

N:o 128.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående
inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm
med omnejd; gifven Stockholms slott den 20 april 1906.*

Med åberopande af bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att — med godkännande af ett mellan telegrafstyrelsen samt styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag den 8 mars 1906 träffadt aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m. — bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen det penningbelopp, som erfordras för köpeskillingens erläggande enligt nämnda öfverlåtelseaftal, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugo år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

G U S T A F.

Axel Schotte.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 20 april 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
BIESÈRT,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG,
TAMM,
SIDNER,
HELLNER,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM.

1:o.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde i underdånighet:
Uti underdånig skrifvelse den 8 mars 1906 har telegrafstyrelsen
gjort framställning om godkännande af ett samma dag af telegraf-
styrelsen med styrelsen för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och
Stockholms belltelefonaktiebolag träffadt aftal angående öfverlåtelse till
telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm
med omnejd samt allmänna telefonaktiebolaget tillhöriga fastigheter i
Stockholm, äfvensom om aflåtande af proposition till Riksdagen att,
med gillande af samma aftal, bemyndiga riksgäldskontontoret att under
innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter
uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordrades för fullgörande af
den på telegrafstyrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda
aftal.

Innan jag öfvergår till en närmare redogörelse för aftalets innehåll och hvad telegrafstyrelsen i sin skrifvelse anfört, tillåter jag mig erinra, hurusom Kungl. Maj:t, efter af telegrafstyrelsen i underdånig skrifvelse af den 28 december 1901 gjord framställning, i nådig proposition föreslog 1902 års Riksdag att, med godkännande af ett mellan telegrafstyrelsen och styrelserna för nyssnämnda bolag sagda dag träffadt aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m., såsom lån anvisa det för köpeskillingsens erläggande erforderliga penningbelopp.

I sin nyssberörda skrifvelse hade telegrafstyrelsen meddelat, att de under åren 1890 och 1891 afslutade kontrakt angående samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens nät af telegrafstyrelsen blifvit uppsagda.

Anledningen till att telegrafstyrelsen begagnat sig af den i kontrakten förbehållna uppsägningsrätten, så snart tiden därför inträdt, hade, såsom styrelsen äfven vid uppsägningen angifvit, varit den, att dessa tio år gamla kontrakt dåmera icke kunnat anses motsvara de förändrade förhållanden, som särskildt under samma tiotal af år omgestaltat det svenska telefonväsendet. Under denna tidsperiod hade nämligen telegrafverkets abonnentantal stigit från knappt 3,800 abonnenter vid 1890 års ingång till nära 50,000. Under det att de förra utan inre samband varit spridda öfver hela riket, bildade rikstelefonabbonenterna ett samladt, hela landet omslutande nät, som särskildt i Stockholm med omgifningar räknade öfver 11,000 apparater. Redan därigenom måste rikstelefonen vid denna tid intaga en helt annan ställning gent emot de privata telefonnäten i hufvudstaden än vid tiden för samtrafikskontraktens ingående. Men telegrafstyrelsen hade dock icke ens vid sistnämnda tid ämnat binda sig till afgiftsbelagd samtrafik för så lång tid som elfva år, och i kontraktet med Allmänna bolaget fanns därför ej heller ursprungligen annan termin uppställd för dess upphörande än den generella af tolf månader efter en från någondera sidan skedd uppsägning. Det å kontraktet sedermera gjorda tillägget, hvarigenom uppsägningen under tio år framskjutits, hade uteslutande berott på samtidigt pågående underhandlingar med Stockholms stadsfullmäktige rörande tillstånd för telegrafverket att i stadens gator nedlägga trummor för telefonkablar. Stadsfullmäktige hade nämligen då i allmänhetens intresse såväl af telegrafverket som af Allmänna bolaget, hvilket omedelbart följt efter med framställande af samma begäran, såsom villkor för dylikt tillstånd fordrat, att telegrafverket och de enskilda bolagen skulle såsom lämplig ersättning förbinda sig till fri samtrafik sins emellan. Telegrafstyrelsen hade också iklädt sig detta villkor, men på Allmänna bolagets

vägran hade villkorets uppfyllande förfallit, ehuru telegrafverket fortfarande förblifvit bundet därtill. Stadsfullmäktige hade emellertid varit intresserade däraf, att den redan, ehuru blott på obestämd tid, af talade samtrafiken, hvarigenom privatbolagens abonnenter bereddes tillträde till telegrafverkets stora interurbana ledningar, skulle fortfarande åtminstone någon längre tid, och därigenom hade telegrafstyrelsen på stadsfullmäktiges delegerades yrkande förmåtts att underkasta sig förutnämnda inskränkning af uppsägningsrätten. Innan mer än hälften förflutit af den tid, uppsägningen i enlighet med stadsfullmäktiges önskan sålunda framskjutits, hade dessa emellertid för telegrafverket uppställt i sådan riktning ändrade villkor för då behöflig fortsättning af trumnedläggning, att telegrafstyrelsen därigenom skolat bindas vid aftalen med de enskilda bolagen under hela tiden för ledningars bibehållande i gatorna, d. v. s. till den 4 juli 1920, och följaktligen under en tid af 19 år efter utgången af den med bolagen öfverenskomna tiden beröfvas all handlingsfrihet i afseende å förhållandet till bolagen. Då telegrafstyrelsen således icke kunnat antaga dessa villkor utan att därmed till de konkurrerande privatbolagens fördel uppgifva sin ställning, hade sedan dess kabeltrummor för telegrafverkets räkning icke kunnat nedläggas i Stockholms gator. För de enskilda bolagen däremot hade dessa villkor varit af sådan beskaffenhet, att de ej komme i strid med bolagens intressen.

Telegrafstyrelsen hade i nämnda skrifvelse vidare meddelat, att trots de i flere afseenden ogynnsamma förhållandena, hvarunder rikstelefonen haft att arbeta, dess nät emellertid tillväxt med afsevärd hastighet, och den ställning, som rikstelefonen vid tiden för samtrafikskontraktens upphörande intagit såväl inom hufvudstaden som i det öfriga landet, hade ålagt dess förvaltning såsom en skyldighet att, då det välbehöfliga omordnandet af trafikförhållandena då kunde äga rum, tillse, att detta ock skedde på ett sätt, hvarigenom såväl allmänhetens bästa kunde bättre än dittills tillgodoses, som ock statens egen verksamhet inom ifrågavarande område lugnt och enhetligt utvecklas.

Om också telegrafstyrelsen vid kontraktsuppsägningen fäst afseende hufvudsakligen vid det i mån af rikstelefonens hastiga framsteg inom landet alltmera otillfredsställande tillståndet med tre olika telefonnät inom hufvudstaden samt dubbla nät i dess omgifningar jämte de kringliggande städerna Uppsala, Norrtälje, Vaxholm, Södertälje, Trosa, Mariefred, Strängnäs och Enköping, hade emellertid äfven ett annat skäl förelegat att genomdrifva en ändring af förhållandena mellan telegrafverket och bolagen, nämligen i 1891 års tilläggskontrakt. Detta, som skulle

gälla lika länge som hufvudkontraktet, hade nämligen innehållit åtskilliga bestämmelser, som för telegrafverket varit särdeles betungande, men som af Allmänna bolaget uppställts såsom villkor för det då aftalade köpet af dess nät i Jönköping, Söderhamn m. fl. orter. Sålunda måste af telegrafverket under perioden för hufvudkontraktets giltighet ställas till bolagets disposition särskilda interurbana ledningar till Norrköping, Nyköping och Västerås, å hvilka samtal mellan bolagets abonnenter och rikstelefonabonnenterna i dessa städer utväxlats utan någon samtrafiksafgift. Genom denna anordning skulle förhindras, att behovet af förbindelse med dessa viktiga orter kunde medverka till ökande af rikstelefonabonnenternas antal i Stockholm. Vidare hade bolaget förbehållit sig en uppbördsprovision från telegrafverket af 6 öre för hvarje af bolagets abonnenter till dessa städer erhållet samtal. Slutligen hade den i hufvudkontraktet till 20 öre bestämda samtrafiksafgiften för interurbana samtal nedsatts till 10 öre, genom hvilken lättnad i den interurbana samtrafiken rikstelefonens utbredning inom hufvudstaden ovillkorligen skulle hämmas och på samma gång telegrafverkets beräknade inkomst af samtrafiken minskas.

Då således telegrafstyrelsen, till följd af här framhållna förhållanden, måst uppsäga de gällande samtrafikskontrakten, hade emellertid styrelsen i sammanhang därmed föreslagit bolagen att med styrelsen ingå nya aftal om samtrafik, hvilka enligt styrelsens åsikt bort upprättas på grundvalen af öfvergångsafgiftens bortfallande. Till svar därå hade Allmänna bolaget tillkännagifvit, att bolaget villigt skulle i nytt kontrakt om fortsatt bestående samtrafik mellan rikstelefonens och bolagets alla ledningar medgifva hvarje sådan modifikation af gällande bestämmelser, som telegrafstyrelsen kunde finna önskelig och hvilken vore af sådan natur, att den enligt bolagets uppfattning kunde göras, utan att bolagets fortsatta verksamhet äfventyrades; och skulle bolaget för sådant ändamål medgifva fri samtrafik med rikstelefonens ledningar till platser utom det område, inom hvilket bolaget ägde drifva sin verksamhet, hvar emot bolaget måste, af skyldig omsorg om möjligheten för bolaget till fortsatt tillvaro, alldeles afgjort fasthålla vid fordran, att äfven framdeles beträffande den lokala trafiken skälig samtrafiksafgift skulle erläggas vid öfvergång från någotdera nätet till det andra.

Däriigenom hade alltså frågan om telefonväsendets ordnande på grundvalen af afgiftsfri samtrafik mellan de olika näten förfallit. Den fortsättning af det förra otidsenliga samt såväl för trafikens skötsel som för allmänheten äfven i öfrigt betungande förhållandet, som varit att motse i nya samtrafikskontrakt, kunde naturligtvis icke vara önskvärd.

Hvad beträffade den af bolaget föreslagna modifikationen i samtrafiksvillkoren, nämligen att fri samtrafik skulle äga rum *endast* med de rikstelefonabonnenter, som voro bosatta utom Stockholmsområdet, och således där någon konkurrens icke funnits, så hade denna modifikation erbjudits med hänsyn uteslutande till ett enskildt bolags ekonomiska fördel och skulle hafva inneburit ett ytterligare försvårande för telegrafverket att vinna abonnenter i Stockholm. Densamma skulle följaktligen illa stämt öfverens med ett ändamålsenligt tillgodogörande af ett kommunikationsmedel, för hvars understödjande staten för öfrigt anvisat medel till ganska stora belopp. För telegrafstyrelsen hade därför återstått endast valet mellan två alternativ.

Det ena alternativet, som äfven legat närmast till hands, hade varit att låta samtrafikskontrakten utan vidare löpa ut, hvarigenom således den 1 juli 1901 all samtrafik mellan rikstelefonens och de enskilda bolagens abonnenter kommit att afbrytas. Ett dylikt afbrott skulle gifvetvis förorsakat allmänheten olägenhet, låt vara också endast af öfvergående natur, till dess den del af den telefonerande allmänheten, som då ännu varit i saknad af förbindelse med rikstelefonnätet och icke kunnat undvara sådan, hunnit skaffa sig inträde däri. Därigenom skulle man äfven icke allenast återförsatt hufvudstaden och en del af dess omgifningar i samma tillstånd som härskat, då, innan telegrafverket börjat att här upprätta telefonförbindelse åt enskilda, samtrafik icke funnits mellan allmänna bolaget och det på platsen äldre bellbolaget, utan äfven införa detta inom det ännu vidsträcktare området af den öfriga delen af hufvudstadens omgifningar med kringliggande städer. Med detta förögonen och ehuru genom ett samtrafiksfabrott rikstelefonens ställning ingalunda skulle försvagats, hade det dock synts telegrafstyrelsen, som om denna utväg bort endast i fall af nödtvång tillgripas.

Det andra alternativet, hvartill telegrafstyrelsen sålunda sett sig hänvisad, hade varit att staten, i likhet med hvad i öfriga delar af riket ägt rum, öfvertagit de enskilda bolagens telefonnät. Önskvärdheten af en sådan anordning hade äfven helt och hållet stämt öfverens med den fasta öfvertygelse om dess nödvändighet, hvartill telegrafstyrelsen bragts af det därförut gångna decenniets erfarenhet.

För de olika förvaltningarna, som omhänderhaft skötseln af hvar sitt telefonnät inom samma begränsade område, hade äfven det dåvarande tillståndet erbjudit mångfaldiga svårigheter i tekniskt och konstruktivt afseende, hvilka dessutom orsakat mycket afsevärda kostnader. Telegrafstyrelsen hade i detta hänseende ansett sig endast behöfva erinra om de af dåvarande förhållanden betingade, men eljest obehöfliga

dubbla linjerna för såväl förbindelse- som abonnentledningar. Allt efter som telefonen utbredd sig hade de däraf föranledda svårigheterna ökats, och detta naturligtvis i mycket större grad än hvad som motsvarat den direkta ökningen af abonnentantalet. Hvilken betydelse detta redan då ägt, hade telegrafstyrelsen ansett tydligt nog framgå däraf, att telegrafverket och allmänna bolaget för det dåvarande haft ett 80-tal stationer på samma orter, till hvilka de båda förvaltningarna måst framdraga skilda ledningar. Man hade också blott behöft kasta en blick på de väldiga stolplinjer, öfverfyllda af telefontrådar, hvilka från Stockholms tullar parallellt följt hvarandra på flera mils sträckor, för att kunna inse, hurusom den rådande dualismen inom Stockholmskretsens telefonväsen endast härvidlag orsakat en fullkomligt onödig utgift för byggandet af ett par tusental kilometer telefonledningar.

Att äfven i städerna de dubbla stationerna vållat utom direkt kostnad äfven stora obehag hade varit själfklart, likasom att äfven där abonnentledningarnas anordnande, vare sig de framdragits till stationerna i luften eller i gatorna, icke varit förenadt med mindre svårigheter och kostnader än på landsbygden. Säkert vore, att de onödiga utgifter, som vållats genom detta de olika telefontätens exploaterande inom samma område, vore af sådan betydelse, att den anordning, som nödvändiggjorde dem, ingalunda kunde i nationalekonomiskt afseende betecknas såsom välbetänkt.

För det allmänna uppstode likaledes såväl på landet som i städerna olägenheter däraf, att då olika förvaltningar nödgades göra skilda anläggningar, vägar och mark belamrades af stolplinjer och hinder i trafiken framkallades, hvarjämte stativen på taken och dylikt framkallade svårigheter och verkade vanprydande, m. m. — allt i onödigt hög och vida högre grad än hvad som skulle erfordrats, om förvaltningen varit gemensam.

Med kännedomen om telefonväsendets dåvarande ställning och om hvad som för dess framtida förkofran och tidsenliga skötsel kräfdes, kunde telegrafstyrelsen, som kanske närmast insåge sanningen af den af styrelsen anförda och offentligen uttalade meningen, att där sammanfölle statens och allmänhetens intressen med hvarandra gent emot ett enskildt affärsföretag, icke vid då förestående uppgörelse med de enskilda bolagen finna bättre lösning än att, om äfven bolagen själfva, såsom vore att vänta, funne med sin fördel förenligt att för skäligt pris öfverlåta sina nät till staten, genom ett sådant köp samla *allas* intressen — statens, allmänhetens och äfven bolagens — på en sida.

Det år 1901 uppgjorda köpekontraktet omfattade bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd, Allmänna telefonbolagets fastighet n:r 13 och 14 i kvarteret Åskslaget, vid tillträdesdagen oanvänd eller kontraherad materiel äfvensom för telefonaffären erforderliga möbler och inventarier. Köpesumman för telefonnäten beräknades, beträffande apparaterna, efter vissa à-priser, varierande allt efter de olika årsafgifter, som för apparaterna erlades, eller, beträffande landsnätet, efter medellängden af de ledningar, som medföljde apparaterna å olika platser, nämligen:

Inom Stockholm:

för s. k. stjärntelefoner med 100 kronors årsafgift	480 kronor
» apparater » 80 » »	440 »
» » » 60 » »	400 »
» » » 36 à 45 » »	250 »
» anknytningar och sidoapparater med årsafgift af i medeltal kronor 30:45	150 »
» apparater för Allmänna bolagets eget behof	200 »

I landsnätet:

för apparater i Upsala	175 kronor
» » i Norrtälje m. fl. städer, äfvensom i Gnesta	150 »
» » å landsbygden med intill 2 kilometer ledning samt andel i växelstation	200 »
» anknytningsapparater i städerna	100 »
» » å landet	150 »

Beträffande i bruk varande ledningar samt reservledningar beräknades dessas värde efter följande à-priser per kilometer dubbelledning:	
för hufvudledningar af järntråd n:o 11	120 kronor
» » » » n:o 8, koppartråd, brons-tråd eller bimetallisk tråd	150 »
» abonnentledningar, bortom 2 kilometer från centralstationen	120 »
» sjökabelledningar	750 »
» reservledningar i Stockholm i jordkabel, indragen i cementtrumma	100 kronor
» reservledningar i landsnätet i jord- eller luftkabel	60 »

Köpeskillingen för telefonnäten, sådana de befunnos vid början af år 1901, var i köpekontraktet upptagen till:

för näten i Stockholm	8,571,680 kronor
» landsnätet	2,068,903 »
eller tillsammans 10,640,583 kronor.	

Med frändragande af ett för vissa hufvudledningaf misstag upptaget belopp af 67,368 kronor, skulle sålunda sammanlagda köpesumman uppgå till 10,573,215 kronor.

För den under byggnad varande nya centralstationen i Stockholm skulle erläggas en köpesumma af 370,800 kronor. Reservklaffar jämte inledningar å centralstationer i landsnätet voro upptagna till ett pris af 25 kronor stycket.

Köpeskillingen för fastigheterna utgjorde 954,477 kronor jämte hvad bolaget visat sig hafva efter ingången af år 1901 kontant utbetalt för fullbordande af deras bebyggande.

De möbler och inventarier, som telegrafverket enligt köpekontraktet skulle efter värdering inlösa, beräknades betinga ett pris af 77,000 kronor. Slutligen antogs det i förråd befintliga materiallagret kunna uppskattas till 100,000 kronor.

De under åren 1901 och 1902 tillkomna abonnenterna, hvilka beräknades komma att uppgå till 3,834 abonnenter inom och 459 utom Stockholm, skulle komma att öka köpesumman med de för dem enligt köpekontraktet bestämda belopp, respektive 1,077,590 kronor och 92,325 kronor, eller med tillhoppa 1,169,915 kronor. Vidare komme att till köpesumman läggas 350,000 kronor, utgörande värdet å 3,500 kilometer under år 1901 utlagda, men vid aftalets träffande ännu ej i bruk tagna abonnentledningar, samt den ytterligare kostnaden för nya centralstationens inredning, då beräknad till 529,200 kronor.

Köpeskillingen skulle efter denna beräkning vid tillträdesdagen den 31 december 1902 utgöra:

Telefonnätens värde den 1 januari 1901	kronor 10,573,215: —
Nyttillkomna abonnenter	» 1,169,915: —
Under år 1901 utlagda abonnentledningar	» 350,000: —
Nya centralstationens inredning	» 529,200: —
Möbler och inventarier	» 77,000: —
Materiel i förråd	» 100,000: —

eller tillhoppa kronor 12,799,330: —

Därtill skulle komma kostnaden för fastigheterna, hvilka vid nämnda tidpunkt voro upptagna till ett bokfördt värde af kronor 1,032,630: 39.

Sammanlagda köpesumman för nät och fastigheter m. m. den 31 december 1902 kan sålunda beräknas hafva uppgått till i rundt tal 13,832,000 kronor.

Den 4 januari 1902 uppdrog Kungl. Maj:t åt filosofie doktorn C. C. P. Herslow, telegrafdirektören J. S. Rasmussen i Kristiania och telegrafdirektören N. R. Meyer i Köpenhamn att i egenskap af sakkunniga afgifva utlåtande angående det ifrågasatta inköpet för statens räkning af bolagens telefontät.

Nämnda sakkunniga, hvilka sålunda såsom fullt opartiske kunde objektivt bedöma nätens beskaffenhet såväl i ekonomiskt som i tekniskt afseende, hade i sitt den 22 januari 1902 afgifna underdåniga utlåtande, bland annat, omförmäلت, att de, för att kunna bilda sig ett ömdöme om riktigheten af det värde, som enligt köpekontraktet åsatts bolagens telefontät, med ledning af därför i öfrigt erforderliga uppgifter och siffror, som meddelats dem, från två synpunkter uppskattat de till inköp föreslagna näten. De hade sålunda å ena sidan gjort en jämförelse mellan dessa och rikstelefontätet med hänsyn till priset för respektive abonnentledningar, hvarmed äfven motsvarande pris för några inom och utom landet af staten inköpta enskilda telefontät sammanställts. Å andra sidan hade de skärskådat näten tillsammans såsom en affär betraktade och beräknat dennas räntabilitet i statens hand efter det öfverenskomna inköpspriset.

Hvad beträffade *nätens värde efter priset per abonnentledning*, hade de sakkunniga utgått från förhållandena vid 1901 års början, sådana de i köpekontraktet funnos angifna för de enskilda bolagen. Då emellertid de pris, som begärdes för abonnentledningarna inom Stockholm, af lätt förklarlig anledning voro tämligen olika prisen för Allmänna bolagets abonnentledningar utom hufvudstaden, hade de särskilt dessa båda kategorier för att jämföra dem en hvar med motsvarande rikstelefonanläggningar. Inom Stockholmsnäten växlade köpekontraktets pris för abonnentledningarna mellan 480 kronor och 150 kronor, beroende icke på själfva anläggningarnas olika materiella värden, utan på de olika förmåner, som i förhållande till de olika årsavgifterna lämnades abonnenterna. På grund däraf och då således ledningarna i sig själfva icke sinsemellan erbjöde någon olikhet, hade de sakkunniga endast haft att efter totalsumman för näten i förhållande till abonnent-

antalet utfinna medelpriset för en abonnentledning i bolagens Stockholmsnät. Vid nyssangifna tidpunkt utgjorde de enskilda bolagens abonnentantal 22,496, hvadan, då för dessa upptagits en inlösningssumma af 8,571,680 kronor, staten erbjöds dessa nät för ett medelpris af 381 kronor per abonnentapparat. Vid samma tid hade rikstelefonens abonnentantal inom Stockholm uppgått till 7,333, hvilkas ledningar betingat en anläggningskostnad af 2,833,745 kronor eller 386 kronor per abonnentapparat. Å landsbygden med kringliggande städer ägde Allmänna bolaget en abonnentkrets på 4,421 stycken, och vore därför beräknad en inlösningssumma af 2,068,903 kronor eller 467 kronor för hvarje abonnentapparat. Rikstelefonabbonenterna inom denna rayon utgjorde 3,492 stycken, hvilkas ledningar representerade en anläggningskostnad af tillhopa 1,825,554 kronor eller 523 kronor per abonnentapparat. Således erbjödes de enskilda bolagens abonnentapparater till inlösen för ett belopp, som såväl inom Stockholm som i all synnerhet å landsbygden med städer understege hvad motsvarande rikstelefonledningar kostat i anläggning.

Redan ur denna synpunkt och då ledningarnas beskaffenhet öfver hufvud taget vore å ömse sidor ungefär lika god, måste därför enligt de sakkunnigas åsikt det kontraherade priset anses för staten fördelaktigt.

Såsom betydligt inverkan på bedömandet af det ifrågasatta köpet ansåge de sakkunniga böra framhållas den omständigheten, att den af Kungl. Maj:t under den 1 maj 1891 Allmänna bolaget i nåder tillförsäkrade rättigheten att inom 70-kilometers rayonen utan särskildt tillstånd upprätta telefonförbindelse å kronans mark eller inom området för allmän laudsväg m. m. ännu gällde under en tid af nära 40 år med utsikt för bolaget att, så vida ej nätet då af statsverket efter värdering inlösts, få denna rättighet ytterligare förlängd. Den ställning, som bolaget genom innehafvet af en så betryggande koncession intoge gent emot staten, kunde lätteligen hafva mer, än som syntes hafva skett, inverkat på prissättningen, då det alltså gällde en utslutande på frivillighet grundad försäljning.

I afseende på de ifrågavarande *telefonnätens räntabilitet i statens hand* efter det öfverenskomna inköpspriset hade de sakkunniga beräknat densamma för år 1903, det första året staten skulle själf omhänderhafva näten. För sådant ändamål hade de uppgjort en förslagsberäkning, grundad på de enskilda bolagens uppgifter. Enligt denna beräkning skulle de inkomster och utgifter, som de privata näten under år 1903 borde medföra för telegrafverket, utgöra:

Inkomster:

26,269 abonnenter inom Stock-		
holm à 58 kronor.....	kronor 1,523,602: —	
4,880 abonnenter utom Stock-		
holm à 49 kronor.....	» 239,120: —	kronor 1,762,722: —

Utgifter:

26,269 abonnenter inom Stock-			
holm à 32,25 kronor	kronor 847,175: 25		
4,880 abonnenter utom Stock-			
holm à 23,75 kronor	» 115,900: —	» 963,075: 25	
och således uppkomma ett öf-			
verskott af	kronor 799,646: 75		

Detta öfverskott motsvarade 6,25 % afkastning på den köpeskillning för näten — 12,799,330 kronor — som vid 1902 års slut skulle af telegrafverket erläggas.

Därvid syntes emellertid enligt de sakkunniges förmenande kunna anmärkas att, då driftkostnaderna i Stockholm ställde sig afsevärdt lägre inom rikstelefonnätet än inom de enskilda näten och detta icke berodde på någon skillnad i telefonpersonalens aflöning, öfverskottet borde i mån, som förhållandena hunne utjämnas, blifva högre än enligt beräkningen, där driftkostnaderna voro uppförda med de enskilda bolagens siffror.

Slutligen hade de sakkunniga framhållit de besparingar i utgifter, som skulle uppkomma genom statens öfvertagande af de enskilda näten och därmed möjliggjord gemensamhet i förvaltningen. Förutom den minskning af nyanläggningskostnad, som komme att under flera år föränledas af det jämförelsevis stora antalet redan utlagda abonnentledningar, som vid tiden för öfvertagandet ännu ej tagits i bruk, och det befintliga utrymmet i kabeltrummorna, blefve själfva förvaltningskostnaderna betydligt lägre därigenom, att en gemensam skötsel medförde först och främst minskning af stationernas antal och användande i vidsträckt mån af gemensam personal och gemensamma lokaler, därpå föränledd sänkning af utgifterna för aflöningar, hyror, vedbrand, ljus m. m. Vidare komme de direkta underhållskostnaderna att sjunka, då de af dåvarande förhållanden nödvändiggjorda dubbla linjerna i mycket stor utsträckning skulle komma att försvinna. Slutligen kunde en del

expeditionskostnader nedbringas, hvarjämte vissa utgifter helt och hållet bortfölla, såsom bolagens skatter o. d.

Däremot syntes ett annat förhållande, som verkade i motsatt riktning, enligt de sakkunnigas åsikt böra upptagas till beaktande. Bland telefonabonenterna i Stockholm funnes ett antal, som ursprungligen af den då rådande dualismen inom hufvudstadens telefonväsen nödgats hålla dubbla apparater, en i rikstelefonnätet och en i något af de enskilda. Man skulle däraf kunna föränledas till den tanken att, när staten öfvertagit de enskilda näten, dessa abonnenters behof af två apparater skulle alldeles försvinna och således den sammanlagda abonnentstammen i någon afsevärd mån minskas. För att bedöma hvilken betydelse denna eventuella faktor borde tillmätas vid beräkningen af räntabiliteten, hade de sakkunniga inhämtat närmare upplysningar i frågan och af dessa funnit, att antalet dylika dubbelabbonenter icke utgjorde flera än 2,885, samt att dessas två samtidiga abonnemang oftast afsåge hvartdera olika syften så till vida, att den ena apparaten hufvudsakligen tillgodosåge affärsverksamhetens och interurbantrafikens behof, hvaremot den andra vore beräknad för privatlivets tjänst och lokaltrafiken i öfrigt. För flertalet af dessa abonnenter syntes det därför blifvit alltför obekvämt att, äfven efter samliga nätens samlande i en hand, afstå från den ena af de båda apparaterna.

Såsom slutresultat af den verkställda utredningen ansåge de sakkunniga framgå:

att den öfverenskomna köpesumman, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, angäfve ett billigare pris per abonnentapparat än hvad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, likaledes billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid därstädes af statsverket gjorda inköp af privata telefonnät, äfvensom billigare än de pris, hvarför enskilda telefonnät i Sverige kunnat tidigare af staten förvärfvas; samt

att samma köpesumma, betraktad såsom ett kapital, placeradt i syfte att gifva en tillfredsställande afkastning, måste beräknas redan från början skola lämna en annuitet, tillräcklig till kapitalets fulla förräntning och snabba amortering.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 31 januari 1902 af berörda köpeaftal framhöll vederbörande departementschef, bland annat, att den fråga, som genom telegrafstyrelsens skrifvelse blifvit underställd Kungl. Maj:ts afgörande, vore af största betydelse för det svenska telefonväsendets korta, men af en sällsynt kraftig och lycko-

sam utveckling kunnatecknade historia. Med en hastighet och framgång, som man på förhand icke kunnat tänka sig, hade statens telefonnät utbredt sig öfver hela riket dels genom nyanläggningar och dels i afsevärd grad genom inköp af enskilda telefonnät och dessas ombyggnad för inkorporering i rikstelefonnätet. Nu gällde frågan att, sedan alla andra afsevärda telefonnät i riket på angifna sätt gått upp i riksnätet, lägga slutstenen för denna del af utvecklingen genom det föreslagna inköpet af de betydande enskilda näten inom hufvudstaden med omnejd, hvarigenom rikstelefonnätet i afseende å antalet abonnentapparater skulle på en gång ökas med öfver 50 procent, och detta utan att någon ombyggnad af de tillkommande näten skulle behöfva ske, då enligt sakkunnigas intygande dessa nät vore väsentligen af samma goda beskaffenhet som rikstelefonnätet.

Att det föreslagna inköpet vore i ekonomiskt hänseende fördelaktigt för statsverket, ansåg departementschefen vara ådagalagd genom hvad telegrafstyrelsen anfört, och de af Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga intygat. Togs man i betraktande, att det under förutsättning af nådigt godkännande ingångna köpeaftalet vore från bolagens sida helt och hållet frivilligt utan tryck af något bestående eller väntadt statsmonopol — i motsats till hvad å andra håll ägt rum — måste det anses fördelaktigt att erhålla näten för ett pris, som utan tvifvel möjliggjorde en amortering af köpesumman inom skälig tid, äfven om hänsyn icke toges till alla de besparingar i afseende å blifvande nyanläggningar inom Stockholmsområdet och i kostnaden för driften af de sammanslagna näten, som enligt telegrafstyrelsens och de sakkunnigas sammanställande vitsord vore att vänta.

Genom beslut den 14 mars 1902 medgäfvos Stockholms stadsfullmäktige, att det Stockholms Allmänna telefonaktiebolag meddelade tillstånd att i vissa gator och öppna platser i hufvudstaden nedlägga och till den 4 juli 1920 begagna telefonkablar äfvensom cementrör och cementtrummor för framdragande af telefonledningar finge, i hvad det afsåge såväl redan nedlagda ledningar som ock sådana nya ledningar, som med vederbörligt tillstånd ytterligare kunde vardas af bolaget nedlagda intill tiden för öfverlåtelsen, af telegrafverket öfvertagas på de villkor, som blifvit rörande samma ledningar bestämda genom stadsfullmäktiges beslut den 1 juni 1894, den 1 juni 1896 och den 22 mars 1898, dock med den ändring, att telegrafverket fritoges från skyldighet att ställa säkerhet, på sätt i den förstnämnda dag meddelade koncessionen och sedermera till densamma gjorda tillägg stadgades.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t 1902 års Riksdag att, med godkännande af det mellan telegrafstyrelsen och de enskilda bolagen träffade aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m., såsom lån anvisa det för köpeskillingsens erläggande erforderliga penningbelopp.

Denna framställning vann emellertid icke Riksdagens bifall.

De förut gällande samtrafikskontrakten mellan telegrafstyrelsen, å ena sidan, och de båda bolagen, å den andra, hvilka uppsagts till upphörande med utgången af juni 1901, hade emellertid med hänsyn till frågan om den ifrågasatta öfverlåtelsen prolongerats till den 1 juni 1902. Därefter blefvo de ytterligare förlängda först till sistnämnda års utgång samt, för beredande af ytterligare tillfälle till underhandling om samtrafikens definitiva ordnande, till den 1 juni 1903. Dessa underhandlingar strandade, och sistnämnda dag upphörde således all samtrafik mellan rikstelefonnätet och bolagens nät.

Upphörande
af samtrafiken.

Därefter afslutades den 9 februari 1904 mellan telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen ett preliminärt köpe- och bytesaftal.

1904 års
köpe- och
bytesaftal.

Genom detta aftal skulle omsider ernås den af telegrafstyrelsen länge eftersträfvade förmånen af fri samtrafik mellan abonnenter i de skilda näten. Detta möjliggjordes därigenom, att såväl hufvudstaden som ock det gemensamma verksamhetsfältet däromkring uppdelades i två särskilda områden, af hvilka telegrafverket och bolagen för telefondriftens framtida bedrivande erhöilo hvar sitt, om ock med vissa modifikation.

I sin underdåniga skrifvelse den 9 februari 1904 redogjorde telegrafstyrelsen, bland annat, för de grundsatser, som varit ledande för styrelsen vid underhandlingen angående berörda aftal.

Telegrafstyrelsen framhöll till en början, hurusom det dåvarande tillståndet, då de 68,000 rikstelefonapparaterna och de 35,000 apparaterna hos de härvarande telefonbolagen icke kunde komma i telefonförbindelse med hvarandra, kunde utan vidare betecknas såsom otillfredsställande. Den anordning för öfverförande af meddelanden mellan näten, som inrättats några dagar efter afstängningen, hade icke haft något annat ändamål än att nödtorftigt afhjälpa de mest kännbara svårigheterna och hade icke varit synnerligen mycket använd. För telegrafstyrelsen hade det varit en bjudande nödvändighet att söka råda bot för den inskränkning i kommunikationsväsendet, som genom

denna afstängning uppkommit. Det syntes dock icke kunna läggas telegrafstyrelsen till last, att styrelsen icke anlitat den enda utväg, som dithills funnits i detta hänseende, nämligen att på ytterligare 10 år sluta aftal om samtrafik mot 10 öres öfvergångsavgift för samtal. Det hade förut tillräckligt framhållits, att genom en sådan anordning telegrafstyrelsen skulle själf bidraga till att på telegrafverkets och den telefonerande allmänhetens bekostnad bereda bolagen tillfälle till en oskäligt hög ökning i abonnentantal.

En öfvergångsavgift af 5 öre skulle i afsevärd mån hafva utjämnat det anmärkta missförhållandet, men bolagen hade förklarat sig vid de underhandlingar, som föregått samtrafikens upphörande, af hänsyn till bolagens bestånd och utvecklingsmöjlighet icke kunna vara med om en så låg öfvergångsavgift.

Såsom grundval för de nya underhandlingarna hade därför uppställt, att fri samtrafik skulle råda mellan näten. Telegrafstyrelsen hade från början ansett och vid alla tillfällen framhållit, att detta vore den riktiga anordningen, och bolagen hade ock redan tidigare förklarat sig vara med härom, under förutsättning att den kunde komma till stånd, utan att bolagens framtida verksamhet äfventyrades.

Den fria samtrafiken beredde allmänheten en icke oväsentlig fördel i ekonomiskt afseende och möjliggjorde den största snabbhet i samtalens expedierande mellan näten. För telegrafverket medförde denna frihet från afgift för själfva öfvergången äfven den fördel, att benägenheten att begagna verkets interurbanledningar för samtal mellan rikstelefonabonnenter i landsorten och abonnenter hos bolagen kunde antagas blifva något ökad.

Telegrafstyrelsen framhöll vidare att, då det gällt att för en längre framtid ordna telefonförhållandena i hufvudstaden med omnejd, styrelsen ock haft att taga hänsyn till önskvärdheten att undvika olägenheten med dubbla telefonledningar öfverallt och åt alla håll, i staden och på landet. I den mån abonnentantalet växte, blefve svårigheterna att framdraga de dubbla abonnent- och förbindelseledningarna allt kännbarare. Telegrafverket och Allmänna bolaget hade vid tiden för förberörda skrifvelses aflåtande bortåt 100 stationer på samma orter, till hvilka de båda förvaltningarna måst framdraga skilda ledningar. Ur allmän ekonomisk synpunkt måste det betraktas såsom en fullkomligt onödig utgift att bygga minst ett par tusental kilometer telefonledningar, där hälften skulle göra samma nytta. Det måste göra intryck af ytterligt oekonomisk förvaltning att se dubbla telefonstolplinjer följa så godt som alla landsvägar inom 70-kilometersområdet. I hufvud-

staden och inom de öfriga städerna inom det gemensamma området tillkomme dessutom den uppenbara svårigheten att bereda plats för de dubbla näten på hustaken och i gatorna.

Då det enligt telegrafstyrelsens förmenande icke kunde anses lämpligt att för den närmare tiden återkomma till det af 1902 års Riksdag förkastade förslaget att för telegrafverkets räkning inköpa *hela* de enskilda näten och det af hänsyn till rätt förhållande mellan statens verk och enskilda företag icke kunde blifva tal om att genom effektiv priskonkurrens eller dylikt söka göra rikstelefonen allenahärskande inom 70-kilometersområdet, återstode ingen annan utväg än att dela detta område i två skilda verksamhetsfält, ett för rikstelefonen och ett för de sins emellan samarbetande bolagen.

Med iakttagande därjämte, att i hvarje hänseende abonnenternas intressen blefve på det nogaste beaktade, hade en delning i antydda syfte af Stockholm med omnejd utgjort en grundval för de förda underhandlingarna.

Vid denna delning hade emellertid telegrafstyrelsen icke kunnat lämna ur sikte det mål, på hvilket telegrafstyrelsens sträfvanden dithills utgått och otvifvelaktigt fortfarande måste utgå, nämligen att till sist i statens telefonverks hand föra tillsammans all för allmänheten upplåten telefondrift i riket. Ett steg i denna riktning måste efter telegrafstyrelsens uppfattning genast tagas på det sätt, att vid delningen af området telegrafverket erhöile en något större anpart än som skulle blifva förhållandet, därest hänsyn endast skulle tagas till det dåvarande antalet abonnenter inom det gemensamma området. Härvid hade äfven hänsyn tagits därtill att, om ock bolagen hade flera abonnenter än telegrafverket inom 70 kilometersområdet, telegrafverket dock genom sitt hela riket omfattande nät vore den vida större förvaltningen.

Slutligen framhöll telegrafstyrelsen, att hänsyn till det slutliga målet för styrelsens sträfvanden hade föranledt yrkandet, att det upprättade kontraktet skulle innehålla rätt för telegrafstyrelsen att inom en ej alltför aflägsen framtid, om sådant från statsverkets sida ansåges önskvärdt, inlösa bolagens återstående nät.

Förberörda köpe- och bytesaftal, för hvilket jag icke anser mig behöfva närmare redogöra, föranledde Kungl. Maj:t att i nådig proposition den 26 mars 1904 föreslå Riksdagen att, med gillande af nämnda aftal, såsom lån anvisa det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordrades för fullgörande af den på telegrafstyrelsen ankommande betalningsskyldighet.

Vid granskning af detta aftal fann emellertid Riksdagen särskildt anledning till erinran med afseende å det förhållande, att staten genom aftalet skulle, hvad anginge rikets största kommun och dess omnejd, afhända sig rätten att bestämma afgifterna för rikstelefonens tillhållande åt allmänheten samt binda sig vid upprätthållande af viss i aftalet fastställd taxa därför. Utan medgifvande af de enskilda bolagen skulle staten sålunda icke kunna företaga någon ändring i denna taxa, och enda utvägen för staten att blifva fri från detta beroende, som helt visst snart komme att visa sig besvärande, skulle vara att begagna sig af den i aftalet medgifna rätten att inlösa hela det enskilda telefonnätet. Och denna inlösen skulle, när den komme att ske, äga rum på villkor, som redan vid aftalets ingående blifvit bestämda. Detta syntes Riksdagen vara i hög grad oegentligt, då man icke borde lämna obeaktadt, att på ganska kort tid väsentligen förändrade förhållanden kunde inträda med afseende å telefonväsendet, dess utveckling och anordningarna för detsamma.

De betänkligheter, som sålunda framhållits med afseende å vissa stadganden i det ifrågasatta aftalet, måste enligt Riksdagens mening tillmätas afgörande betydelse, och Riksdagen ansåge sig redan på grund däraf vara förhindrad godkänna detta aftal.

Telegrafstyrelsens skrifvelse af den 8 mars 1906.

Uti sin förstberörda skrifvelse den 8 mars 1906, hvilken jämte bilagor torde få i afskrift fogas vid detta protokoll (Bil. A, 1, 2 och 3,), erinrar telegrafstyrelsen till en början, att allt sedan de kontrakt, som telegrafstyrelsen avslutat med ifrågavarande två telefonbolag angående samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens nät blifvit af telegrafstyrelsen uppsagda till upphörande med utgången af juni månad 1901, hade tid efter annan underhandlingar förts mellan telegrafstyrelsen och bolagen rörande möjligheten att ordna telefonförhållandena i Stockholm med omnejd.

I de fall, då öfverenskommelse kunnat träffas mellan telegrafstyrelsen och bolagen, hade de uppgjorda aftalen — köpeaftalet den 28 december 1901 samt köpe- och bytesaftalet den 9 februari 1904 — visserligen erhållit Kungl. Maj:ts nådiga godkännande, men dock ej vunnit Riksdagens bifall.

De förhandlingar, som förts angående utbytande af det förut gällande, för telegrafverket synnerligen ofördelaktiga och numera fullkomligt otidsenliga samtrafikskontraktet mot ett annat, som bättre tillgodosåge statens berättigade intressen och motsvarade den betydligt förändrade ställning, rikstelefonen numera intoge, hade strandat på

bolagens vägran att ingå vare sig på fri samtrafik eller på nedsättning från 10 till 5 öre af den förut utgående öfvergångsavgiften, hvars bibehållande telegrafstyrelsen icke kunnat godkänna, då den i allt för hög grad vore hämmande för rikstelefonens utveckling i hufvudstaden. Frågans stora betydelse, icke endast för hufvudstaden utan för hela landet, nödvändiggjorde emellertid, att densamma icke skötes åt sidan, utan att ytterligare försök gjordes att lösa den på ett, så vidt möjligt vore, för alla parter tillfredsställande sätt. I detta syfte hade sedan någon tid nya underhandlingar pågått mellan telegrafstyrelsen och bolagen, hvilka underhandlingar ledt till det resultat, att, under förutsättning af vederbörligt godkännande, ett köpeaftal afslutats mellan telegrafstyrelsen, å ena sidan, och styrelsen för Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och för Stockholms Bell telefonaktiebolag, å andra sidan. (Bil. 1).

Telegrafstyrelsen ansåge sig böra i underdånighet omförmåla, att under förhandlingarnas gång från bolagens sida föreslagits ett byte i riktning af 1904 års förslag, dock så att bolagens verksamhet skulle omfatta hela området af hufvudstaden norr om Mälaren och stora segelleden. Därvid hade bolagen framhållit, hurusom vid dylikt byte någon kontant mellangift ej skulle behöfva ifrågakomma. Ett sådant ordnande af telefonfrågan, som visserligen för bolagen vore högst förmanligt, hade emellertid af telegrafstyrelsen med hänsyn till statens intressen ansetts oantagligt.

Sedan telegrafstyrelsen därefter (sid. 3—20) erinrat om innehållet i de år 1901 och 1904 träffade aftalen äfvensom om de hufvudsakliga skälen för uppgörandet och framläggandet af nämnda aftal, anför telegrafstyrelsen följande.

Såsom förut framhållits, hade målet för telegrafstyrelsens sträfvanden alltid varit att till sist i statens hand föra tillsammans hela telefondriften i riket. Efter Riksdagens afslag på 1901 års köpeförslag hade telegrafstyrelsen ansett sig böra genom ett partiellt köp samt en uppdelning af hufvudstaden i olika verksamhetsområden försöka tills vidare ordna telefonförhållandena i Stockholm och dess omnejd på ett, under dåvarande förhållanden, för allmänheten och statsverket så tillfredsställande sätt, som genom en dylik anordning varit möjligt. Denna uppdelning, som likväl alltid måste betraktas endast såsom en nödfallsåtgärd, hade emellertid icke vunnit Riksdagens bifall.

Någon ting måste emellertid enligt telegrafstyrelsens åsikt ovillkorligen göras. Svårigheterna ökades år för år, och man stode kanske inom kort på den punkt, att de sig allt mera hopande tekniska svårigheterna med

bästa vilja icke längre kunde öfvervinnas. Genom Stockholms stadsfullmäktiges beslut den 19 juni 1903, att underjordiska kabelrör icke finge nedläggas i stadens gator, därest något af aftalen om samtrafik med de enskilda bolagen under den för kabelnedläggningen gällande koncessions-tiden genom tillståndshafvarens förvållande upphörde att gälla utan att ersättas af annat aftal, som af stadsfullmäktige pröfvades i alla delar, hvilka berörde abonnenternas rätt, innehålla för dem minst lika gynnsamma villkor som det år 1903 upphörda aftalet, hade stora svårigheter för telegrafverket uppstått att framdraga nya ledningar till vissa stadsdelar. Hittills hade visserligen telegrafstyrelsen varit i stånd att anordna telefonförbindelser till alla abonnenter, som anmält sig, men skulle de nuvarande förhållandena fortfara, syntes den tid ej vara aflägsen, då telegrafstyrelsen icke hade någon möjlighet att framdraga flera ledningar åtminstone till vissa delar af staden.

Såväl med hänsyn till det ökade krafvet från abonnenternas sida på säkra, af väderleksförhållandena oberörda telefonförbindelser som i betraktande af de obehag af flerfaldiga slag, som vore förbundna med en mångfald i luften framdragna blanka ledningar och kablar, vore det vid utvidgningen af hufvudstadens telefonnät uppenbarligen en stor fördel, om de otidsenliga, vanprydande och osäkra luftledningarna kunde få utbytas mot jordkablar, och den nyare telefonteknikens förbättringar därvid komma till användning. Beträffande de till abonnenterna utgående ledningarna sträfvade man numera att så mycket som möjligt undvika luftledningar och att ersätta dem med underjordiska ledningar, hvarvid man till och med gått så långt, att de enskilda ledningarna från gatan inleddes direkt i husen och sålunda vore fullkomligt oberörda af snöstormar, eldsvådor eller andra yttre rubbningar samt icke heller i estetiskt afseende verkade störande.

Äfven den ekonomiska sidan af saken vore icke den minst beaktansvärda. Nu anlades årligen inom Stockholm ledningar för flera hundra tusental kronor, hvilka icke, såsom ske borde, nedlades i gatorna utan måste provisoriskt framdragas öfver hustaken, ofta mot en oskäligt hög årlig ersättning till husägarna.

När förhållandena en gång blifvit ordnade, måste dessa ledningar åter nedtagas. Kostnaderna för ledningarnas provisoriska uppläggande öfver hustaken äfvensom för deras rasing kunde emellertid inbesparas, om de på en gång finge framdragas i gatorna. Då, såsom telegrafstyrelsen framhållit, det vore telegrafstyrelsens bestämda öfvertygelse att förr eller senare de enskilda Stockholmsnäten komme att inkorporeras med rikstelefonnätet, syntes det vara uppenbart,

att det vore ekonomiskt fördelaktigt, att denna sammanslagning skedde så snart som möjligt. År för år ökades antalet bredvid hvarandra framdragna, dubbla kabel- och linjesträckor såväl inom staden som i dess omgifningar, under det att man, om anläggningarna tillhörde samma förvaltning, i många fall kunde nöja sig med enkla router; likaledes kunde antalet reserver minskas, en omständighet, som gifvetvis icke vore utan sin ekonomiska betydelse.

Om det nuvarande tillståndet med dubbla telefontät i Stockholm och dess granskap sålunda ur nationalekonomisk synpunkt måste anses förkastligt, vore denna anordning äfven för allmänheten otillfredsställande. Vid början af år 1902, medan ännu samtrafik ägde rum mellan rikstelefontätet och de enskilda näten, hade antalet abonnenter, som hållit dubbla apparater, en i rikstelefontätet och en i någon af de enskilda, utgjort omkring 2,900 stycken. Dessa samtidiga abonnemang hade emellertid, såsom de sakkunniga i sitt utlåtande den 22 januari 1902 äfven framhållit, oftast afsett olika syften så till vida, att den ena apparaten hufvudsakligen tillgodosett affärsverksamhetens och interurbantrafikens behof, hvaremot den andra varit beräknad för privatlivets tjänst och lokaltrafiken i öfrigt, hvarför det för flertalet af dessa abonnenter skulle blifva alltför obekvämt att, äfven efter samtliga nätens samlande i en hand, afstå från den ena af de båda apparaterna. Efter samtrafikens afbrytande hade gifvetvis behofvet af dubbelapparater stigit, och hade antalet af sådana apparater vid innevarande års början uppgått till omkring 6,300 stycken. Med den benägenhet telefonen visat sig hafva att år för år så att säga tränga längre och längre ned eller, med andra ord, med den nödvändighet, som gjorde sig gällande för innehafvare af handels- eller handtverksrörelse äfven med mindre omfattning att skaffa sig telefonförbindelse, komme säkerligen antalet sådana dubbelabonnemang att befinna sig i en ständig tillväxt, och sålunda ett allt större antal personer blifva nödsakade att erlægga dubbla abonnemangsavgifter. Efter nätens sammanslagning behöfde tydligen endast de abonnenter skaffa sig dubbelapparater, som på grund af sin omfattande telefonkorrespondens hade användning för mera än en apparat.

Bland de skäl, som såväl inom Riksdagen som i pressen brukade framhållas mot en sammanslagning af telefontäten i hufvudstaden, anfördes alltid, att olägenheter lätt kunde tänkas uppstå genom upphörande af konkurrensen. Redan i sin underdåniga skrifvelse den 28 december 1901 angående då ifrågasatta köpeaftal hade telegrafstyrelsen sökt ställa den mycket omordade konkurrensen i dess rätta belysning.

Sedan telegrafstyrelsen (sid. 23, 24) erinrat om, hvad styrelsen därvid framhållit, hvaraf framginge, att ekonomisk konkurrens dåmera icke existerade och någon teknisk i själfva verket aldrig funnits till, fortsätter styrelsen vidare.

Sedan detta skrifvits, hade enligt telegrafstyrelsens åsikt förhållandena icke ändrats. Telegrafstyrelsen hölle före, att fortfarande inga berättigade anmärkningar kunde göras mot det sätt, hvarpå teknikens ständigt skeende framsteg tillgodogjordes för rikstelefonväsendets räkning äfven å de platser, där endast rikstelefon funnes och sålunda det icke ens kunde blifva tal om någon konkurrens. Icke heller syntes med fog telegrafstyrelsen kunna beskyllas för att icke, så vidt möjligt vore, söka tillmötesgå de kraf, som i berörda afseende af allmänheten framställdes. Sålunda hade under de senare åren i Stockholm och i Göteborg inrättats ett nytt, å telegrafverkets verkstad utarbetadt telefonväxelsystem, det s. k. Avénska systemet, hvilket sedermera med vissa modifikationér kommit till användning vid de efter modernaste mönster inredda nya telefoncentralstationerna i Moskva och i Warschau och som äfven, efter grundlig pröfning, af tyska Rikspostamtet antagits till användning vid den under byggnad varande, för 80,000 abonnenter afsedda nya centralstationen i Hamburg, hvilkens inredning skedde under öfverinseende af systemets konstruktör, en i svenska telegrafverkets tjänst anställd ingenjör. Vid de stationer, som under de närmaste åren skulle inredas i Hälsingborg, Jönköping med flera städer, hade telegrafstyrelsen för afsikt att använda de modernaste anordningar på telefonteknikens områden, som för stationer af denna storlek funnes att tillgå, och förberedelser till dessa arbeten vore redan påbörjade. Tydligen hade det ej varit den så mycket omordade konkurrensen, som därvid varit driffjädern.

De förut framhållna, ständigt växande olägenheterna och svårigheterna hade gjort det nödvändigt för telegrafstyrelsen att söka finna någon utväg för deras snara undanröjande. Under den diskussion, som föregått beslutet om afslag å förenämnda köpe- och bytesaftal vid 1904 års Riksdag, hade flera uttalanden gjorts i den riktning, att, om staten skulle köpa de enskilda bolagens nät, det vore bättre, att köpet skedde *på en gång*. Likaledes hade framhållits, att hufvudsakliga skälet, hvarför 1901 års köpeförslag icke af Riksdagen antagits, varit det, att förslaget varit *för dyrt*. Genom dessa uttalanden vid frågans behandling i Riksdagen hade telegrafstyrelsen äfven funnit en anvisning, i hvilken riktning styrelsens arbeten på frågans lösning borde gå, nämligen åstadkommande af ett förslag till fullständigt köp af de enskilda näten till ett billigare pris än det i 1901 års aftal föreslagna. Telegrafstyrelsen

hade äfven lyckats efter långvariga förhandlingar med de enskilda telefonbolagen träffa nu ifrågavarande köpeaftal, som styrelsen ansåge vara en lycklig lösning af frågan.

Telegrafstyrelsen redogör härefter för nämnda aftal, därvid uppdrages en jämförelse med 1901 års förslag, hvilken jämväl åskådliggöres af tablån bil. 2.

Hvad då först beträffade den för *Stockholmsnäten* föreslagna köpesumman, så hade vid dess bestämmande användts samma à-priser, som i 1901 års köpeaftal funnes angifna. I likhet med de år 1902 tillkallade sakkunniga ansåge nämligen telegrafstyrelsen, att det då fordrade priset med hänsyn till telefontätets beskaffenhet måste anses för staten fördelaktigt. Enligt 1901 års förslag hade i *Stockholmsnäten* funnits 22,496 apparater, för hvilka skulle erlagts en köpesumma af 8,571,680 kronor, d. v. s. 381 kronor per apparat. Frändroges från denna köpesumma dels värdet af reservledning, 700,000 kronor, dels ock värdet af den då ännu ej i bruk tagna, under byggnad varande nya telefonstationen i Stockholm, 370,800 kronor, eller tillsammans 1,070,800 kronor, blefve återstoden 7,500,880 kronor verkliga köpesumman för de *i bruk varande* telefontäten, motsvarande 333 kronor per apparat. I nu föreliggande köpekontrakt beräknades antalet apparater i Stockholm vid tillträdesdagen uppgå till omkring 35,300 stycken, för hvilka skulle erläggas en köpesumma af 11,478,330 kronor eller 325 kronor för hvarje i bruk varande apparat. Priset per apparat vore således nu något mindre än år 1901, detta beroende på, att antalet apparater med begränsad fri samtalsrätt, för hvilka ett lägre à-pris erlades, ökats proportionsvis något mera än de apparater, för hvilka ett högre pris erlades. Frändroges emellertid värdet på den del af den nya centralstationen, som inginge i priset för apparaterna, blefve medelpriset per apparat endast 297 kronor mot 333 kronor år 1901.

För Allmänna bolagets nät utom Stockholm, kortare benämndt *landsnätet*, skulle enligt 1901 års kontrakt erlagts en köpesumma af 2,068,903 kronor. Då bolaget å landsbygden med kringliggande städer inom 70-kilometersområdet nämnda år ägt en abonnentkrets på 4,421 stycken, hade denna köpesumma motsvarat ett medelpris af 468 kronor per apparat. Frändroges emellertid kostnaden för reservledningarna, 62,810 kronor, äfvensom ett af misstag uppfördt belopp af 67,368 kronor, eller tillsammans 130,178 kronor, återstode såsom köpesumma för de *i bruk varande* apparaterna i landsnätet kronor 1,938,725 eller omkring 439 kronor per apparat. Sedan telegrafstyrelsen ansett sig, af skäl som

längre fram närmare omförmäldes, böra påyrka en nedsättning af priset på landsnätet, beräknadt enligt 1901 års à-priser, med något öfver 640,000 kronor, hvilket yrkande af Allmänna bolaget slutligen bifallits, skulle enligt det nu uppgjorda köpeaftalet för detta nät, som vid tillträdet beräknades omfatta omkring 6,700 apparater, erläggas 2,059,670 kronor eller 307 kronor per apparat. Priset för i bruk varande apparat vore sålunda nu 132 kronor, eller 30 %, billigare än år 1901. Då de af Kungl. Maj:t år 1902 tillkallade, opartiska sakkuniga ansett redan det år 1901 begärda priset fördelaktigt för staten, och detta pris nu nedsatts med 30 %, måste det föreslagna köpet i denna del vara för telegrafverket ytterst förmånligt.

De i näten befintliga *reserverna* hade i 1901 års förslag upptagits tillsammans med de i bruk varande ledningarna. För vinnande af mera öfverskådlighet vore i det nu uppgjorda aftalet reservledningarna upptagna för sig under särskild rubrik. Gifvet vore, att i ett större telefontät alltid måste finnas ett antal reserver dels af tekniska skäl dels för att hafva disponibla ledningar till hands vid flyttningar eller för nytillkommande abonnenter. Reservernas antal vore vid olika tillfällen mycket växlande. Att inberäkna kostnaden för reserverna vid bedömandet af medelpriset per abonnentapparat kunde därför stundom blifva vilseledande. Förhållandet mellan antalet apparater och reservledningar i 1901 års förslag och i det nu uppgjorda framginge af denna tablå.

	1901 års köpeaftal.	1906 års köpeaftal.
<i>Stockholmsnäten:</i>		
Apparater..... st.	22,496	35,300
Reservledningar..... km.	7,000	22,789
Reservledning per apparat..... km.	0,31	0,65
<i>Landsnätet:</i>		
Apparater..... st.	4,421	6,700
Reservledningar..... km.	446	1,034
Reservledning per apparat..... km.	0,10	0,15

Af dessa siffror framginge, att för närvarande komme på hvarje apparat i Stockholmsnätet dubbelt och i landsnätet en och en half gång så lång reservledning, som det gjort enligt 1901 års aftal. För att kunna göra en riktig jämförelse mellan de båda olika köpekontrakten

måste sålunda det i bruk varande nätet tagas för sig och reservledningarna för sig. Detsamma gällde äfven beträffande reservklaffarna.

I 1901 års förslag hade under Stockholmsnäten upptagits 7,000 kilometer reservledningar i underjordskablar, indragna i cementtrummor, till ett pris af 100 kronor per kilometer dubbelledning. I detta pris hade äfven ingått ersättning för cirka 340,000 meter tompipor i cementtrummor äfvensom för alla luftreservledningar och nedledningar i Stockholm. Sedan år 1901 hade reservledningarnas längd ökats från 7,000 kilometer till nära 23,000 kilometer och på grund däraf hade telegrafstyrelsen ansett det år 1901 bestämda priset per kilometer dubbelledning, 100 kronor, för högt. Efter noggranna beräkningar af kostnaderna för de af telegrafverket under senare åren utförda underjordsledningar i Stockholm hade telegrafstyrelsen funnit, att ett pris af 65 kronor per kilometer borde kunna anses skäligt för dessa reservledningar, om i detta pris äfven inberäknades kostnaderna för omkring 172,000 meter tompipor äfvensom luftreservledningar med nedledningar och tillhörande telefonstativ. För bestridande af kostnaderna för de ändringar och omflyttningar, som efter telegrafverkets öfvertagande af de enskilda näten komme att erfordras, hade emellertid telegrafstyrelsen på det enligt förut angifna grunder beräknade priset för reservledningarna i Stockholm ansett sig böra fordra en rabatt af tillsammans 180,375 kronor. För de i den nya hufvudstationen i Stockholm befintliga reservklaffarna måste det i köpekontraktet bestämda pris, 60 kronor för klaff, anses moderat. Sammanlagda kostnaden för reservledningar och reservklaffar i Stockholm uppginge till 1,511,750 kronor.

Äfven antalet reserver i landsnätet hade sedan år 1901 undergått en betydlig ökning, eller från 446 kilometer till cirka 1,034 kilometer. Af dessa ledningar vore nära hälften, eller 42 procent, underjordiska. Dessa ledningar hade flerstädes endast kunnat nedläggas efter skedd bergsprängning, hvilken omständighet gifvetvis fördyrat anläggningen. Därjämte borde uppmärksamheten fästas på, att nära 10 procent af ifrågasvarande reservledningar utgjordes af 1 millimeters koppartråd, således af tråd med dubbelt så stor area som i vanlig jordkabel med 0,7 millimeters tråd. För ernående af minskad kapacitet hade den kabel, som innehölle här ifrågasvarande ledningar, konstruerats med stort luftutrymme mellan trådarna, hvarigenom kabelns diameter betydligt ökats, så att blymantel af 2,5 millimeters tjocklek behöft användas i stället för 2 millimeters och kostnaderna därigenom ökats. Nu anförda omständigheter hade gjort, att telegrafstyrelsen ansett det i förslaget upptagna å-priset — 60 kronor per kilometer — för dessa reservled-

ningar synnerligen skäligt. Icke heller mot det fordrade priset — 25 kronor per stycket — för reservklaffar å landsstation med inledningar syntes någon berättigad anmärkning kunna göras. Priset på reservledning i sjökabel hade telegrafstyrelsen däremot ansett sig böra nedbringa från 750 till 400 kronor per kilometer.

Enligt sålunda angifna beräkningsgrunder komme kostnaden för reservledningarna i landsnätet att uppgå till 121,250 kronor.

Beträffande den nya centralstationen, för hvilken, då under byggnad varande, 1901 års kontrakt upptog en köpesumma af 370,800 kronor, anmärker telegrafstyrelsen (sid. 28), att densamma nu vore färdigbyggd och tagen i bruk, men någon särskild köpesumma för densamma vore icke upptagen i det nu upprättade kontraktet. Större delen af den gamla stationen finnes ännu kvar och skulle äfven utan särskild ersättning ingå i köpet. Vid jämförelse mellan det nu träffade aftalet och det, som ingåtts år 1901, borde sålunda nätets nuvarande värde ökas med den nya stationens bokförda värde omkring 1,195,000 kronor, minskadt med det i 1901 års förslag upptagna värdet, 370,800 kronor. Genom insättande af nya växelbord komme stationens värde tillträdesdagen säkerligen att öfverstiga detta belopp och antagligen uppgå till omkring 1,210,000 kronor.

I afseende på köpesummans belopp framhåller telegrafstyrelsen, att detsamma på grund af de förändringar, ett större telefonnät ständigt vore underkastadt, helt naturligt icke kunde exakt angifvas förrän vid tiden för öfvertagandet. Enligt köpekontraktets beräkningar skulle köpeskillingen vid tillträdesdagen den 1 juli 1906 uppgå till följande belopp:

Näten i Stockholm.....	kr. 11,478,330: —
Landsnätet	» 2,059,670: —
Reserverna	» 1,633,000: —
Fastigheterna	» 1,370,000: —
eller tillhopa kr. 16,541,000: —	

Därtill skulle komma lösesumman för telefondriften tillhörande möbler och inventarier, hvilken beräknades komma att uppgå till omkring 80,000 kronor. En fullt tydlig jämförelse mellan den nu föreslagna köpesumman och det pris, som enligt 1901 års kontrakt skulle erläggas, kunde endast erhållas, om nätens värde den 1 juli 1906 bestämdes dels enligt de år 1901 angifna å-priser och dels enligt det nu föreliggande köpekontraktet. Storleken af nätens värde i ena och i andra fallet framginge af följande tablå.

	Värde enligt de i 1901 års förslag angifna å-priser:	Värde enligt 1906 års köpekontrakt:
Stockholmsnäten.....	Kr. 11,478,330: —	Kr. 11,478,330: —
Landsnäten	» 2,699,685: 50	» 2,059,670: —
Reserver jämte den nya centralstationen i Stockholm, (upptagen till sitt nu bokförda värde, 1,195,000 kronor, minskadt med värdet å reservklaffarna, 210,840 kronor)	» 3,591,650: —	» 1,633,000: —
Summa	Kr. 17,769,665: 50	Kr. 15,171,000: —

Köpeskillingen för näten med reservledningar enligt det nu träffade aftalet understege sålunda med kronor 2,598,666: 50 det pris, som näten med användning af å-priserna i 1901 års kontrakt skulle betingat. Därtill komme den räntevinst, 130,640 kronor, som telegrafverket gjorde genom att reserverna finge betalas succesivt under åren 1907—1910. Den nu erhållna nedsättningen i köpeskillingen motsvarade sålunda i rundt tal 2,730,000 kronor.

Efter att hafva (sid. 30, 31) lämnat en belysning af frågan om orsaken till bolagens medgifvande af en dylik prisnedsättning, därvid styrelsen funnit anledningen därtill vara en följd af den ändrade ställning, rikstelefonen numera intager i hufvudstaden, öfvergår styrelsen till fastigheternas förvärfvande och anför följande.

Köpeskillingen för fastigheterna n:r 13 och 14 i kvarteret Åskslaget hade i 1901 års köpekontrakt bestämts till 954,477 kronor, jämte hvad Allmänna bolaget visat sig hafva efter ingången af år 1901 kontant utbetalt för fullbordande af egendomarnas bebyggande.

De tillkallade sakkunniga hade beträffande berörda fastigheter ömförmält, att dessa varit i köpekontraktet beräknade endast till sitt bokförda värde. Med hänsyn därtill och då särskildt den ena fastigheten af bolaget förvärfvats på en tid, då såväl tomtvärdet som byggnadskostnaderna varit betydligt lägre än för närvarande, hade de sakkunniga ansett, att man kunde redan på förhand hafva skäl till det antagande, att priset måste anses vara för staten fördelaktigt. De sakkunniga hade emellertid, såsom förut nämnts, trott sig böra inhämta en särskild sakkunnig fackmans omdöme och därför vänt sig till en af hufvudstadens mest framstående byggmästare. Denne hade från ren

byggnads- och tomtsynpunkt besiktigat fastigheterna och i afgifvet ytt-
rande meddelat, att egendomarna befunnits väl underhållna och i godt
stånd, och hade besiktningsmannen ansett, att den begärda köpeskillingen
för fastigheterna icke varit för högt tilltagen. Efter verkställd ny under-
sökning hade samma besiktningsman i afgifvet intyg meddelat, att egen-
domarna fortfarande befunnes väl underhållna och i godt stånd, samt att
besiktningsmannen ansåge den begärda köpeskillingen icke vara för högt
tilltagen.

Sedan nybyggnaden afslutats, vore nämnda fastigheter, som tillsam-
mans omfattade en tomtareal af 1,030 kvadratmeter, bokförda till det i
köpekontraktet angifna värdet 1,040,000 kronor. Häruti inbegreps äfven
värdet af de inom egendomarna befintliga maskinerna för elektrisk be-
lysning.

Hysesinkomsterna å dessa fastigheter utgjorde enligt från Allmänna
bolaget lämnad uppgift:

Hyror, påförda telefondriften	kr. 44,662: 50
Uthyrda butiker m. m.	» 11,900: —
eller tillsammans kr. 56,562: 50	

motsvarande 5,4 procent af köpeskillingen.

Allmänna telefonbolaget hade i 1901 års köpekontrakt förbundit
sig att, såsom ägare till fastigheterna n:r 11 och 12 i kvarteret Åsk-
slaget, medgifva den nya ägaren till egendomen n:r 13 och 14 i samma
kvarter att äfven för framtiden begagna nuvarande fönsterrätt mot
egendomen n:r 11 och 12 samt att för denna servitutsrätt erhålla in-
teckning i sistnämnda fastighet. Samma erbjudande hade under för-
handlingarna rörande det nu uppgjorda aftalet äfven från bolagets sida
gjorts, men hade telegrafstyrelsen ansett sig böra påyrka, att fastighe-
terna n:r 11 och 12 äfven skulle ingå i köpet. Mångårig erfarenhet
hade nämligen gifvit vid handen, att utvecklingen på telefonväsen-
dets område skett hastigare, än man kunnat haft anledning förutse.
Särskildt hade telefonlokalerna, äfven om de tilltagits så stora, att de
efter verkställda beräkningar bort vara tillräckliga under en lång följd
af år, redan efter ett fåtal år varit i behof af utvidgning. När sådan
utvidgning sedan måst ske, hade de enskilda fastighetsägarna nästan
utan undantag begagnat tillfället att utkräfvat oskäligen ersättning därför.
Visserligen kunde i detta fall den egendom, i hvilken bolagets lokaler
funnes inrymda, synas blifva äfven för en tid framåt tillräcklig för tele-
fonrörelsens behof, men förr eller senare måste utvidgning ske. Då

man icke hade någon säkerhet för, att icke framtida egare till den närliggande egendomen komme att bereda sig en oskäligen vinst vid egendomens försäljning till staten, syntes nödig förtänksamhet bjuda, att telegrafstyrelsen begagnade tillfället att redan nu försäkra sig om möjlighet till framtida utvidgning utan alltför stora kostnader. Detta erbjöde sig nu, enär telegrafstyrelsen lyckats förvärfva ifrågakvarnare egendom till ett pris, som måste anses synnerligen billigt.

Egendomsvärdet i den centrala del af staden, där nu ifrågakvarnare fastigheter vore belägna, vore nämligen mycket högt uppdrifvet. Till bedömande af detta värde erinrades, att en omedelbart norr om Allmänna bolagets fastigheter vid hörnet af Hamngatan belägen egendom nyligen af Stockholms stad inköpts för ett pris, motsvarande 75 kronor per kvadratfot eller omkring 850 kronor för kvadratmeter. Likaledes hade helt nyligen en annan egendom belägen vid Brunkebergstorg helt nära söder om bolagets fastigheter försålts för ett pris, motsvarande kronor 69: 81 per kvadratfot eller omkring 790 kronor för kvadratmeter. Då meningen i detta senare fall varit att totalt ombygga de å tomten befintliga åbyggnaderna, representerade det angifna priset endast tomtens ungefärliga värde.

Med stora svårigheter hade det lyckats telegrafstyrelsen att träffa aftal om fastigheternas försäljning till taxeringsvärdet för desamma, eller 330,000 kronor. Denna köpeskillning motsvarade, då fastigheternas tomtareal vore 797 kvadratmeter, ett pris af omkring 37 kronor per kvadratfot eller 414 kronor för kvadratmeter.

Hysesbeloppet för uthyrda lägenheter i fastigheterna n:r 11 och 12 i kvarteret Åskslaget utgjorde för närvarande 19,200 kronor, eller 5,8 procent på köpeskillningen.

Hvad beträffade ifrågakvarnare egendomars beskaffenhet och deras värde ur ren byggnads- och tomtsynpunkt hänvisades till följande sakkunniga yttrande:

»Anmodad att afgifva utlåtande öfver Allmänna telefonbolagets egendom n:o 11 och 12 inom kvarteret Åskslaget vid Malmskillnadsgatan härstädes får jag härmed efter att hafva å samma egendom verkställt besiktning meddela, att egendomen befunnits i godt stånd samt att jag anser det af bolaget begärda priset (330,000 kronor) för densamma är jämförelsevis billigt. Stockholm den 3 mars 1906.

Oscar Herrström.»

Det tillfälle, som här bjödes, att för ett pris, som med hänsyn till nuvarande tomtvärden och byggnadskostnader måste anses synnerligen förmånligt, förvärfva ifrågavarande fastigheter och därigenom förebygga, att statsverket i en framtid tvingades att för desamma erlägga en kanske flerdubbelt högre köpeskillning, ansåge telegrafstyrelsen ovillkorligen böra begagnas.

Slutligen redogör telegrafstyrelsen (sid. 34, 35) för de öfriga bestämmelserna i köpekontraktet, af hvilka här endast torde böra särskildt påpekas, hurusom betalningen för de sålda näten äfvensom för fastigheterna, inventarier, verktyg och möbler skall erläggas före innevarande års slut å dag, som telegrafstyrelsen minst en månad förut meddelade bolagen, med skyldighet för telegrafstyrelsen att å köpeskillingen erlägga 4 procent ränta från tillträdesdagen. De för köpeskillingens erläggande nödvändiga medlen har telegrafstyrelsen tänkt sig kunna erhålla genom lån, anvisadt af Riksdagen, på samma villkor, som gälla för de lån, telegrafstyrelsen sedan flera år tillbaka årligen erhållit för fortsatt utveckling af statens telefonväsende. För att möjligen underlätta likvidens verkställande är i kontraktet rätt förbehållen telegrafverket att erlägga köpeskillingen genom öfverlämnande åt bolagen till parikurs af riksgäldskontorets obligationer. Telegrafverket är i detta fall dock skyldigt ansvara för, att bolagen å sin fordran erhålla ränta under de första tio åren efter fyra procent och sedermera, tills betalning sker, efter tre och en half procent.

Betalningen för reserverna skall erläggas kontant med en fjärdedel af beloppet vid ingången af åren 1907, 1908, 1909 och 1910. Genom denna bestämmelse skulle likviden för reservledningarna icke behöfva erläggas förrän ungefär samtidigt, som dessa beräknas kunna tagas i bruk, hvarigenom telegrafverket undgår att hafva ett så stort antal reservledningar liggande obegagnade under flera år utan att gifva någon afkastning. De för betalning af reservledningarna erforderliga medlen har telegrafstyrelsen ansett lämpligast böra tagas från de lånemedel, som äfven framdeles komma att erfordras för den alltjämt fortgående utvecklingen af telefonväsendet.

Telegrafstyrelsen lämnar härefter en redogörelse för den föreslagna affären med hänsyn till telefonnätens räntabilitet, sedan de öfvergått i status ägo (sid. 36, 37), och kommer till det resultat, att inkomsterna skulle, efter det vid öfvertagandet beräknade abonnentantalet af 42,000 stycken, öfverskjuta utgifterna med ett belopp af 987,316 kronor eller 7,25 procent af köpeskillingen för näten i staden och landet samt möbler

m. m., 13,618,000 kronor. Styrelsen har därvid likväl beräknat betjäning och underhåll af landsnätet högre än bolagens motsvarande kostnader därför.

I sammanhang därmed framhåller telegrafstyrelsen de besparingar i utgifter, som uppkomma genom statens öfvertagande af de enskilda näten och därmed möjliggjord gemensamhet i förvaltningen, samt erinrar därvid, hurusom de sakkunniga framhållit i sitt merberörda utlåtande, att, förutom den minskning i nyanläggningskostnad, som komme att under flera år föränledas af det stora antalet redan befintliga reservledningar och det befintliga utrymmet i cementkabelblocken, förvaltningskostnaderna skulle blifva betydligt lägre därigenom, att en gemensam skötsel först och främst medförde minskning af stationernas antal och användande i vidsträckt mån af gemensam personal och gemensamma lokaler, jämte däraf föränledd sänkning af utgifterna för aflöningar, hyror, vedbrand, ljus m. m. Vidare komme de direkta underhållskostnaderna att sjunka, då de af nuvarande förhållandena nödvändiggjorda dubbla linjerna i mycket stor utsträckning komme att försvinna. Slutligen kunde en del expeditionskostnader nedbringas, hvarjämte vissa utgifter helt och hållet bortföle, såsom bolagens skatter och förvaltningskostnader m. m. Beträffande sist nämnda utgifter vore i bolagens bokslut för år 1904 upptagna såsom arfvoden till verkställande direktör, styrelse och revisorer samt såsom utskylder i Stockholm och på landet ett belopp af kronor 80,697: 08, som sålunda efter telegrafverkets öfvertagande af näten komme att inbesparas.

I afseende på personalen kunde, i den mån behovet växte och personalen hunne omplaceras, inbesparas aflöningar till ett antal vid linje- och trafikafdelningarna anställda funktionärer äfvensom till kontorsbiträden, nummerbyrå- och katalogredaktionspersonal m. fl. Äfven i utgifterna för hyror kunde besparingar ske, och slutligen komme kostnaderna för tryckning af kataloger att afsevärdt kunna nedbringas. Besparingarna i nu angifna hänseenden hade år 1901 af telegrafstyrelsen beräknats komma att utgöra omkring 95,000 kronor per år och syntes säkerligen icke heller nu komma att uppgå till lägre belopp.

Ett annat förhållande, som verkade i motsatt riktning, d. v. s. komme att förorsaka en minskning i inkomsterna, förefunnes emellertid, i det man måste förutsätta, att en del af de abonnenter, som för närvarande hade såväl rikstelefon som enskild telefon, efter statens öfvertagande af de enskilda näten icke längre skulle hafva behof af två telefonapparater. Större delen af dessa till ett antal af omkring 6,300 stycken uppgående abonnenter med dubbelapparater syntes emellertid, såsom de sakkunniga äfven på sin tid fram-

hållit, hafva behof af båda apparaterna äfven efter nätens sammanslagning. Till och med om man antog, att ett så stort antal som 3,000 af dessa abonnenter skulle nöja sig med en apparat, skulle den här af minskade inkomsten, omkring 170,000 kronor, mer än väl motvägas af de förut omförmälda besparingarna i utgifter. Inom två år vore för öfrigt dessa afgående abonnenter ersatta af nytillkommande.

Ehuru det synts telegrafstyrelsen vara ådagaladt, att med den nu föreslagna köpeskillingen, telefonnäten, sådana de befinnas vid öfvertagandet, komma att lämna en fullt tillfredsställande afkastning, har dock styrelsen, då såväl köpesumman som kostnaderna för nätens framtida utvidgning måste bestridas af lånemedel, hvilka skola förräntas och under tjugu år amorteras, ansett försiktigheten bjuda, att en undersökning skedde, huruvida under denna tid telegrafstyrelsen med säkerhet skulle blifva i stånd att fullgöra de förbindelser, styrelsen iklädt sig beträffande lånens förräntning och amortering.

För detta ändamål har styrelsen uppgjort en beräkning öfver den ekonomiska ställningen under åren 1906—1928 beträffande telefonnäten, sådana de vid öfvertagandet befinna sig, och utan att den under åren skeende utvidgningen tagits med i beräkningen. Enligt denna kalkyl (sid. 39, 40) skulle 1906 års amorteringslån, 13,620,000 kronor, vara till fullo betaldt vid 1927 års slut samt dessutom under året en nettovinst å 716,100 kronor uppkommit. År 1928 skulle lämna en disponibel vinst af 1,007,800 kronor.

Medtages i beräkningen den alltjämt fortgående utvidgningen af bolagens nät, som enligt bil. 3 representeras af ett medeltal af 2,721 abonnenter om året, skulle nettovinsten blifva större, och öfverskottet skulle kunna användas till en hastigare amortering af köpesumman.

Till sist sammanfattar telegrafstyrelsen sin framställning angående det nu ifrågasatta köpet sålunda, att, om det granskades såväl beträffande anläggningarnas materiella värde som beträffande affärens räntabilitet, icke endast under den närmaste tiden efter köpets afslutande utan också under hela den tid, som åtginge för köpesummans amortering, måste detsamma efter telegrafstyrelsens uppfattning anses såsom från alla synpunkter fördelaktigt för staten. Ehuru det för köpesummans gäldande erforderliga beloppet uppginge till en högst betydlig summa, hade telegrafstyrelsen dock ansett sig utan tvekan kunna föreslå denna summas uppbringande i form af lån, då, efter hvad telegrafstyrelsen visat, de till inköp föreslagna näten kunde gifva en afkastning, som genast lämnade medel både till ränta och till köpesummans amortering under en så jämförelsevis kort tid som tjugu år och som, med den

ökning i trafik och abonnentantal, hvilken efter hittills vunnen, mång-årig erfarenhet vore att emotse, förvisso komme att än ytterligare växa.

På grund af hvad telegrafstyrelsen anfört, har styrelsen därför hemställt,

att Kungl. Maj:t, under förutsättning att Stockholms allmänna telefonaktiebolag lämnat i ärendet omförmäldt godkännande, tacktes

dels godkänna det underställda, af telegrafstyrelsen med styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag upprättade köpekontrakt om de nämnda bolag tillhöriga telefonnäten m. m.;

dels ock föreslå Riksdagen att, med gillande af detta köpekontrakt, bemyndiga riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts pröfning erfordrades för fullgörande af den på styrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda kontrakt, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakades riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämnade tillgång, dock så att dylika afbetalningar borde en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, hvilka lämnats tillfälle att afgifva yttrande i fråga om det lån af statsmedel, hvarom telegrafstyrelsen sålunda gjort framställning, hafva i skrifvelse den 22 mars 1906 anfört följande.

Beträffande betalningen för den egendom, som enligt det underställda kontraktet af bolagen försålles till telegrafverket, innehölle kontraktet följande bestämmelser. Reservledningarna, i kontraktet benämnda »reserverna» — för hvilka köpeskillingen beräknades uppgå till omkring 1,633,000 kronor — skulle likvideras kontant med en fjärdedel af beloppet hvarje 2 januari 1907, 1908, 1909 och 1910. För den öfriga egendomen, nämligen telefontät, fastigheter, inventarier, verktyg och möbler med ett beräknadt köpepris af sammanlagdt omkring 14,988,000 kronor, skulle betalning å dag, som telegrafstyrelsen minst en månad förut meddelade bolagen, erläggas före innevarande års slut med tillägg af ränta efter 4 procent från den 1 juli 1906. Denna likvid ägde telegrafverket verkställa antingen kontant eller genom öfverlämnande åt bolagen till parikurs af riksgäldskontorets obligationer, ställda att betalas i kronor, pund sterling, francs och tyska riksmark, dock med skyldighet för telegrafverket att ansvara för att bolagen å

Fullmäktiges
i riksgälds-
kontoret ytt-
rande.

fordringen erhöles ränta under de första tio åren efter 4 procent och sedermera, tills betalning skedde, efter 3 $\frac{1}{2}$ procent. Enligt sistnämnda alternativ skulle sålunda köpeskillingen kunna gäldas med 3 $\frac{1}{2}$ procent statsobligationer, hvarvid emellertid ytterligare $\frac{1}{2}$ procent ränta å köpeskillingsbeloppet skulle under de första tio åren af telegrafverket godtgöras bolagen, samt dessutom riksgäldskontoret förbinda sig att först efter denna tids förlopp återbetala obligationerna. Huruvida denna form för likviden ställde sig för staten fördelaktigare än köpeskillingsbeloppets upplåning genom riksgäldskontoret och kontanta utbetalning till bolagen, kunde först närmare tiden för likvidens verkställande afgöras. Därvid syntes förutom den då rådande ställningen på lånemarknaden jämväl böra tagas i betraktande, huruvida riksgäldskontoret vid samma tidpunkt behöfde för andra ändamål upptaga lån. I sådant fall kunde det nämligen visa sig olägligt att till ifrågavarande bolag utlämna ett större belopp statsobligationer, hvilka komme att söka placering i marknaden samtidigt med de för riksgäldskontorets egen upplåning utfärdade obligationerna.

Med hänsyn till sålunda antydda förhållanden syntes, i händelse det underställda köpekontraktet skulle vinna vederbörligt godkännande och riksgäldskontoret bemyndigas att tillhandahålla telegrafstyrelsen det för köpeskillingsens gäldande erforderliga beloppet kontant eller i obligationer, det lämpligen böra lämnas fullmäktige öppet att framdeles efter föreliggande omständigheter afgöra, hvilkendera af de alternativa formerna för likviden som borde väljas, och syntes det jämväl önskligt, att fullmäktige finge inom den begränsning, som kontraktet medgäfv, bestämma tidpunkten för likvidens verkställande.

Hvad anginge återbetalningstiden och öfriga villkor för det lån, som telegrafstyrelsen i anledning af det ifrågasatta köpet skulle från riksgäldskontoret erhålla, hade fullmäktige ej något att erinra emot det förslag, styrelsen i sådant hänseende framställt.

Därefter har telegrafstyrelsen i underdånig skrifvelse den 24 mars 1906, under erinran att i § 10 af det underställda kontraktet föreskrifvits, att Allmänna bolagets styrelse ofördröjligen skulle underställa nämnda kontrakt samma bolags pröfning och att kontraktet vore att anse såsom förfallet, därest det ej godkändes af bolaget å stämman senast tre veckor efter kontraktets afslutande, anmält, att styrelsen sistnämnda dag fått emottaga meddelande, att dylikt godkännande lämnats vid bolagets den 23 mars 1906 hållna stämman, samt öfverlämnat en afskrift af samma meddelande.

Kontraktets
godkännande
af de enskilda
bolagen.

På samma gång har telegrafstyrelsen öfverlämnat jämväl en afskrift af ett telegrafstyrelsen tillhandakommet meddelande, att Stockholms belltelefonaktiebolag, hvars styrelse dock redan ägde bemyndigande att godkänna försäljningsaftalet, vid stämma äfvenledes under sist sagda dag för sin del godkänt det upprättade köpekontraktet.

Slutligen har öfverståthållarämbetet, som genom nådig remiss anbefallts infordra stadsfullmäktiges underdåniga yttrande, huruvida stadsfullmäktige, för den händelse det af telegrafstyrelsen med styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag upprättade villkorliga köpekontraktet om de nämnda bolag tillhöriga telefonnäten m. m. blefve af Kungl. Maj:t och Riksdagen godkänt, medgifve, att det Stockholms allmänna telefonaktiebolag meddelade tillstånd att i vissa gator och öppna platser här i staden nedlägga och begagna telefonkablar m. m. finge på oförändrade villkor öfverlätas å telegrafverket, med underdånig skrifvelse den 28 mars 1906 öfverlämnat stadsfullmäktiges med anledning däraf den 26 i samma månad afgifna yttrande.

Stockholms
stadsfullmäktiges
yttrande.

Enligt detta yttrande hafva stadsfullmäktige medgifvit, att det Stockholms allmänna telefonaktiebolag meddelade tillstånd att i vissa gator och öppna platser i hufvudstaden nedlägga och till den 4 juli 1920 begagna telefonkablar äfvensom cementrör och cementtrummor för framdragande af telefonledningar finge, i hvad det afsåge såväl redan nedlagda ledningar som ock sådana nya ledningar, som med vederbörligt tillstånd ytterligare kunde varda af bolaget nedlagda intill tiden för öfverlåtelsen, af telegrafverket öfvertagas på de villkor, som blifvit rörande samma ledningar bestämda genom stadsfullmäktiges beslut den 1 juni 1894, den 1 juni 1896 och den 22 mars 1898, dock med den ändring, att telegrafverket fritoges från skyldighet att ställa säkerhet, på sätt i 19:de punkten af den förstnämnda dag meddelade koncession och sedermera till densamma gjorda tillägg stadgades.

Då telegrafstyrelsen nu för tredje gången framlägger ett förslag till ordnande af telefonförhållandena i Stockholm med omnejd, har styrelsen därtill föranledts af insikten om nödvändigheten att ändra det otillfredsställande tillstånd, som för närvarande råder i detta afseende.

Departements-
chefens ytt-
rande.

Det är, såsom telegrafstyrelsen äfven framhållit, hufvudsakligen från tre synpunkter behofvet af en ändring därutinnan kan sägas hafva tydligast framträdt.

Från allmänhetens synpunkt måste det först betecknas såsom en ständigt kännbar olägenhet af stor innebörd, att rikstelefonnätets abon-

nenter, hvilkas antal öfverstiger 85,000, icke kunna komma i direkt telefonförbindelse med de enskilda nätens till ett antal af omkring 42,000 uppgående abonnenter. Likväl kan icke ifrågasättas, att telegrafstyrelsen skall återgå till det gamla samtrafikskontraktet, som numera efter det svenska telefonväsendets fullständiga omgestaltning måste betraktas såsom otidsenligt och hvarigenom för öfrigt telegrafstyrelsen skulle själf bidraga till att i hög grad hämma rikstelefonens utveckling i hufvudstaden. Lika litet kan man lägga de enskilda telefonbolagen till last, att icke dessa medgifvit samtrafiksafgiftens bortfallande eller sänkning, då de ansett, att därigenom deras tillvaro äfventyrades.

För telegrafverket hafva vidare genom det nuvarande tillståndet, hvar till hör sammankopplingen af telegrafverkets rätt att nedlägga underjordiska kabelrör i stadens gator med frågan om samtrafikens ordnande mellan statens telefontät och de enskilda, uppstått tekniska svårigheter, som i mån af rikstelefontätets utveckling ökats och nu blifvit så hopade, att de snart faktiskt icke kunna öfvervinnas. Vid sidan af dessa tekniska svårigheter ställer sig den ekonomiska förlust, som åsamkas telegrafverket genom nödvändigheten att fortfarande anlägga luftledningar. Dessa måste nämligen, när förhållandena en gång blifvit ordnade, åter nedtagas och således kostnaderna för dessa ledningars anläggning och rasering betraktas såsom en bortkastad utgift. Men dessförutom har telegrafverket under tiden måst finna sig i att till hushållarna betala en årlig ersättning, för hvars oskäligen uppdrivande dessa väl förstått att begagna sig af telegrafstyrelsens tillfälliga vanmakt.

Slutligen måste från nationalekonomisk synpunkt den nuvarande anordningen med dubbla telefontät öfver samma orter betraktas såsom förkastlig.

Dessa olägenheter, som med de olika nätens utvidgning framträdtt med allt större skärpa, göra sig nu gällande i så hög grad, att jag för min del måste ansluta mig till telegrafstyrelsens uppfattning, att någon utväg måste sökas för deras snara undanröjande. Då vidare den år 1904 anlitate nödfallsutvägen med byte statens och de enskilda bolagens abonnenter emellan icke vidare bör ifrågakomma, har jag funnit det af telegrafstyrelsen framlagda förslaget till köp af de enskilda telefontäten vara den lösning af frågan, som synes mest tilltalande. Af frågans föregående behandling i Riksdagen framgår, att det hufvudsakliga skälet, hvarför 1901 års köpeförslag icke af Riksdagen antogs, var det, att detta förslag ansågs vara för dyrt. Det nu föreliggande kontraktsförslaget är byggt på samma beräkningsgrunder som det sistnämnda, men det har lyckats telegrafstyrelsen efter, såsom det synes, ganska stora

ansträngningar att ej så obetydligt reducera priset. Den jämförelse, som telegrafstyrelsen i sin förevarande framställning uppdragit mellan köpevillkoren år 1902 och nu, visar nämligen

att hvad Stockholmsnäten beträffar medelpriset per apparat nu, till följd af den nya centraltelefonstationens fullbordande, utgör 297 kronor mot 333 (ev. 325) kronor enligt 1901 års kontrakt,

att å priset på landsnätet gjorts en nedsättning af öfver 640,000 kronor, hvarigenom medelpriset per apparat nu skulle uppgå till 307 kronor i stället för 439 kronor enligt 1901 års kontrakt, samt

att priset å Stockholmsnätens reservledningar i underjordskablar nedsatts från 100 kronor per kilometer dubbelledning år 1901 till 65 kronor, hvarjämte styrelsen å priset i det hela lyckats erhålla en rabatt af tillsammans 180,375 kronor samt betalningsskyldighet endast successivt under de fyra åren 1907—1910.

Dessa nu erhållna köpevillkor representera en nedsättning i 1901 års köpeskilling af i rundt tal 2,730,000 kronor. För att vinna en ännu exaktare öfverblick af förhållandet mellan de båda förslagen, har uträkning gjorts öfver den köpeskilling, som, därest 1902 års förslag godkänts, skolat erläggas vid tillträdesdagen den 1 januari 1903 med det antal apparater, som nämnda dag verkligen fanns i nätet. Jämförelsen, därvid för fullständighetens skull i bruk varande centralstation å ömse sidor måst medtagas, framgår af följande tabell:

	Medel- inkomst pr apparat		1/1 1903			1/1 1906		
	Kronor	öre	Antal app.	Kronor	öre	Antal app.	Kronor	öre
<i>Inom Stockholm:</i>								
Medelpris per app. 355: 65	57	12	27,140	9,652,328	—	—	—	—
» » » 325: 16	56	52	—	—	—	35,300	11,478,330	—
<i>Utom Stockholm:</i>								
Medelpris per app. 428: 32	50	16	4,982	2,133,765	—	—	—	—
» » » 307: 41	50	80	—	—	—	6,700	2,059,670	—
<i>Hela nätet:</i>								
Medelpris per app. 366: 92	56	03	32,122	11,786,093	—	—	—	—
» » » 322: 33	55	60	—	—	—	42,000	13,538,000	—

Häraf framgår, att medelinkomsten per apparat inom Stockholm till följd däraf, att antalet bostadstelefoner ökats proportionsvis mera än

öfriga abonnemang, sjunkit med 1,1 procent, under det inköpspriset per apparat sjunkit med 8,6 procent, att medelinkomsten per apparat utom Stockholm stigit med 1,3 procent, under det inköpspriset per apparat sjunkit med 28,2 procent, samt att medelinkomsten per apparat för hela nätet sjunkit med 0,8 procent, under det att inköpspriset per apparat sjunkit med 12,2 procent.

Jag tillåter mig här erinra om, att de år 1902 utsedda sakkunniga såsom slutresultat af sin utredning funnit, att den redan då ifrågasatta, jämförelsevis icke så obetydligt högre köpeskillingen, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, angäfvde ett billigare pris per abonnent-apparat, än hvad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, likaledes billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid därstädes af statsverket gjorda inköp af privata telefonnät, äfvensom billigare än de pris, hvarför enskilda telefonnät i Sverige kunnat tidigare af staten förvärfvas; samt att samma köpeskillning, betraktad såsom ett kapital, placeradt i syfte att gifva en tillfredsställande afkastning, måste beräknas redan från början skola lämna en annuitet, tillräcklig till kapitallets fulla förräntning och snabba amortering.

Jag tror, att detta de sakkunnigas omdöme kan i stegrad mån gälla om ifrågavarande lägre köpesumma, helst de enskilda nätens nuvarande beskaffenhet måste anses fullt så tillfredsställande som 1902.

Enligt de uppgifter rörande dessa näts beskaffenhet, som jag ansett mig böra infordra och hvilka genom telegrafstyrelsen kommit mig tillhanda, hafva under åren 1902—1905 vidtagits åtskilliga förbättringar inom dessa nät. Sålunda har det underjordiska Stockholmsnätet utvidgats, så att trumlängden, som vid början af år 1902 utgjorde 21,100 meter med en piplängd af 341,450 meter, vid slutet af år 1905 uppgick till 24,690 meter med en piplängd af 355,000 meter.

Vid 1902 års början voro inom Stockholm af hela linjelängden 24 procent blanka ledningar eller ledningar i luftkablar, hvaremot vid utgången af år 1905 funnos endast 13,7 procent, som ej voro underjordiska.

Då erfarenheten visat, att felaktigheter synnerligen ofta uppstå å den del af abonnentledning, som ligger mellan taknocken i det hus, där abonnenten bor, och fönstret, där ledningen införes till apparaten, har allmänna bolaget under de tre senaste åren på ett flertal ställen anordnat för hela egendomen gemensam centralinledning med blyarmerad kabel till en inom egendomen befintlig centralpunkt, hvarifrån sedan utgrening till abonnenternas apparater sker medelst isolerade innerledningar.

Å allmänna bolagets hufvudstation har under ifrågavarande tidsperiod anordnats ett s. k. hjälpsystem med 20 expeditionsplatser, hvilket

kan upptaga de anrop, som vid särskilda tillfällen ej hinna expedieras af den ordinarie telefonisten, och hvarigenom väsentliga fördelar vunnits i snabb expedition. Centralstationen i Vasastaden, till hvilken ingå 3,000 ledningar, är ombyggd så, att den nu arbetar med automatiska signaler.

Äfven i landsnätet har anordnandet af underjordiska kablar fortgått, så att, då vid början af år 1902 af hela linjelängden utom Stockholm 8,6 procent utgjordes af underjordiska ledningar, var vid 1905 års slut motsvarande siffra 12,9 procent.

Hvad beträffar de i näten varande apparaterna, har jag inhämtat, att i allmänna bolagets nät såväl inom som utom Stockholm användas uteslutande apparater af aktiebolaget L. M. Ericsson & c:os eller aktiebolaget telefonfabrikens tillverkning. I bellbolagets nät äro jämväl dylika apparater uppsatta hos alla abonnenter med undantag för 600, hos hvilka användas s. k. bellapparater, hvilka dock samtliga äro försedda med kolkornsmikrofoner af samma slag som å de Ericssonska apparaterna, samt i öfrigt af fullgod konstruktion. Under åren 1901—1905 hafva för användande i telefontäten af bolagen inköpts omkring 13,200 nya apparater, hvilket antal således motsvarar de under samma tid nytillkomna abonnenternas. Hvarje apparat, som nedtages hos abonnenterna, undergår å bolagets verkstad besiktning och erforderlig reparation, därvid noga iakttages, att alla slitna delar utbytas och apparaten noggrant justeras, innan den ånyo får utlämnas till uppsättning. Därest apparat i nätet befinnes fungera mindre tillfredsställande, utbytes densamma omedelbart mot annan fullgod och får icke ånyo tagas i bruk, förrän fullständig reparation ägt rum. Vid flyttning intages alltid apparaten för tillsyn och eventuell reparation, innan den ånyo uppsättes. Enligt uppgift hafva under de sista tre åren reparerats 17,000 apparater, d. v. s. omkring 6,000 apparater årligen, hvilket vid jämförelse med telegrafverkets reparationer angifver, att underhållet långt ifrån eftersatts.

Af hvad jag sålunda meddelat framgår således, att de enskilda telefontäten icke blott befinna sig i samma, af 1902 års sakkunniga såsom fullgodt vitsordade skick, utan äfven, med afseende å det synnerligen stora företräde, underjordiska kabelledningar äga framför luftledningar, blifvit i ganska afsevärd grad förbättrade.

Med hänsyn därtill och då, såsom jag förut framhållit, köpeskillingen blifvit i jämförelse med 1901 års förslag nedsatt med ett icke obetydligt belopp, förefaller mig det nu ifrågasatta köpet af de enskilda bolagens nät vara för staten fördelaktigt.

Beträffande de i köpekontraktet jämväl upptagna fastigheterna är

priset för de jämväl i 1901 års förslag ingående egendomarna n:r 13 och 14 i kvarteret Åskslaget beräknadt till fastigheternas år 1900 bokförda värde, jämte hvad bolaget visat sig hafva efter ingången af år 1901 kontant utbetalt för fullbordande af egendomarnas bebyggande. Då särskildt den ena fastigheten af bolaget förvärfvats på en tid, då såväl tomtvärdet som byggnadskostnaderna varit betydligt lägre än nu, samt fastigheterna efter sakkunnig besiktning befunnits väl underhållna och i godt stånd, kan någon anmärkning mot köpeskillingen för dem icke med fog göras.

De skäl, som telegrafstyrelsen anført för förvärfvandets redan nu af de närgränsande fastigheterna n:r 11 och 12 i kvarteret Åskslaget, synas mig i och för sig vara välgrundade och vinna obetingadt i styrka med hänsyn till det jämförelsevis billiga pris för dessa fastigheter, hvarom telegrafstyrelsen slutligen lyckats träffa öfverenskommelse. I betraktande af deras läge och nu gällande tomtpriser i närheten måste nämligen deras öfvertagande för endast taxeringsvärdet anses vara för staten mycket förmånligt.

I sammanhang med fastigheternas öfvertagande anser jag mig böra omnämna, att, efter hvad jag inhämtat, för telegrafverket skulle genom deras disponerande komma att besparas hvad som nu utbetalas i hyror för lokaler till rikstelefonbyrån, linjedistriktsbyrån och hufvudförrådet med ett sammanlagdt årligt belopp af 9,150 kronor.

För bedömande af den ifrågasatta affärens räntabilitet i statens hand, äfvensom möjligheten för telegrafverket att under sedvanlig tjuguarig amorteringstid förränta och återbetala det för affärens afslutande erforderliga lånebeloppet, har telegrafstyrelsen uppgjort detaljerade beräkningar, som synas mig vara gjorda med all nödig förtänksamhet och försiktighet. Resultatet visar en nettobehållning på köpeskillingen af 7,25 procent och ställer utom allt tvifvel, att det nedlagda kapitalet skall kunna till fullo återbetalas inom tjugu år. Jag har icke heller kunnat finna någon erinran att göra mot dessa beräkningar. I stället torde böra särskildt beaktas, att telegrafstyrelsen i desamma icke tillgodoräknat sig de besparingar i utgifter, som måste uppkomma genom statens öfvertagande af de enskilda näten och den därigenom möjliggjorda gemensamheten i förvaltning. Dessa besparingar uppgå likväl till ett rätt betydligt belopp. Efter hvad genom en i sådant afseende nu företagen undersökning kan beräknas, skulle dylika besparingar kunna göras dels beträffande personalen å nummerbyrån, katalogen m. m. med 10,560 kronor, å landsstationerna med 2,500 kronor, för telefonombud med 30,000 kronor och för linjebefäl, förmän m. m. med 39,590 kronor eller tillhopa 82,650 kronor, dels i hyror med, såsom jag förut

angifvit, 9,150 kronor, dels ock i kostnaderna för katalogens redigering, tryckning, inbindning m. m. med 17,600 kronor, allt för år. Till dessa poster, tillhoppa 109,400 kronor, komma dock ytterligare bolagets utgifter för arfvoden åt verkställande direktör, styrelse och revisorer samt för utskylder med tillhoppa något öfver 80,000 kronor. Således kan i själfva verket å utgiftssidan beräknas en årlig minskning med närmare 200,000 kronor, hvilket belopp ännu mera säkerställer telegrafstyrelsens kalkyler.

Likaledes anser jag mig böra betona, att telegrafstyrelsen, ehuru de enskilda bolagens abonnemangsantal ökats med omkring 2,600 stycken om året, i sin amorteringskalkyl icke medtagit denna alltjämt fortgående utvidgning af näten, utan styrelsen har så till vida bibehållit den vid tillträdesdagen beräknade abonnentstammen af 42,000 abonnenter, att endast de till ett antal af 3,000 antagna s. k. dubbelabonnenter, som väntas skola afgå, beräknats blifva under de två första åren ersatta af ett lika antal nytillkomna abonnenter och i öfrigt nytillkomna abonnenter medräknats endast i den mån de behöfvas för att fylla platserna efter afgående abonnenter.

Ehuru frågan om dubbelabonnemangen i sig själf knappast torde vara af någon stor betydelse, tillåter jag mig här något beröra den- samma, enär den synes hafva blifvit af allmänheten i viss mån uppmärksam- sammad. Telegrafstyrelsens beräkning, att af 6,300 nuvarande dubbel- abonnemang 3,000 skulle efter sammanslagningen upphöra, kan icke anses vara för sangvinisk, då i allmänhet dessa slags abonnenter torde komma att finna det obekvämt att, oafsedt fri samtrafik, afstå från den ena af de båda apparaterna. För öfrigt kan ett godt stöd för denna uppfattning hämtas af erfarenheten från Göteborg, som i detta afseende erbjuder den närmaste jämförelsen. Då telegrafverket inköpte allmänna telefon- föreningens nät därstädes, var det af 620 dubbelabonnenter endast 28, som upphörde att hafva dubbla apparater. Köpeskillingen för led- ningarna till de dubbelabonnenter, som komma att åtnöjas med endast en apparat, är emellertid i alla fall icke bortkastad, ty ledningarna, apparaterna och klaffarna i växelborden finnas kvar. När en dubbel- abonnent slutar, flyttas apparaten till en nytillkommen abonnent, och därför har ock i styrelsens kalkyl upptagits kostnaden för sådan flyttning.

Då jag för min del anser den mycket omordade konkurrensen i allmänhet icke äga någon afgörande betydelse för statens sätt att be- hörigen fullgöra sina funktioner, kan jag här så mycket hellre lämna frågan därom å sido, som telegrafstyrelsen i sin verksamhet äfven på områden, där all konkurrens ständigt varit utesluten, icke visat någon

benägenhet vare sig att åsidosätta den trafikerande allmänhetens skäligen fordringar eller att försöka höja de i jämförelse med förhållandet i andra länder betydligt låga afgifterna.

I afseende på de förändrade förhållanden, som det ifrågasatta öfvertagandet af de enskilda telefonnäten skulle medföra, torde jag här få nämna, att meningen är att, samtidigt med tillträdet, alla abonnenter i båda näten skola erhålla afgiftsfri samtrafik. Det skulle visserligen kunna ifrågasättas, att, då abonnemangsavgifterna växla mellan så vidt skilda belopp, som här är fallet, den stora förmån, som den fria samtrafiken erbjuder, rättvisligen borde tillkomma företrädesvis de abonnenter, hvilka erlade de högre årsavgifterna, men det synes från synpunkten af önskvärdheten att vinna enhetlighet och system i förhållandena vara obetingadt lämpligast, att vid samlandet i statens hand af hela det svenska telefonnätet alla dess abonnenter tillerkännas enahanda förmåner i afseende på rätt till förbindelse med hvarandra. Ur samma synpunkt och då för öfrigt köpet är grundadt på de af bolagen hittills använda avgifterna, torde dessa böra bibehållas och efter hand tillämpas äfven på nuvarande rikstelefonabonnenter. Allteftersom telefonen trängt in i vidare kretsar hos den stora allmänheten, har nämligen mera tydligt framträtt den stora olikheten i behovet af dess användande. Det kan då icke längre anses rättvist, att t. ex. en privatperson för sina jämförelsevis få samtal får vidkännas samma årsavgift som affärsmannen, hvars kontorstelefon upprepade gånger dagligen tager expeditionen i anspråk. Att uppgöra en för alla växlande förhållanden fullt exakt abonnemangsskala är dock icke möjligt. Emellertid hafva de af telefonbolagen under en lång tid tillämpade olika avgifterna visat sig synnerligen väl träffa allmänhetens olika behof i detta afseende, såsom beredande en hvar tillfälle att mellan flera välja det slags telefonabonnemang, som bäst motsvarar hans förhållanden. Dessa årsavgifter — 36 eller 60 kronor för bostadsabonnemang och 45 eller 80 (100) kronor för affärsabonnemang — hålla sig äfven å omse sidor om rikstelefonens för alla abonnemang lika medelavgift 50 kronor. Efter sammanslagningen af näten skulle således rikstelefonabonnenterna äga att, allt efter som deras kontrakt utlöpa, teckna nya kontrakt på bolagens nuvarande villkor. Någon skyldighet härtill skulle således icke uppställas såsom förutsättning för erhållande af afgiftsfri samtrafik. Ej heller skulle de få rätt att före kontraktstidens utgång öfvergå till ett förmånligare abonnemang enligt de nya villkoren, enär samtrafiken måste betraktas såsom ett utom kontraktet medgifvet tillägg i förmåner.

För dubbelabonnenterna skulle dock göras det undantag, att rikstelefonkontraktet finge, därest detsamma gällt i tre kalenderår, upphöra vid årets slut.

Genom ett antagande af föreliggande köpekontrakt skulle den nu förefintliga, i många afseenden synnerligen besvärande dualismen inom hufvudstadens telefonförhållanden nå ett slut, som allmänhetens helt naturliga intressen länge gjort önskligt och på samma gång statsekonomiska hänsyn påkalla. På grund häraf och då de öfverenskomna köpevillkoren, i sig själfva förmånliga för statsverket, innebära ett billigare pris än förut föreslagna, finner jag mig hafva grundad anledning att tillstyrka Kungl. Maj:t att godkänna det nu underställda kontraktet.

För köpeskillingens gäldande förutsättes, att telegrafverket beredes lån af statsmedel. Det är således här fråga om en länk i det system, som redan länge följts inom statstelefonens område, eller att staten genom amorteringslån åt telegrafverket befrämjar telefonväsendets enhetliga utveckling. Lånebeloppet är i detta fall visserligen af en mera betydande storlek, men å andra sidan äro de fördelar, som genom köpet beredast såväl allmänheten som telegrafverket, i motsvarande mån afsevärda, hvarjämte det ej råder tvifvel därom, att telegrafstyrelsen skall kunna på den för telegrafverkets nyaste lån fastställda amorteringstiden af tjugu år återbetala det erhållna lånebeloppet.

I likhet med fullmäktige i riksgäldskontoret anser jag det lämpligt, att åt desse lämnas öppet att framdeles efter föreliggande omständigheter afgöra, hvilkendera af de alternativa formerna för likviden — kontant eller genom öfverlämnande af riksgäldskontorets obligationer — bör väljas, äfvensom att, inom den begränsning kontraktet medgifver, bestämma tidpunkten för likvidens verkställande.

På grund af hvad sålunda förekommit får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att — med godkännande af det mellan telegrafstyrelsen samt styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms bell-telefonaktiebolag den 8 mars 1906 träffade aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m. — bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen det penningbelopp, som erfordras för köpeskillingens erläggande enligt nämnda öfverlåtelseaftal, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så

att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Till föredragande departementschefens, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna nådigt bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

E. K. Almqvist.

Bil. A.

Till Konungen.

Allt sedan de kontrakt, som Telegrafstyrelsen afslutat med Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell telefonaktiebolag angående samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens nät, blifvit

Bil. till Riksd. Prot. 1906. 1 Saml. 1 Afd. 66 Häft.

1*

af Telegrafstyrelsen uppsagda till upphörande med utgången af juni månad 1901, hafva tid efter annan underhandlingar förts mellan Telegrafstyrelsen och bolagen rörande möjligheten att ordna telefonförhållandena i Stockholm med omnejd.

I de fall, då öfverenskommelse kunnat träffas mellan Telegrafstyrelsen och bolagen, hafva de uppgjorda aftalen — köpeaftalet den 28 december 1901 samt köpe- och bytesaftalet den 9 februari 1904 — visserligen erhållit Eders Kungl. Maj:ts nådiga godkännande, men dock ej vunnit Riksdagens bifall.

De förhandlingar, som förts angående utbytande af det förut gällande, för telegrafverket synnerligen ofördelaktiga och numera fullkomligt otidsenliga samtrafikskontraktet mot ett annat, som bättre tillgodosåg statens berättigade intressen och motsvarade den betydligt förändrade ställning, rikstelefonen numera intager, hafva strandat på bolagens vägran att ingå vare sig på fri samtrafik eller på nedsättning från 10 till 5 öre af den förut utgående öfvergångsavgiften, hvars bibehållande Telegrafstyrelsen icke kunnat godkänna, då den i allt för hög grad var hämmande för rikstelefonens utveckling i hufvudstaden. Frågans stora betydelse, icke endast för hufvudstaden utan för hela landet, nödvändiggör emellertid, att densamma icke skjutes åt sidan, utan att ytterligare försök göras att lösa den på ett, så vidt möjligt är, för alla parter tillfredsställande sätt. I detta syfte hafva sedan någon tid nya underhandlingar pågått mellan Telegrafstyrelsen och bolagen, hvilka underhandlingar ledt till det resultat, att, under förutsättning af vederbörligt godkännande, ett köpeaftal denna dag afslutats mellan Telegrafstyrelsen, å ena sidan, och styrelsen för Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och för Stockholms Bell telefonaktiebolag, å andra sidan, af hvilket aftal en afskrift härhos bifogas. (Bil. 1.)

Telegrafstyrelsen anser sig böra i underdånighet omförmåla, att under förhandlingarnes gång har från bolagens sida föreslagits ett byte i riktning af 1904 års förslag dock så, att bolagens verksamhet skulle omfatta hela området af hufvudstaden norr om Mälaren och stora segelleden. Härvid hafva bolagen framhållit, hurusom vid dylikt byte någon kontant mellangift ej skulle behöfva ifrågakomma. Ett sådant ordnande af telefonfrågan, som visserligen för bolagen vore högst förmånligt, har emellertid af Telegrafstyrelsen med hänsyn till statens intressen ansetts oantagligt.

Innan Telegrafstyrelsen redogör för nu föreliggande köpeaftal, anholder styrelsen i underdånighet att i korthet få erinra om innehållet i de år 1901 och 1904 träffade aftalen äfvensom åter anföra de hufvudsakliga skälen för uppgörandet och framläggandet af nämnda aftal.

I sin underdåniga skrifvelse den 28 december 1901, i hvilken Telegrafstyrelsen bland annat hemställt om nådigt godkännande af det af Telegrafstyrelsen med Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell telefonaktiebolag afslutade köpekontrakt om de nämnda bolag tillhöriga telefontäten m. m., meddelade Telegrafstyrelsen, att de under åren 1890 och 1891 afslutade kontrakt angående samtrafik mellan telegrafverkets och bolagens nät af Telegrafstyrelsen blifvit uppsagda.

Anledningen till att Telegrafstyrelsen begagnade sig af den i kontrakten förbehållna uppsägningsrätten, så snart tiden därför inträdt, var, såsom Styrelsen äfven vid uppsägningen angaf, den, att dessa tio år gamla kontrakt dåmera icke kunde anses motsvara de förändrade förhållanden, som särskildt under samma tiotal af år omgestaltat det svenska telefonväsendet. Under denna tidsperiod hade nämligen telegrafverkets abonnentantal stigit från knappt 3,800 abonnenter vid 1890 års ingång till nära 50,000. Under det att de förra utan inre samband voro spridda öfver hela riket, bildade rikstelefonabbonnenterna ett samlat, hela landet omslutande nät, som särskildt i Stockholm med omgifningar räknade öfver 11,000 apparater. Redan därigenom måste rikstelefonen vid denna tid intaga en helt annan ställning gent emot de privata telefontäten i hufvudstaden än vid tiden för samtrafikskontraktens ingående. Men Telegrafstyrelsen hade dock icke ens vid sistnämnda tid ämnat binda sig till afgiftsbelagd samtrafik för så lång tid som elfva år, och i kontraktet med Allmänna bolaget fanns därför ej heller ursprungligen annan termin uppställd för dess upphörande än den generella af tolf månader efter en från någondera sidan skedd uppsägning. Det å kontraktet sedermera gjorda tillägget, hvarigenom uppsägningen under tio år framsköts, berodde uteslutande på samtidigt pågående underhandlingar med Stockholms stadsfullmäktige rörande tillstånd för telegrafverket att i stadens gator nedlägga trummor för telefonkablar. Stadsfullmäktige fordrade nämligen då i allmänhetens intresse så väl af telegrafverket som af Allmänna bolaget, hvilket omedelbart följt efter med framställande af samma begäran, såsom villkor för dylikt tillstånd, att telegrafverket och de enskilda bolagen skulle såsom lämplig ersättning förbinda sig till fri samtrafik sins emellan. Telegrafstyrelsen iklädde sig också detta villkor, men på Allmänna bolagets vägran förföll villkorets uppfyllande, ehuru telegrafverket fortfarande förblifvit bundet därtill. Stadsfullmäktige voro emellertid intresserade däraf, att den redan, ehuru blott på obestämd tid, aftalade samtrafiken, hvarigenom privatbolagens abonnenter bereddes tillträde till telegrafverkets stora interurbana ledningar, skulle fort-

1901 års
köpeafstal.

Telegraf-
styrelsens
skrifvelse
den 28 dec.
1901.

fara åtminstone någon längre tid, och därigenom förmåddes Telegrafstyrelsen på stadsfullmäktiges delegerades yrkande att underkasta sig ofvannämnda inskränkning af uppsägningsrätten. Innan mer än hälften förflutit af den tid, uppsäguingen i enlighet med stadsfullmäktiges önskan sålunda framsköts, uppställde dessa emellertid för telegrafverket i sådan riktning ändrade villkor för då behöflig fortsättning af trumnedläggning, att Telegrafstyrelsen därigenom skulle bindas vid aftalen med de enskilda bolagen under hela tiden för ledningars bibehållande i gatorna, d. v. s. till den 4 juli 1920, och följaktligen under en tid af 19 år efter utgången af den med bolagen öfverenskomna tiden beröfvas all handlingsfrihet i afseende å förhållandet till bolagen. Då Telegrafstyrelsen således icke kunde antaga dessa villkor utan att därmed till de konkurrerande privatbolagens fördel uppgifva sin ställning, hade sedan dess kabeltrummor för telegrafverkets räkning icke kunnat nedläggas i Stockholms gator. För de enskilda bolagen däremot voro dessa villkor af sådan beskaffenhet, att de ej kommo i strid med bolagens intressen.

Telegrafstyrelsen meddelade i nämnda skrifvelse vidare, att trots de i flere afseenden ogynsamma förhållandena, hvarunder rikstelefonen hade att arbeta, tillväxte emellertid dess nät med afsevärd hastighet, och den ställning, som rikstelefonen vid tiden för samtrafikskontraktens upphörande intog såväl inom hufvudstaden som i det öfriga landet, ålade dess förvaltning såsom en skyldighet att, då det välbehöfliga omordnandet af trafikförhållandena nu kunde äga rum, tillse, att detta ock skedde på ett sätt, hvarigenom såväl allmänhetens bästa kunde bättre än dittills tillgodoses, som ock statens egen verksamhet inom ifrågasvarande område lugnt och enhetligt utvecklas.

Om också Telegrafstyrelsen vid kontraktsuppsägningen fäste afseende hufvudsakligen vid det i mån af rikstelefonens hastiga framsteg inom landet alltmera otillfredsställande tillståndet med tre olika telefonnät inom hufvudstaden samt dubbla nät i dess omgifningar jämte de kringliggande städerna Uppsala, Norrtälje, Vaxholm, Södertälje, Trosa, Mariefred, Strängnäs och Enköping, förelåg emellertid äfven ett annat skäl att genomdrifva en ändring af förhållandena mellan telegrafverket och bolagen, nämligen i 1891 års tilläggskontrakt. Detta, som skulle gälla lika länge som hufvudkontraktet, innehöll nämligen åtskilliga bestämmelser, som voro för telegrafverket särdeles betungande, men som af Allmänna bolaget uppställts såsom villkor för det då aftalade köpet af dess nät i Jönköping, Söderhamn m. fl. orter. Sålunda måste af telegrafverket under perioden för hufvudkontraktets giltighet ställas

till bolagets disposition särskilda interurbana ledningar till Norrköping, Nyköping och Västerås, å hvilka samtal mellan bolagets abonnenter och rikstelefonabonnenterna i dessa städer utväxlats utan någon samtrafiksafgift. Genom denna anordning skulle förhindras att behovet af förbindelse med dessa viktiga orter kunde medverka till ökande af rikstelefonabonnenternas antal i Stockholm. Vidare förbehöll sig bolaget en uppbördsprovision från telegrafverket af 6 öre för hvarje af bolagets abonnenter till dessa städer erhållet samtal. Slutligen nedsattes den i hufvudkontraktet till 20 öre bestämda samtrafiksafgiften för interurbana samtal till 10 öre, genom hvilken lättnad i den interurbana samtrafiken rikstelefonens utbredning inom hufvudstaden ovillkorligen skulle hämmas, på samma gång som telegrafverkets beräknade inkomst af samtrafiken minskades.

Då således Telegrafstyrelsen, till följd af här ofvan framhållna förhållanden, måste uppsäga de gällande samtrafikskontrakten, föreslog emellertid Styrelsen i sammanhang därmed bolagen att med Styrelsen ingå nya aftal om samtrafik, hvilka enligt Styrelsens åsikt borde upprättas på grundvalen af öfvergångsavgiftens bortfallande. Till svar härå tillkännagaf Allmänna bolaget, att bolaget villigt skulle i nytt kontrakt om fortsatt bestående samtrafik mellan rikstelefonens och bolagets alla ledningar medgifva hvarje sådan modifikation af gällande bestämmelser, som Telegrafstyrelsen kunde finna önskelig och hvilken vore af sådan natur att den enligt bolagets uppfattning kunde göras utan att bolagets fortsatta verksamhet äfventyrades; och skulle bolaget för sådant ändamål medgifva fri samtrafik med rikstelefonens ledningar till platser utom det område, inom hvilket bolaget ägde drifva sin verksamhet, hvar emot bolaget måste, af skyldig omsorg om möjligheten för bolaget till fortsatt tillvaro, alldeles afgjort fasthålla vid fordran, att äfven främdeles beträffande den lokala trafiken skälig samtrafiksafgift skulle erläggas vid öfvergång från någotdera nätet till det andra.

Därigenom var alltså frågan om telefonväsendets ordnande på grundvalen af afgiftsfri samtrafik mellan de olika näten förfallen. Den fortsättning af det förra otidsenliga samt såväl för trafikens skötsel som för allmänheten äfven i öfrigt betungande förhållandet, som var att motse i nya samtrafikskontrakt, kunde naturligtvis icke vara önskvärd. Hvad beträffade den af bolaget föreslagna modifikationen i samtrafiksvillkoren, nämligen att fri samtrafik skulle äga rum *endast* med de rikstelefonabonnenter, som voro bosatta utom Stockholmsområdet och således där någon konkurrens icke fanns, så var denna modifikation erbjuden med hänsyn uteslutande till ett enskildt bolags ekonomiska för-

del och skulle innebära ett ytterligare försvårande för telegrafverket att vinna abonnenter i Stockholm. Densamma skulle följaktligen illa stämma öfverens med ett ändamålsenligt tillgodogörande af ett kommunikationsmedel, för hvars understödjande staten för öfrigt anvisat medel till ganska stora belopp. För Telegrafstyrelsen återstod därför endast valet mellan två alternativ.

Det ena alternativet, som äfven låg närmast till hands, var att låta samtrafikskontrakten utan vidare löpa ut, hvarigenom således den 1 juli 1901 all samtrafik mellan rikstelefonens och de enskilda bolagens abonnenter komme att afbrytas. Ett dylikt afbrott skulle gifvetvis förorsakat allmänheten olägenhet, låt vara också endast af öfvergående natur, till dess den del af den telefonerande allmänheten, som ännu vore i saknad af förbindelse med rikstelefonnätet och icke kunna undvara sådan, hunnit skaffa sig inträde däri. Därigenom skulle man äfven icke allenast återförsätta hufvudstaden och en del af dess omgifningar i samma tillstånd, som härskade, då, innan telegrafverket började att här upprätta telefonförbindelse åt enskilde, samtrafik icke fanns mellan Allmänna bolaget och det på platsen äldre Bellbolaget, utan äfven införa detta inom det ännu vidsträcktare området af den öfriga delen af hufvudstadens omgifningar med kringliggande städer. Med detta för ögonen och ehuru genom ett samtrafiksfafbrott rikstelefonens ställning ingalunda skulle försvagas, syntes det dock Telegrafstyrelsen, som om denna utväg borde endast i fall af nödtvång tillgripas.

Det andra alternativet, hvartill Telegrafstyrelsen sålunda såg sig hänvisad, var att staten, i likhet med hvad i öfriga delar af riket ägt rum, öfvertog de enskilda bolagens telefontät. Önskvärdheten af en sådan anordning stämde äfven helt och hållet öfverens med den fasta öfvertygelse om dess nödvändighet, hvartill Telegrafstyrelsen bragts af det senaste decenniets erfarenhet.

För de olika förvaltningarna, som omhänderhade skötseln af hvar sitt telefontät inom samma begränsade område, hade äfven det dåvarande tillståndet erbjudit mångfaldiga svårigheter i tekniskt och konstruktivt afseende, hvilka dessutom orsakat mycket afsevärda kostnader. Telegrafstyrelsen ansåg sig i detta hänseende endast behöfva erinra om de af dåvarande förhållanden betingade men eljest obehöfliga dubbla linjerna för såväl förbindelse- som abonnentledningar. Allt efter som telefonen utbredde sig ökades de häraf föranledda svårigheterna, och detta naturligtvis i mycket större grad än hvad som motsvarade den direkta ökningen af abonnentantalet. Hvilken betydelse detta redan då ägde, ansåg Telegrafstyrelsen tydligt nog framgå däraf, att telegrafver-

ket och Allmänna bolaget för det dåvarande hade ett 80-tal stationer på samma orter, till hvilka de båda förvaltningarna måst framdraga skilda ledningar. Man behöfde också blott kasta en blick på de väldiga stolplinjer, öfverfyllda af telefontrådar, hvilka från Stockholms tullar parallellt följde hvarandra på flere mils sträckor, för att kunna inse, hurusom den rådande dualismen inom Stockholmskretsens telefonväsen endast härvidlag orsakat en fullkomlig onödig utgift för byggandet af ett par tusental kilometer telefonledningar.

Att äfven i städerna de dubbla stationerna vållade utom direkt kostnad äfven stora obehag vore själfklart, likasom att äfven där abonnentledningarnas anordnande, vare sig de framdrogos till stationerna i luften eller i gatorna, icke vore förenadt med mindre svårigheter och kostnader än på landsbygden. Säkert vore, att de onödiga utgifter, som vållades genom detta de olika telefonnätens exploaterande inom samma område, vore af sådan betydelse, att den anordning, som nödvändiggjorde dem, ingalunda kunde i nationalekonomiskt afseende betecknas såsom välbetänkt.

För det allmänna uppstod likaledes såväl på landet som i städerna olägenheter däraf, att då olika förvaltningar nödgades göra skilda anläggningar, vägar och mark belamrades af stolplinjer och hinder i trafiken framkallades, hvarjämte stativen på taken och dylikt framkallade svårigheter och verkade vanprydande, m. m. — allt i onödigt hög och vida högre grad än hvad som skulle erfordrats, om förvaltningen varit gemensam.

Med kännedomen om telefonväsendets dåvarande ställning och om hvad som för dess framtida förkofran och tidsenliga skötsel kräfdes, kunde Telegrafstyrelsen, som kanske närmast insåg sanningen af den af Styrelsen anförda och offentligen uttalade meningen, att här sammanfölla statens och allmänhetens intressen med hvarandra gent emot ett enskildt affärsföretag, icke vid då förestående uppgörelse med de enskilda bolagen finna bättre lösning än att, om äfven bolagen själfva såsom vore att vänta funne med sin fördel förenligt att för skäligt pris öfverlåta sina nät till staten, genom ett sådant köp samla *allas* intressen — statens, allmänhetens och äfven bolagens — på en sida.

Det år 1901 uppgjorda köpekontraktet omfattade bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd, Allmänna telefonbolagets fastighet nr 13 och 14 i kvarteret Åskslaget, vid tillträdesdagen oanvänd eller kontraherad materiel äfvensom för telefonaffären erforderliga möbler och inventarier. Köpesumman för telefonnäten beräknades, beträffande apparaterna, efter vissa à-priser, varierande allt efter de olika

årsavgifter, som för apparaterna erlades, eller, beträffande landsnätet, efter medellängden af de ledningar, som medföljde apparaterna å olika platser, nämligen:

Inom Stockholm:

för s. k. stjärntelefoner med 100 kronors årsavgift	480 kronor
» apparater » 80 » »	440 »
» » » 60 » »	400 »
» » » 36 å 45 » »	250 »
» anknytningar och sidoapparater med årsavgift af i medeltal kronor 30: 45	150 »
» apparater för Allmänna bolagets eget behof	200 »

I landsnätet:

för apparater i Upsala	175 kronor
» » i Norrtälje m. fl. städer, äfvensom i Gnesta	150 »
» » å landsbygden med intill 2 kilometer ledning samt andel i växelstation	200 »
» anknytningsapparater i städerna	100 »
» » å landet	150 »
Beträffande i bruk varande ledningar samt reservledningar beräknades dessas värde efter följande å-priser per kilometer dubbelledning:	
för hufvudledningar af järntråd n:o 11	120 kronor
» » » » n:o 8, koppartråd, brons-tråd eller bimetallisk tråd	150 »
» abonnentledningar, bortom 2 kilometer från centralstationen	120 »
» sjökabelledningar	750 »
» reservledningar i Stockholm i jordkabel, indragen i cementtrumma	100 »
» reservledningar i landsnätet i jord- eller luftkabel	60 »

Köpeskillingen för telefonnäten, sådana de befunnos *vid början af år 1901*, var i köpekontraktet upptagen till:

för näten i Stockholm	8,571,680 kronor
» landsnätet	2,068,903 »

eller tillsammans 10,640,583 kronor.

Med frändragande af ett för vissa hufvudledningar af misstag upptaget belopp af 67,368 kronor, skulle sålunda sammanlagda köpesumman uppgå till 10,573,215 kronor.

För den under byggnad varande nya centralstationen i Stockholm skulle erläggas en köpesumma af 370,800 kronor. Reservklaffar jämte inledningar å centralstationer i landsnätet voro upptagna till ett pris af 25 kronor stycket.

Köpeskillingen för fastigheterna utgjorde 954,477 kronor jämte hvad bolaget visat sig hafva efter ingången af år 1901 kontant utbetalt för fullbordande af deras bebyggande.

De möbler och inventarier, som telegrafverket enligt köpekontraktet skulle efter värdering inlösa, beräknades betinga ett pris af 77,000 kronor. Slutligen antogs det i förråd befintliga materiallagret kunna uppskattas till 100,000 kronor.

De under åren 1901 och 1902 tillkomna abonnenterna, hvilka beräknades komma att uppgå till 3,834 abonnenter inom och 459 utom Stockholm, skulle komma att öka köpesumman med de för dem enligt köpekontraktet bestämda belopp respektive 1,077,590 kronor och 92,325 kronor eller med tillhoppa 1,169,915 kronor. Vidare komme att till köpesumman läggas 350,000 kronor, utgörande värdet å 3,500 kilometer under år 1901 utlagda men vid aftalets träffande ännu ej i bruk tagna abonnentledningar, samt den ytterligare kostnaden för nya centralstationens inredning, då beräknad till 529,200 kronor.

Köpeskillingen skulle efter denna beräkning vid tillträdesdagen den 31 december 1902 utgöra:

Telefonnätets värde den 1 januari 1901		kronor	10,573,215: —
Nyttillkomna abonnenter		»	1,169,915: —
Under år 1901 utlagda abonnentledningar		»	350,000: —
Nya centralstationens inredning		»	529,200: —
Möbler och inventarier		»	77,000: —
Materiel i förråd		»	100,000: —

eller tillhoppa kronor 12,799,330: —

Härtill skulle komma kostnaden för fastigheterna, hvilka vid nämnda tidpunkt voro upptagna till ett bokfördt värde af kronor 1,032,630: 39.

Sammanlagda köpesumman för nät och fastigheter m. m. den 31 december 1902 kan sålunda beräknas hafva uppgått till i rundt tal 13,832,000 kronor.

Den 4 januari 1903 uppdrog Eders Kungl. Maj:t åt filosofie doktorn C. C. P. Herslow, telegrafdirektören J. S. Rasmussen i Kristiania och telegrafdirektören N. R. Meyer i Köpenhamn att i egenskap af sakkunnige afgifva utlåtande angående det ifrågasatta inköpet för statens räkning af bolagens telefonnät.

Sakkunniges
utlåtande.

Nämnda sakkunnige, hvilka sålunda såsom fullt opartiske kunde objektivt bedöma nätets beskaffenhet såväl i ekonomiskt som i tekniskt afseende, hade i sitt den 22 januari 1902 afgifna underdåniga utlåtande bland annat omförmålt, att de, för att kunna bilda sig ett ömdöme om riktigheten af det värde, som enligt köpekontraktet åsatts bolagens telefonnät, med ledning af därför i öfrigt erforderliga uppgifter och siffror, som meddelats dem, från två synpunkter uppskattat de till inköp föreslagna näten. De hade sålunda å ena sidan gjort en jämförelse mellan dessa och rikstelefonnätet med hänsyn till priset för respektive abonnentledningar, hvarmed äfven motsvarande pris för några inom och utom landet af staten inköpta enskilda telefonnät sammanställts. Å andra sidan hade de skärskådat näten tillsammans såsom en affär betraktade och beräknat dennas räntabilitet i statens hand efter det öfverenskomna inköpspriset.

Hvad beträffar *nätens värde efter priset per abonnentledning*, hade de sakkunnige utgått från förhållandena vid 1901 års början, sådana de i köpekontraktet funnos angifna för de enskilda bolagen. Då emellertid de pris, som begärdes för abonnentledningarna inom Stockholm, af lätt förklarlig anledning voro tämligen olika prisen för Allmänna bolagets abonnentledningar utom hufvudstaden, hade de särskildt dessa båda kategorier för att jämföra dem en hvar med motsvarande rikstelefonanläggningar. Inom Stockholmsnäten växlade köpekontraktets pris för abonnentledningarna mellan 480 kronor och 150 kronor, beroende icke på själfva anläggningarnas olika materiella värden, utan på de olika förmåner, som i förhållande till de olika årsafgifterna lämnades abonnenterna. På grund häraf och då således ledningarna i sig själfva icke sinsemellan erbjödo någon olikhet, hade de sakkunnige endast haft att efter totalsumman för näten i förhållande till abonnentantalet utfinna medelpriset för en abonnentledning i bolagens Stockholmsnät. Vid nyssangifna tidpunkt utgjorde de enskilda bolagens abonnentantal 22,496, hvadan, då för dessa upptagits en inlösningssumma af 8,571,680 kronor, staten erbjöds dessa nät för ett medelpris af 381 kronor per abonnentapparat. Vid samma tid uppgick rikstelefonens abonnentantal inom Stockholm till 7,333, hvilkas ledningar betingat en anläggningskostnad af 2,833,745 kronor eller 386 kronor per abonnentapparat. Å landsbygden med kringliggande städer ägde Allmänna bolaget en abonnentkrets på 4,421 stycken, och vore därför beräknad en inlösningssumma af 2,068,903 kronor eller 467 kronor för hvarje abonnentapparat. Rikstelefonabonnenterna inom denna rayon utgjorde 3,492 stycken, hvilkas ledningar representerade en anläggningskostnad af

tillhoppa 1,825,554 kronor eller 523 kronor per abonnentapparat. Således erbjödos de enskilda bolagens abonnentapparater till inlösen för ett belopp, som såväl inom Stockholm som i all synnerhet å landsbygden med städer understeg hvad motsvarande rikstelefonledningar kostat i anläggning.

Redan ur denna synpunkt och då ledningarnas beskaffenhet öfver hufvud taget vore å ömse sidor ungefär lika god, måste därför enligt de sakkunniges åsikt det kontraherade priset anses för staten fördelaktigt.

Såsom betydligt inverkan på bedömandet af det ifrågasatta köpet ansågo de sakkunnige borde framhållas den omständigheten, att den af Eders Kungl. Maj:t under den 1 maj 1891 Allmänna bolaget i nåder tillförsäkrade rättigheten att inom 70-kilometers rayonen utan särskildt tillstånd upprätta telefonförbindelse å kronans mark eller inom området för allmän landsväg m. m. ännu gällde under en tid af nära 40 år med utsikt för bolaget att, så vida ej nätet då af statsverket efter värdering inlösts, få denna rättighet ytterligare förlängd. Den ställning, som bolaget genom innehafvet af en så betryggande koncession intog gent emot staten, kunde lätteligen hafva mer än som syntes ha skett inverkat på prissättningen, då det alltså gällde en utslutande på frivillighet grundad försäljning.

I afseende på de ifrågavarande *telefonnätens räntabilitet i statens hand* efter det öfverenskomna inköpspriset hade de sakkunnige beräknat densamma för år 1903, det första året staten skulle själf omhänderhafva näten. För sådant ändamål hade de uppgjort en förslagsberäkning, grundad på de enskilda bolagens uppgifter. Enligt denna beräkning skulle de inkomster och utgifter, som de privata näten under år 1903 borde medföra för telegrafverket, utgöra:

Inkomster:

26,269 abonnenter inom Stock-		
holm à 58 kronor.....	kronor 1,523,602: —	
4,880 abonnenter utom Stock-		
holm à 49 kronor.....	» 239,120: —	kronor 1,762,722: —

Utgifter:

26,269 abonnenter inom Stock-			
holm à 32,25 kronor	kronor	847,175: 25	
4,880 abonnenter utom Stock-			
holm à 23,75 kronor	»	115,900: —	» 963,075: 25
och således uppkomma ett öf-			
verskott af	kronor	799,646: 75	

Detta öfverskott motsvarade 6,25 % afkastning på den köpeskillning för näten — 12,799,330 kronor — som vid 1902 års slut skulle af telegrafverket erläggas.

Härvid torde emellertid enligt de sakkunniges förmenande kunna anmärkas att, då driftkostnaderna i Stockholm ställde sig afsevärdt lägre inom rikstelefonnätet än inom de enskilda näten och detta icke berodde på någon skillnad i telefonpersonalens aflöning, öfverskottet borde i mån, som förhållandena hunne utjämnas, blifva högre än enligt beräkningen, där driftkostnaderna voro uppförda med de enskilda bolagens siffror.

Slutligen hade de sakkunnige framhållit de besparingar i utgifter, som skulle uppkomma genom statens öfvertagande af de enskilda näten och därmed möjliggjord gemensamhet i förvaltningen. Förutom den minskning af nyanläggningskostnad, som komme att under flere år föränledas af det jämförelsevis stora antalet redan utlagda abonnentledningar, som vid tiden för öfvertagandet ännu ej tagits i bruk, och det befintliga utrymmet i kabeltrummorna, blefve själfva förvaltningskostnaderna betydligt lägre därigenom, att en gemensam skötsel medförde först och främst minskning af stationernas antal och användande i vidsträckt mån af gemensam personal och gemensamma lokaler, däraf föränledd sänkning af utgifterna för aflöningar, hyror, vedbrand, ljus m. m. Vidare komme de direkta underhållskostnaderna att sjunka, då de af dåvarande förhållanden nödvändiggjorda dubbla linjerna i mycket stor utsträckning skulle komma att försvinna. Slutligen kunde en del expeditionskostnader nedbringas, hvarjämte vissa utgifter helt och hållet bortfölla, såsom bolagens skatter o. d.

Däremot torde ett annat förhållande, som syntes verka i motsatt riktning, enligt de sakkunniges åsikt böra upptagas till beaktande. Bland telefonabonenterna i Stockholm fanns ett antal, som ursprungligen af den då rådande dualismen inom hufvudstadens telefonväsen nödgats hålla dubbla apparater, en i rikstelefonnätet och en i något af de enskilda. Man skulle häraf kunna föränledas till den tanken att, när staten öfvertagit de enskilda näten, dessa abonnenters behof af två apparater skulle allddeles försvinna och således den sammanlagda abonnentstammen i någon afsevärd mån minskas. För att bedöma hvilken betydelse denna eventuella faktor borde tillmätas vid beräkningen af räntabiliteten, hade de sakkunnige inhämtat närmare upplysningar i frågan och af dessa funnit, att antalet dylika dubbelabbonenter icke utgjorde flere än 2,885 samt att dessas två samtidiga abonnemang oftast afsåge hvartdera olika syften så till vida, att den ena apparaten hufvud-

sakligen tillgodosåg affärsverksamhetens och interurbantrafikens behöf, hvaremot den andra var beräknad för privatlivets tjänst och lokaltrafiken i öfrigt. För flertalet af dessa abonnenter torde det därför blifvit alltför obekvämt att, äfven efter samtliga nätens samlande i en hand, afstå från den ena af de båda apparaterna.

Såsom slutresultat af den verkställda utredningen ansågo de sakkunnige framginge:

att den öfverenskomna köpesumman, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, angaf ett billigare pris per abonnentapparat än hvad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, likaledes billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid därstädes af statsverket gjorda inköp af privata telefonnät, äfvensom billigare än de pris, hvar för enskilda telefonnät i Sverige kunnat tidigare af staten förvärfvas; samt

att samma köpesumma, betraktad såsom ett kapital, placeradt i syfte att gifva en tillfredsställande afkastning, måste beräknas redan från början skola lämna en annuitet, tillräcklig till kapitalets fulla förräntning och snabba amortering.

Vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t i statsrådet den 31 januari 1902 af berörda köpeaftal framhöll vederbörande departementschef bl. a., att den fråga, som genom Telegrafstyrelsens förevarande skrifvelse blifvit underställd Eders Kungl. Maj:ts afgörande, var af största betydelse för det svenska telefonväsendets korta men af en sällsynt kraftig och lyckosam utveckling kännetecknade historia. Med en hastighet och framgång, som man på förhand icke kunnat tänka sig, hade statens telefonnät utbredt sig öfver hela riket dels genom nyanläggningar och dels i afsevärd grad genom inköp af enskilda telefonnät och dessas ombyggande för inkorporering i rikstelefonnätet. Nu gällde frågan att, sedan alla andra afsevärda telefonnät i riket på angifna sätt gått upp i riksnätet, lägga slutstenen för denna del af utvecklingen genom det föreslagna inköpet af de betydande enskilda näten inom hufvudstaden med omnäjd, hvarigenom rikstelefonnätet i afseende å antalet abonnentapparater skulle på en gång ökas med öfver 50 procent, och detta utan att någon ombyggnad af de tillkommande näten skulle behöfva ske, då enligt sakkunniges intygande dessa nät voro väsentligen af samma goda beskaffenhet som rikstelefonnätet.

Att det föreslagna inköpet vore i ekonomiskt hänseende fördelaktigt för statsverket, ansåg departementschefen vara ådagalagdt, genom hvad Telegrafstyrelsen anfört, och de af Eders Kungl. Maj:t tillkallade

Departements-
chefens
yttrande
år 1902.

sakkunnige intygat. Toge man i betraktande, att det under förutsättning af nådigt godkännande ingångna köpeaftalet var från bolagens sida helt och hållet frivilligt utan tryck af något bestående eller väntadt statsmonopol — i motsats till hvad å andra håll ägt rum — måste det anses fördelaktigt att erhålla näten för ett pris, som utan tvifvel möjliggjorde en amortering af köpesumman inom skälig tid, äfven om hänsyn icke toges till alla de besparingar i afseende å blifvande nyanläggningar inom Stockholmsområdet och i kostnaden för driften af de sammanslagna näten, som enligt Telegrafstyrelsens och de sakkunniges sammanställande vitsord vore att vänta.

Genom beslut den 14 mars 1902 medgäfvos Stockholms stadsfullmäktige, att det Stockholms Allmänna telefonaktiebolag meddelade tillstånd att i vissa gator och öppna platser i hufvudstaden nedlägga och till den 4 juli 1920 begagna telefonkablar äfvensom cementrör och cementtrummor för framdragande af telefonledningar finge, i hvad det afsåge såväl redan nedlagda ledningar som ock sådana nya ledningar, som med vederbörligt tillstånd ytterligare kunde vardas af bolaget nedlagda intill tiden för öfverlåtelsen, af telegrafverket öfvertagas på de villkor, som blifvit rörande samma ledningar bestämda genom stadsfullmäktiges beslut den 1 juni 1894, den 1 juni 1896 och den 22 mars 1898, dock med den ändring, att telegrafverket fritogs från skyldighet att ställa säkerhet, på sätt i den förstnämnda dag meddelade koncessionen och sedermera till densamma gjorda tillägg stadgades.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Eders Kungl. Maj:t 1902 års Riksdag att med godkännande af det mellan Telegrafstyrelsen och de enskilda bolagen träffade aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnäjd m. m. såsom lån anvisa det för köpeskillings erläggande erforderliga penningbelopp.

Denna framställning vann emellertid icke Riksdagens bifall.

Riksdagens
beslut.

1904 års
köpe- och
bytesaftal.

Sedan 1901 års köpeförslag fallit, och Telegrafstyrelsen förgäfvos sökt få till stånd ett för telegrafverket antagligt nytt aftal om samtrafik, afslutades den 9 februari 1904 mellan Telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen ett preliminärt köpe- och bytesaftal.

Genom detta aftal skulle omsider ernås den af Telegrafstyrelsen länge eftersträfvade förmånen af fri samtrafik mellan abonnenter i de skilda näten. Detta möjliggjordes därigenom, att såväl hufvudstaden som ock det gemensamma verksamhetsfältet däromkring uppdelades i

två särskilda områden, af hvilka telegrafverket och bolagen för telefon-driftens framtida bedrifvande erhöilo hvar sitt, om ock med vissa modifikatione

I sin underdåniga skrifvelse den 9 februari 1904 redogjorde Telegrafstyrelsen bland annat för de grundsatser, som varit ledande för Styrelsen vid underhandlingen angående berörda aftal.

Telegrafstyrelsens skrifvelse den 9 februari 1904.

Telegrafstyrelsen framhöll till en början, hurusom det dåvarande tillståndet, då de 68,000 rikstelefonapparaterna och de 35,000 apparaterna hos de härvarande telefonbolagen icke kunde komma i telefonförbindelse med hvarandra, kunde utan vidare betecknas såsom otillfredsställande. Den anordning för öfverförande af meddelanden mellan näten, som inrättades några dagar efter afstängningen, hade icke haft något annat ändamål än att nödtorftigt afhjälpa de mest kännbara svårigheterna och hade icke varit synnerligen mycket använd. För Telegrafstyrelsen hade det varit en bjudande nödvändighet att söka råda bot för den inskränkning i kommunikationsväsendet, som genom denna afstängning uppkommit. Det torde dock icke kunna läggas Telegrafstyrelsen till last, att Styrelsen icke anlitat den enda utväg, som dittills funnits i detta hänseende, nämligen att på ytterligare 10 år sluta aftal om samtrafik mot 10 öres öfvergångsavgift för samtal. Det hade förut tillräckligt framhållits, att genom en sådan anordning Telegrafstyrelsen skulle själf bidraga till att på telegrafverkets och den telefonerande allmänhetens bekostnad bereda bolagen tillfälle till en oskäligt hög ökning i abonnentantal.

En öfvergångsavgift af 5 öre skulle i afsevärd mån hafva utjämnat det anmärkta missförhållandet, men bolagen förklarade sig vid de underhandlingar, som föregingo samtrafikens upphörande, af hänsyn till bolagens bestånd och utvecklingsmöjlighet icke kunna vara med om en så låg öfvergångsavgift.

Såsom grundval för de nya underhandlingarna hade därför uppställts, att fri samtrafik skulle råda mellan näten. Telegrafstyrelsen hade från början ansett och vid alla tillfällen framhållit, att detta vore den riktiga anordningen, och bolagen hade ock redan tidigare förklarat sig vara med härom, under förutsättning att den kunde komma till stånd, utan att bolagens framtida verksamhet äfventyrades.

Den fria samtrafiken beredde allmänheten en icke oväsentlig fördel i ekonomiskt afseende och möjliggjorde den största snabbhet i samtals expedierande mellan näten. För telegrafverket medförde denna frihet från afgift för själfva öfvergången äfven den fördel, att benägenheten att begagna verkets interurbanledning för samtal mellan rikstelefon-

abonnenter i landsorten och abonnenter hos bolagen kunde antagas blifva något ökad.

Telegrafstyrelsen framhöll vidare att, då det gällt att för en längre framtid ordna telefonförhållandena i hufvudstaden med omnejd, Styrelsen ock haft att taga hänsyn till önskvärdheten att undvika olägenheten med dubbla telefonledningar öfverallt och åt alla håll, i staden och på landet. I den mån abonnentantalet växte blefvo svårigheterna att framdraga de dubbla abonnent- och förbindelseledningarna allt kännbarare. Telegrafverket och Allmänna bolaget hade vid tiden för förberörda skrifvelses aflåtande bortåt 100 stationer på samma orter, till hvilka de båda förvaltningarna måst framdraga skilda ledningar. Ur allmän ekonomisk synpunkt måste det betraktas såsom en fullkomligt onödig utgift att bygga minst ett par tusental kilometer telefonledningar, där hälften skulle göra samma nytta. Det måste göra intryck af ytterligt oekonomisk förvaltning att se dubbla telefonstolplinjer följa så godt som alla landsvägar inom 70-kilometersområdet. I hufvudstaden och inom de öfriga städerna inom det gemensamma området tillkomme dessutom den uppenbara svårigheten att bereda plats för de dubbla näten på hustaken och i gatorna.

Då det enligt Telegrafstyrelsens förmenande icke kunde anses lämpligt att för den närmare tiden återkomma till det af 1902 års Riksdag förkastade förslaget att för telegrafverkets räkning inköpa *hela* de enskilda näten och det af hänsyn till rätt förhållande mellan statens verk och enskilda företag icke kunde blifva tal om att genom effektiv priskonkurrens eller dylikt söka göra rikstelefonen allenahärskande inom 70-kilometersområdet, återstod ingen annan utväg än att dela detta område i två skilda verksamhetsfält, ett för rikstelefonen och ett för de sins emellan samarbetande bolagen.

Med iakttagande därjämte att i hvarje hänseende abonnenternas intressen blefve på det nogaste beaktade, hade en delning i antydda syfte af Stockholm med omnejd utgjort en grundval för de förda underhandlingarna.

Vid denna delning hade emellertid Telegrafstyrelsen icke kunnat lämna ur sikte det mål, på hvilket Telegrafstyrelsens sträfvanden ditills utgått och otvifvelaktigt fortfarande måste utgå, nämligen att till sist i statens telefonverks hand föra tillsammans all för allmänheten upplåten telefondrift i riket. Ett steg i denna riktning måste efter Telegrafstyrelsens uppfattning genast tagas på det sätt, att vid delningen af området telegrafverket erhöles en något större anpart än som skulle blifva förhållandet, därest hänsyn endast skulle tagas till

det dåvarande antalet abonnenter inom det gemensamma området. Härvid hade äfven hänsyn tagits därtill att, om ock bolagen hade flera abonnenter, än telegrafverket inom 70-kilometersområdet, telegrafverket dock genom sitt hela riket omfattande nät vore den vida större förvaltningen.

Slutligen framhöll Telegrafstyrelsen, att hänsyn till det slutliga målet för Styrelsens sträfvanden hade föranlett yrkandet, att det upprättade kontraktet skulle innehålla rätt för Telegrafstyrelsen att inom en ej alltför aflägsen framtid, om sådant från statsverkets sida ansågs önskvärdt, inlösa bolagens återstående nät.

Köpe- och bytesaftalet innehöll bl. a. följande bestämmelser:

Bolagen skulle öfverlämna till Telegrafstyrelsen sina telefonledningar med tillhörande apparater, stationer m. m.

1:o) inom Stockholm i staden mellan broarna, å Södermalm, Kungsholmen, Skeppsholmen, Kastellholmen samt södra Djurgården med Beckholmen,

2:o) å det område utom Stockholm söder om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som låg inom ett afstånd af 30 kilometer från Stockholms Stortorg, samt

3:o) å det område, som låg rundt om hufvudstaden mellan 30 och 70 kilometer från Stortorget.

Telegrafverket skulle däremot till bolagen öfverlämna sina telefonledningar m. m.

1:o) inom Stockholm å Norrmalm (utom Skepps- och Kastellholmarne) och å Östermalm (utom södra Djurgården) samt

2:o) å det område utom Stockholm norr om Mälaren och stora segelleden genom Saltsjön, som låg inom ett afstånd af 30 kilometer från Stockholms Stortorg.

Den likvid, som enligt närmare specifikation i aftalet skulle erläggas för de öfverlåtna ledningarna jämte reserver och dylikt, utgjorde för hvad som öfverlåtits till telegrafverket:

inom Stockholm	kr. 3,490,457: 50
» södra 30-kilometersområdet	» 583,661: —
» området 30—70 kilometer	» 1,052,331: 50
eller tillsammans kr. 5,126,450: —	

och för hvad som öfverlåtits till bolagen:

inom Stockholm	kr. 2,179,526: —
» norra 30-kilometersområdet	» 353,034: —
eller tillsammans kr. 2,532,560: —	

Förenämnda likvid skulle ske den 1 juli 1904.

Från öfverlämnande undantogos telegrafverkets ledningar till ämbetsverk samt af statsmedel bekostade tjänstetelefoner liksom ock ledningar till statens järnvägars växel äfvensom de af åkeriägarne abonnerade ledningar till droskstationen. Dessa genom bolagens område gående ledningar skulle underhållas af bolagen mot ersättning.

Telegrafverket och bolagen skulle tillhandahålla från och med den 1 juli 1904 allmänheten telefonabonnemang, hvar och en å det område inom 30 km. från Stortorget i Stockholm, som tillkomme vederbörande part, till pris som för samma slag af abonnemang vore lika inom de olika områdena.

Dessa pris, som i aftalet närmare angåfvos, voro bestämda hufvudsakligen i enlighet med Allmänna och Bellbolagens dåvarande pris.

Vid öfverflyttningen af abonnemang mellan näten enligt detta aftal ägde abonnent, som delvis eller helt erlagt inträdesafgift i ett nät, tillgodoräkna sig det inbetalda beloppet i det andra. Från telegrafverkets nät öfvergående abonnenter ägde teckna 80, 60 eller 36 kronors abonnemang i bolagens nät efter samma grunder, som nya abonnenter i dessa nät.

Telegrafstyrelsen och bolagen ägde rätt att hvar för sig inom den andra förvaltningens område emottaga abonnemang å telefonförbindelse med direkt ledning till sitt nät äfvensom till apparaten hörande anknytning emot förut angifna abonnemangsvillkor med en förhöjning i årsafgiften af 10 kronor. Abonnentledningarna tillsläpptes af och tillhörde härvid den förvaltning, inom hvars område de voro belägna, ledningarna mellan centralstationerna däremot den förvaltning, som emottoge abonnemanget och hvilken förvaltning äfvenledes tillsläppte, uppsatte och underhöll erforderlig telefonapparat jämte inre ledning för densamma.

För sådan ledning med eller utan anknytning uppbar den förvaltning, inom hvars område abonnentledningen fanns, af den andra förvaltningen inträdesafgift, där sådan förekom, samt vanlig abonnemangsfgift med afdrag af själfkostnaden för apparat med uppsättning och underhåll samt expedition, hvilket, tills vidare öfverenskommelse träffades, beräknades för hufvudapparat till 25 kronor och för anknytning till 12 kronor samt för anknytning enligt hotellabonnemang till 8 kronor, allt per år.

Telegrafstyrelsen skulle äga att år 1919 eller 1920, efter förutgången tillsägelse minst ett år i förväg, inlösa bolagens samtliga anläggningar i Stockholm och Stockholmstrakten. Begagnade sig Tele-

grafstyrelsen ej af denna lösningsrätt, återkom sådan lösningsrätt mot enahanda villkor åren 1929 och 1930 och så allt framgent hvar 10:de år. Vid sådan inlösen, som skulle ske den 1 juli, skulle landsnätet lösas efter de grunder, som i Kungl. Maj:ts resolution den 1 maj 1891 finnas bestämda för nätets inlösande den 1 maj 1941, nämligen efter värdering. Denna värdering skulle ske genom skiljemän enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887. För bestämmande af lösen för telefonanläggningen i Stockholm skulle densamma uppdelas i två grupper, upptagande den ena (A) de anläggningar, vid hvilka ledningen vore ända till abonnentens apparat framdragen utan att till någon del luftledning eller fritt hängande kabel användes, samt den andra (B) sådana anläggningar, hvilkas ledning helt och hållet eller delvis vore luftledning. För de under A) angifna telefonanläggningar skulle lösen utgöra tjugu gånger och för de under B) angifna aderton gånger afkastningsförmågan vid tiden för öfvertagandet; och skulle därvid afkastningsförmågan anses utgöra det belopp, som erhöles, när det tal, som uttryckte driftöfverskottets medeltal från ifrågavarande telefonanläggning per år och apparat under de fem kalenderår, hvilka förflutit närmast före det hvarunder anmälan gjordes om lösningsrättens begagnande, multiplicerades med antalet apparater i anläggningen vid tiden för öfvertagandet. Med driftöfverskottet skulle förstås skillnaden mellan å ena sidan inkomsten af telefondriften för året, hvari inbegreps hyror för uthyrda lokaler i de fastigheter, hvilka ingingo i köpet, och å andra sidan kostnaden för underhåll och drift, inklusive styrelse och revision samt utskylder, för såvidt dessa kostnader belöpte på Stockholmsnätet. I lösesumman inbegreps alla för telefondriften afsedda, bolagen tillhöriga fastigheter, således äfven Stockholms Allmänna telefonaktiebolag tillhöriga fastigheterna n:ris 13 och 14 i kvarteret Åskslaget med adressnummer 28 och 30 vid Malmskillnadsgatan samt 25 och 27 vid Norra Smedjegatan, Jakobs församling i Stockholm, med dåvarande fönsterrätt mot egendomarna n:ris 11 och 12 i samma kvarter. Jämte den lösen, som efter nu angifna grunder skulle utgå för telefonanläggningen i Stockholm, skulle i lösen för reserver i stationer och reservledningar betalas dessas själfkostnad, dock att ersättning ej beräknades för ej i bruk tagna pipor i cementtrummor. Om Telegrafstyrelsen fann den af bolaget efter nu angifna grunder uppgifna lösen för reserver och reservledningar för hög, skulle denna lösen utgå med belopp, som fastställdes af skiljemän, utsedda enligt lagen om skiljemän.

Lösesumman skulle anses utgöra ersättning för värdet af bolagens alla telefonanläggningar i Stockholm med omnejd med alla deras för

driften afsedda tillhörigheter, med undantag af de i förråd befintliga förlags- och konsumtionsartiklar liksom af den för nybyggnad afsedda egendom.

Från lösesumman för Stockholmsområdet skulle afdragas hvad i nätets normala underhåll brustit med beräkning allenast af själfkostnaden efter värdering af skiljemän enligt lagen om skiljemän.

Riksdagens
beslut.

Förberörda köpe- och bytesaftal vann Eders Kungl. Maj:ts godkännande, och i nådig proposition den 26 mars 1904 föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att med gillande af nämnda aftal såsom lån anvisa det belopp, som efter uträkning och Eders Kungl. Maj:ts pröfning erfordrades för fullgörande af den på Telegrafstyrelsen ankommande betalnings-skyldighet.

Vid granskning af detta aftal fann emellertid Riksdagen särskildt anledning till erinran med afseende å det förhållande, att staten genom aftalet skulle, hvad anginge rikets största kommun och dess omnejd, afhända sig rätten att bestämma afgifterna för rikstelefonens tillhandahållande åt allmänheten samt binda sig vid upprätthållande af viss i aftalet fastställd taxa härför. Utan medgifvande af de enskilda bolagen skulle staten sålunda icke kunna företaga någon ändring i denna taxa, och enda utvägen för staten att blifva fri från detta beroende, som helt visst snart komme att visa sig besvärande, skulle vara att begagna sig af den i aftalet medgifna rätten att inlösa hela det enskilda telefonnätet. Och denna inlösen skulle, när den komme att ske, äga rum på villkor, som redan vid aftalets ingående blifvit bestämda. Detta syntes Riksdagen vara i hög grad oegentligt, då man icke borde lämna obeaktadt, att på ganska kort tid väsentligen förändrade förhållanden kunna inträda med afseende å telefonväsendet, dess utveckling och anordningarna för detsamma.

De betänkligheter, som här ofvan framhållits med afseende å vissa stadganden i det ifrågasatta aftalet, måste enligt Riksdagens mening tillmätas afgörande betydelse, och Riksdagen ansåg sig redan på grund häraf vara förhindrad godkänna detta aftal.

1906 års
köpeaftal.

Såsom förut framhållits har målet för Telegrafstyrelsens sträfvanden alltid varit att till sist i statens hand föra tillsammans hela telefondriften i riket. Efter Riksdagens afslag på 1901 års köpeförslag ansåg Telegrafstyrelsen sig böra genom ett partiellt köp samt en uppdelning af hufvudstaden i olika verksamhetsområden försöka tills vidare

ordna telefonförhållandena i Stockholm och dess omnejd på ett, under dåvarande förhållanden, för allmänheten och statsverket så tillfredsställande sätt, som genom en dylik anordning var möjlig. Denna uppdelning, som likväl alltid måste betraktas endast såsom en nödfallsåtgärd, vann emellertid icke Riksdagens bifall.

Någonting måste emellertid enligt Telegrafstyrelsens åsikt ovillkorligen göras. Svårigheterna ökas år för år, och man står kanske inom kort på den punkt, att de sig allt mera hopande tekniska svårigheterna med bästa vilja icke längre kunna öfvervinnas. Genom Stockholms stadsfullmäktiges beslut den 19 juni 1903 att underjordiska kabelrör icke få nedläggas i stadens gator, därest något af aftalen om samtrafik med de enskilda bolagen under den för kabelnedläggningen gällande koncessionstiden genom tillståndshafvarens förvållande upphör att gälla utan att ersättas af annat aftal, som af stadsfullmäktige pröfvas i alla delar, hvilka beröra abonnenternas rätt, innehålla för dem minst lika gynnsamma villkor som det år 1903 upphörda aftalet, hafva stora svårigheter för telegrafverket uppstått att framdraga nya ledningar till vissa stadsdelar. Hittills har visserligen Telegrafstyrelsen varit i stånd att anordna telefonförbindelser till alla abonnenter, som anmält sig, men skola de nuvarande förhållandena fortfara, torde den tid ej vara aflägsen, då Telegrafstyrelsen icke har någon möjlighet att framdraga flera ledningar åtminstone till vissa delar af staden.

Såväl med hänsyn till det ökade krafvet från abonnenternas sida på säkra, af väderleksförhållandena oberörda telefonförbindelser som i betraktande af de obehag af flerfaldiga slag, som äro förbundna med en mångfald i luften framdragna blanka ledningar och kablar, vore det vid utvidgningen af hufvudstadens telefontät uppenbarligen en stor fördel, om de otidsenliga, vanprydande och osäkra luftledningarna kunde få utbytas mot jordkablar, och den nyare telefonteknikens förbättringar därvid komma till användning. Beträffande de till abonnenterna utgående ledningarna sträfvat man numera att så mycket som möjligt undvika luftledningar och att ersätta dem med underjordiska ledningar, hvarvid man till och med gått så långt, att de enskilda ledningarna från gatan inledas direkt i husen och sålunda äro fullkomligt oberörda af snöstormar, eldsvådor eller andra yttre rubbningar samt icke heller i estetiskt afseende verka störande.

Äfven den ekonomiska sidan af saken är icke den minst beaktansvärda. Nu anläggas årligen inom Stockholm ledningar för flera hundra tusental kronor, hvilka icke, såsom ske borde, nedläggas i gatorna utan måste provisoriskt framdragas öfver hustaken, ofta mot en oskäligt hög årlig ersättning till husägarna.

När förhållandena en gång blifvit ordnade, måste dessa ledningar åter nedtagas. Kostnaderna för ledningarnas provisoriska uppläggande öfver hustaken äfvensom för deras rasing kunde emellertid inbesparas, om de på en gång fingo framdragas i gatorna. Då, såsom Telegrafstyrelsen framhållit, det är Telegrafstyrelsens bestämda öfvertygelse att förr eller senare de enskilda Stockholmsnäten komma att inkorporeras med rikstelefonnätet, torde det vara uppenbart att det är ekonomiskt fördelaktigt, att denna sammanslagning sker så snart som möjligt. År för år ökas antalet bredvid hvarandra framdragna, dubbla kabel- och linjesträckor såväl inom staden som i dess omgifningar, under det att man, om anläggningarna tillhörde samma förvaltning, i många fall kunde nöja sig med enkla router; likaledes kunde antalet reserver minskas, en omständighet, som gifvetvis icke är utan sin ekonomiska betydelse.

Om det nuvarande tillståndet med dubbla telefonnät i Stockholm och dess granskning sålunda ur nationalekonomisk synpunkt måste anses förkastligt, är denna anordning äfven för allmänheten otillfredsställande. Vid början af år 1902, medan ännu samtrafik ägde rum mellan rikstelefonnätet och de enskilda näten, utgjorde antalet abonnenter, som höllo dubbla apparater, en i rikstelefonnätet och en i någon af de enskilda omkring 2,900 stycken. Dessa samtida abonnemang afsågo emellertid, såsom de sakkunnige i sitt utlåtande den 22 januari 1902 äfven framhöllo, oftast olika syften så till vida, att den ena apparaten hufvudsakligen tillgodosåg affärsverksamhetens och interurbantrafikens behof, hvaremot den andra var beräknad för privatlivets tjänst och lokaltrafiken i öfrigt, hvarför det för flertalet af dessa abonnenter skulle blifva alltför obekvämt att, äfven efter samtliga nätens samlande i en hand, afstå från den ena af de båda apparaterna. Efter samtrafikens afbrytande har gifvetvis behovet af dubbelapparater stigit, och uppgick antalet af sådana apparater vid innevarande års början till omkring 6,300 stycken. Med den benägenhet telefonen visat sig hafva att år för år så att säga tränga längre och längre ned eller, med andra ord, med den nödvändighet, som gör sig gällande för innehafvare af handels- eller handtverksrörelse äfven med mindre omfattning att skaffa sig telefonförbindelse, kommer säkerligen antalet sådana dubbelabonnemang att befinna sig i en ständig tillväxt, och sålunda ett allt större antal personer blifva nödsakade att erlägga dubbla abonnemangsafgifter. Efter nätens sammanslagning behöfva tydligen endast de abonnenter skaffa sig dubbelapparater, som på grund af sin omfattande telefonkorrespondens hafva användning för mera än en apparat.

Bland de skäl, som såväl inom Riksdagen som i pressen bruk

framhållas mot en sammanslagning af telefonnäten i hufvudstaden, anföres alltid, att olägenheter lätt kunna tänkas uppstå genom upphörande af *konkurrensen*. Redan i sin underdåniga skrifvelse den 28 december 1901 angående då ifrågasatta köpeaftal sökte Telegrafstyrelsen ställa den mycket omordade konkurrensen i dess rätta belysning. Däruti anföres bland annat följande.

Det kunde ej förnekas, att konkurrensen på telefonens område inom vissa gränser och på sin tid haft sin betydelse genom de utvecklingssträfvanden, som all täfling framtvingar. Men den tiden var då öfver och det berättigade syfte, konkurrensen så uppfattad eftersträfvat, var nådt. Sedan abonnemangsafgifterna sjunkit så lågt som en rationell telefondrift medgaf, kunde konkurrensen ur ekonomisk synpunkt icke hafva något mera att uträtta, utan måste om den fortsattes verka till skada, på sätt ock skett. Som den äfven dåmera synts hufvudsakligen gått ut på att med användande af alla till buds stående medel skaffa nya och behålla gamla abonnenter, kunde man icke ens kalla denna äflan för konkurrens. Att någon verklig konkurrens ej heller då mera funnes, framgick äfven oförtydbart däraf, att Allmänna bolaget kunde bibehålla samma abonnemangsafgift, 100 kr., som bestämdes för 18 år sedan, ehuru telegrafverket då redan i sju års tid lämnat abonnemang med direkt tillträde till hela rikstelefonnätet för en till hälften nedsatt afgift. Detta var ju också ett praktiskt bevis på riktigheten af hvad förut påpekats, att det är det största nätet på platsen, som blef bestämmande.

Någon konkurrens i tekniskt eller administrativt afseende kunde ej ens sägas hafva någonsin förekommit, såsom ömsesidigt eggande till telefonväsendets utveckling. De viktigaste förbättringar, som tillkommit, sedan telegrafverket börjat i någon afsevärd utsträckning upptaga telefonverksamheten, hade nämligen genomförts af telegrafverket. Så till exempel var det på initiativ från telegrafverket, som man införde den amerikanska idén för multipelbord, hvarigenom arbetet med samtalens utväxling betydligt förenklades. Det var Telegrafstyrelsen, som från England införde det sedan i alla länder antagna dubbeltrådssystemet och som sedermera trots Allmänna bolagets motstånd förmådde detsamma att för erhållande af samtrafik med de interurbana riksledningarna öfvergifva det otillfredsställande enkeltrådssystemet. Likaledes var det Telegrafstyrelsen, som efter en inom verket gjord konstruktion, började nedlägga telefonkablar i cementtrummor i gatorna, hvilken särdeles fördelaktiga anordning ej blott Allmänna bolaget utan ock telegrafförvaltningarna å allt flera orter inom utlandet gjort och ännu fortfarande gjorde sig till godo. Vidare hade Telegrafstyrelsen varit

förgångsman i afseende på införandet af de andra mer eller mindre viktiga förbättringar, som voro att bemärka, såsom t. ex. duplextelefoneringen, telefonautomaterna, m. m.

När alltså ekonomisk konkurrens dåmera icke existerade och någon teknisk i själfva verket aldrig funnits till, syntes det Telegrafstyrelsen som skulle den ofta upprepade hänvisningen till konkurrensens nödvändighet endast vara ett kritiklöst upprepadt slagord, så vida den ej hade sin grund i den oberättigade, men för en viss del af allmänheten kännetecknande obenägenheten att tilltro statens ämbetsverk vilja och förmåga att, utan yttre sporrningar, af egen pliktmedvetenhet och intresse arbeta på en sund och tidsenlig utveckling af den verksamhet dem anförtrotts.

Sedan detta skrefs, hafva enligt Telegrafstyrelsens åsikt förhållandena icke ändrats. Telegrafstyrelsen håller före att fortfarande inga berättigade anmärkningar kunna göras mot det sätt, hvarpå teknikens ständigt skeende framsteg tillgodogöras för rikstelefonväsendets räkning äfven å de platser, där endast rikstelefon finnes och sålunda det icke ens kan blifva tal om någon konkurrens, och icke heller torde med fog Telegrafstyrelsen kunna beskyllas för att icke, så vidt möjligt är, söka tillmötesgå de kraf, som i berörda afseende af allmänheten framställas. Telegrafstyrelsen tillåter sig i underdånighet framhålla, hurusom under de senare åren i Stockholm och i Göteborg inrättats ett nytt, å telegrafverkets verkstad utarbetadt telefonväxelsystem, det s. k. Avénska systemet, hvilket sedermera med vissa modifikationer kommit till användning vid de efter modernaste mönster inredda nya telefoncentralstationerna i Moskva och Warschau och som äfven, efter grundlig pröfning, af tyska Rikspostamtet antagits till användning vid den under byggnad varande, för 80,000 abonnenter afsedda nya centralstationen i Hamburg, hvilkens inredning sker under öfverinseende af systemets konstruktör, en i svenska telegrafverkets tjänst anställd ingenjör. Vid de stationer, som under de närmaste åren skola inredas i Hälsingborg, Jönköping med flera städer, har Telegrafstyrelsen för afsikt att använda de modernaste anordningar på telefonteknikens områden, som för stationer af denna storlek finnas att tillgå och förberedelser till dessa arbeten äro redan påbörjade. Tydligen har det ej varit den så mycket omordade konkurrensen, som härvid varit driffjädern.

De här ofvan framhållna, ständigt växande olägenheterna och svårigheterna hafva gjort det nödvändigt för Telegrafstyrelsen att söka finna någon utväg för deras snara undanrödjande. Under den diskussion, som föregick beslutet om afslag å förenämnda köpe- och bytesaftal vid 1904 års Riksdag, gjordes flera uttalanden i den riktning att, om

staten skulle köpa de enskilda bolagens nät, det vore bättre att köpet skedde *på en gång*. Likaledes framhölls, att hufvudsakliga skälet hvarför 1901 års köpeförslag icke af Riksdagen antogs var det, att förslaget var *för dyrt*. Genom dessa uttalanden vid frågans behandling i Riksdagen har Telegrafstyrelsen äfven funnit en anvisning, i hvilken riktning Styrelsens arbeten på frågans lösning borde gå, nämligen åstadkommande af ett förslag till fullständigt köp af de enskilda näten till ett billigare pris än det i 1901 års aftal föreslagna. Telegrafstyrelsen har äfven lyckats efter långvariga förhandlingar med de enskilda telefonbolagen träffa nu ifrågavarande köpeaftal, som Styrelsen anser vara en lycklig lösning af frågan.

Telegrafstyrelsen tillåter sig att här något närmare redogöra för nämnda aftal, därvid en jämförelse med 1901 års förslag osökt tvingar sig fram.

Hvad då först beträffar den för *Stockholmsnäten* föreslagna köpesumman, så har vid dess bestämmande användts samma å-priser som i 1901 års köpeaftal finnas angifna. I likhet med de år 1902 tillkallade sakkunnige anser nämligen Telegrafstyrelsen, att det då fordrade priset med hänsyn till telefontätets beskaffenhet måste anses för staten fördelaktigt. Enligt 1901 års förslag funnos i Stockholmsnäten 22,496 apparater, för hvilka skulle erläggas en köpesumma af 8,571,680 kronor, d. v. s. 381 kronor per apparat. Frändrages från denna köpesumma dels värdet af reservledning, 700,000 kronor, dels ock värdet af den då ännu ej i bruk tagna, under byggnad varande nya telefonstationen i Stockholm, 370,800 kronor, eller tillsammans 1,070,800 kronor, blir återstoden 7,500,880 kronor verkliga köpesumman för de *i bruk varande* telefontäten, motsvarande *333 kronor* per apparat. I nu föreliggande köpekontrakt beräknas antalet apparater i Stockholm vid tillträdesdagen uppgå till omkring 35,300 stycken, för hvilka skulle erläggas en köpesumma af 11,478,330 kronor eller *325 kronor* för hvarje i bruk varande apparat. Priset per apparat är således nu något mindre än år 1901, detta beroende på, att antalet apparater med begränsad fri samtalsrätt, för hvilka ett lägre å-pris erlägges, ökats proportionsvis något mera än de apparater, för hvilka ett högre pris erlägges. Frändrages emellertid värdet på den del af den nya centralstationen, som ingår i priset för apparaterna, blir medelpriset per apparat endast *297 kronor* mot 333 kronor år 1901.

Stockholmsnäten.

För Allmänna bolagets nät utom Stockholm, kortare benämndt *landsnätet*, skulle enligt 1901 års kontrakt erläggas en köpesumma af 2,068,903 kronor. Då bolaget å landsbygden med kringliggande städer

Landsnätet.

inom 70-kilometersområdet nämnde år ägde en abonnentkrets på 4,421 stycken, motsvarade denna köpesumma ett medelpris af 468 kronor per apparat. Frändrages emellertid kostnaden för reservledningarna, 62,810 kronor, äfvensom ett af misstag uppfördt belopp af 67,368 kronor, eller tillsammans 130,178 kronor, återstår såsom köpesumma för de *i bruk varande* apparaterna i landsnätet kronor 1,938,725 eller omkring 439 kronor per apparat. Sedan Telegrafssyrelsen ansett sig, af skäl som här nedan närmare omförmälas, böra påyrka en nedsättning af priset på landsnätet, beräknadt enligt 1901 års å-priser, med något äfver 640,000 kronor, hvilket yrkande af Allmänna bolaget slutligen bifallits, skulle enligt det nu uppgjorda köpeaftalet för detta nät, som vid tillträdet beräknas omfatta omkring 6,700 apparater, erläggas 2,059,670 kronor eller 307 kronor per apparat. Priset för *i bruk varande* apparat är sålunda nu 132 kronor, eller 30 %, billigare än år 1901. Då de af Eders Kungl. Maj:t år 1902 tillkallade, opartiske sakkunnige ansågo redan det år 1901 begärda priset fördelaktigt för staten, och detta pris nu nedsatts med 30 %, måste det föreslagna köpet i denna del vara för telegrafverket ytterst förmånligt.

Reserverna.

De i näten befintliga *reserverna* voro i 1901 års förslag upptagna tillsammans med de *i bruk varande* ledningarna. För vinnande af mera öfverskådlighet äro i det nu uppgjorda aftalet reservledningarna upptagna för sig under särskild rubrik. Gifvet är att i ett större telefonnät alltid måste finnas ett antal reserver dels af tekniska skäl dels för att hafva disponibla ledningar till hands vid flyttningar eller för nytillkommande abonnenter. Reservernas antal är vid olika tillfällen mycket växlande. Att inberäkna kostnaden för reserverna vid bedömandet af medelpriset per abonnentapparat kan därför stundom blifva vilseledande. Förhållandet mellan antalet apparater och reservledningar i 1901 års förslag och i det nu uppgjorda framgår af nedanstående tablå.

		1901 års köpeafstal.	1906 års köpeafstal.
<i>Stockholmsnäten:</i>			
Apparater	st.	22,496	35,300
Reservledningar	km.	7,000	22,789
Reservledning pr apparat	km.	0,31	0,65
<i>Landsnätet:</i>			
Apparater	st.	4,421	6,700
Reservledningar	km.	446	1,034
Reservledning pr apparat	km.	0,10	0,15

Af ofvan anförda siffror framgår, att för närvarande kommer på hvarje apparat i Stockholmsnätet dubbelt och i landsnätet en och en half gång så lång reservledning, som det gjorde enligt 1901 års aftal. För att kunna göra en riktig jämförelse mellan de båda olika köpekontrakten måste sålunda det i bruk varande nätet tagas för sig och reservledningarna för sig. Detsamma gäller äfven beträffande reservklaffarna.

I 1901 års förslag funnos under Stockholmsnäten upptagna 7,000 kilometer reservledningar i underjordskablar, indragna i cementtrummor, till ett pris af 100 kronor per kilometer dubbelledning. I detta pris ingick äfven ersättning för cirka 340,000 meter tompipor i cementtrummor äfvensom för alla luftreservledningar och nedledningar i Stockholm. Sedan år 1901 hafva reservledningarnas längd ökats från 7,000 kilometer till nära 23,000 kilometer och på grund häraf har Telegrafstyrelsen ansett det år 1901 bestämda priset per kilometer dubbelledning, 100 kronor, för högt. Efter noggranna beräkningar af kostnaderna för de af telegrafverket under senare åren utförda underjordsledningar i Stockholm, har Telegrafstyrelsen funnit att ett pris af 65 kronor per kilometer bör kunna anses skäligt för dessa reservledningar, om i detta pris äfven inberäknas kostnaderna för omkring 172,000 meter tompipor äfvensom luftreservledningar med nedledningar och tillhörande telefonstativ. För bestridande af kostnaderna för de ändringar och omflyttningar, som efter telegrafverkets öfvertagande af de enskilda näten komma att erfordras, har emellertid Telegrafstyrelsen på det enligt ofvan angifna grunder beräknade priset för reservledningarna i Stockholm ansett sig böra fordra en rabatt af tillsammans 180,375 kronor. För de i den nya hufvudstationen i Stockholm befintliga reservklaffarna måste det i köpekontraktet bestämda pris, 60 kronor för klaff, anses moderat. Sammanlagda kostnaden för reservledningar och reservklaffar i Stockholm uppgår till 1,511,760 kronor.

Äfven antalet reserver i landsnätet har sedan år 1901 undergått en betydlig ökning, eller från 446 kilometer till cirka 1,034 kilometer. Af dessa ledningar äro nära hälften, eller 42 procent, underjordiska. Dessa ledningar hafva flerstädes endast kunnat nedläggas efter skedd bergsprängning, hvilken omständighet gifvetvis fördyrat anläggningen. Därjämte bör uppmärksamheten fästas på, att nära 10 procent af ifrågavarande reservledningar utgöras af 1 millimeters koppartråd, således af tråd med dubbelt så stor area som i vanlig jordkabel med 0,7 millimeters tråd. För ernående af minskad kapacitet har den kabel, som innehåller här ifrågavarande ledningar, konstruerats med stort luftutrymme mellan trådarne, hvarigenom kabelns diameter betydligt ökats,

så att blymantel af 2,5 millimeters tjocklek behöft användas i stället för 2 millimeters och kostnaderna därigenom ökats. Nu anförda omständigheter hafva gjort, att Telegrafstyrelsen ansett det i förslaget upptagna à-priset — 60 kronor per kilometer — för dessa reservledningar synnerligen skäligt. Icke heller mot det fordrade priset — 25 kronor per stycket — för reservklaffar å landsstation med inledningar torde någon berättigad anmärkning kunna göras. Priset på reservledning i sjökabel har Telegrafstyrelsen däremot ansett sig böra nedbringa från 750 till 400 kronor per kilometer.

Enligt ofvan angifna beräkningsgrunder kommer kostnaden för reservledningarna i landsnätet att uppgå till 121,250 kronor.

För vinnande af större öfverskådlighet har Telegrafstyrelsen uppgjort en jämförande tablå öfver apparaters och ledningars pris m. m. enligt 1901 och 1906 års köpekontrakt, hvilken tablå såsom bilaga 2 härhos i underdånighet biläggas.

Nya centralstationen i Stockholm.

För den under byggnad varande nya centralstationen i Stockholm var i 1901 års kontrakt upptagen en köpesumma af 370,800 kronor, under det att värdet af den gamla, då ännu i bruk varande stationen ingick i det för Stockholmsnätets apparater bestämda priset. Värdet af den gamla stationen, hvilkens inredning påbörjades år 1887, måste emellertid anses hafva varit högt obetydligt, då dess konstruktion var otidsenlig, och större delen af växelborden endast kunde anses hafva skrotvärde. Den nya stationen är nu färdigbyggd och tagen i bruk, men någon särskild köpesumma för densamma är icke upptagen i det nu upprättade kontraktet. Större delen af den gamla stationen finnes ännu kvar och skall äfven utan särskild ersättning ingå i köpet. Vid jämförelse mellan det nu träffade aftalet och det, som ingicks år 1901, bör sålunda nätets nuvarande värde ökas med den nya stationens bokförda värde omkring 1,195,000 kronor, minskadt med det i 1901 års förslag upptagna värdet, 370,800 kronor. Genom insättande af nya växelbord kommer stationens värde tillträdesdagen säkerligen att öfverstiga detta belopp och antagligen uppgå till omkring 1,210,000 kronor.

Köpesumman.

På grund af de förändringar ett större telefonnät ständigt är underkastadt, kan helt naturligt köpeskillingen icke exakt angifvas förrän vid tiden för öfvertagandet.

Enligt de beräkningar, som nu kunnat verkställas, skulle såsom i köpekontraktet angifvits vid tillträdesdagen, den 1 juli 1906, köpeskillingen uppgå till följande belopp:

Näten i Stockholm	kr. 11,478,330 —
Landsnätet	» 2,059,670: —
Reserverna	» 1,633,000: —
Fastigheterna	» 1,370,000: —
eller tillhopa kr. 16,541,000: —	

Härtill skulle komma lösesumma för telefondriften tillhörande möbler och inventarier, hvilken beräknas komma att uppgå till omkring 80,000 kronor.

En fullt tydlig jämförelse mellan den nu föreslagna köpesumman och det pris, som enligt 1901 års kontrakt skulle erläggas, kan endast erhållas, om nätens värde den 1 juli 1906 bestämmes dels enligt de år 1901 angifna å-priser och dels enligt det nu föreliggande köpekontraktet. Storleken af nätens värde i ena och i andra fallet framgår af nedanstående tablå.

Jämförelse
med 1901 års
köpesumma.

	Värde enligt de i 1901 års förslag angifna å-priser:	Värde enligt 1906 års köpekontrakt:
Stockholmsnäten	Kr. 11,478,330: —	Kr. 11,478,330: —
Landsnäten	» 2,699,685: 50	» 2,059,670: —
Reserver jämte den nya centralstationen i Stockholm, (upptagen till sitt nu bokförda värde, 1,195,000 kronor, minskadt med värdes å reservklaffarna, 210,840 kronor)	» 3,591,650: —	» 1,633,000: —
Summa	Kr. 17,769,665: 50	Kr. 15,171 000: —

Köpeskillingen för näten med reservledningar enligt det nu träffade aftalet understiger sålunda med kronor 2,598,665: 50 det pris, som näten med användning af å-priserna i 1901 års kontrakt skulle betingat. Härtill kommer den räntevinst, 130,640 kronor, som telegrafverket gör genom att reserverna få betalas succesivt under åren 1907—1910. *Den nu erhållna nedsättningen i köpeskillingen motsvarar sålunda i rundt tal 2,730,000 kronor.*

Vid jämförelse mellan 1901 års köpekontrakt och det nu föreliggande torde man med fog kunna göra sig den frågan hvad orsaken

kan vara att bolagen nu förmåtts lämna en så högst betydlig nedsättning i det pris, som år 1901 begärdes. Den öfverenskomna betalningen är dock icke så hög, att bolagen af densamma kunnat lockats att afsluta köpet, ty mot ett sådant antagande kan anföras, dels att de opartiske sakkunnige ansågo äfven det år 1901 begärda högre priset för telefonnäten fullt skäligt och för staten förmånligt, dels ock att telefonnäten såsom affär lämnat, och otvifvelaktigt äfven kommer att lämna, aktieägarna en tillfredställande utdelning, hvilken säkerligen än ytterligare kommer att ökas under den återstående delen af koncessionstiden. Skälet till prisnedsättningen kan sålunda icke ligga däruti att bolagen genom försäljningen vänta sig en större vinst. Detta skäl kommer gifvetvis att användas för uppdrivande af aktievärdet i spekulationsändamål, så snart den nu träffade öfverenskommelsen blir känd. Upplösningen af ett väl skött bolag, som under många år haft betydande vinst men icke utdelat densamma utan använt den till afskrifningar, utvidgningar af nätet eller till bildande af fonder, kommer alltid att medföra en afsevärd ökning af bolagets tillgångar utöfver det bokförda värdet med däraf följande uppgång af aktiernas noterade värde. Man skulle också kunna antaga, att bolagen önska frigöra det i telefonaffären bundna kapitalet, för att använda det på annat sätt. År 1901 hade man möjligen kunnat hafva anledning till en sådan förmodan, emedan Allmänna bolaget då låg ute med ett mycket stort kapital i förslag för telefonbolagen i Moskva och Warschau, hvilkas telefonanläggningar Allmänna bolaget åtagit sig att utföra. Sedan de ryska bolagen under år 1905 afslutat ett obligationslån på 15 millioner francs, äro dessa förslag nu återbetalda. Mot det här gjorda antagandet talar äfven den omständigheten, att bolagen, såsom förut omförmäls, själfva föreslagit ett byte, vid hvilket ingen mellangift skulle behöfva ifrågakomma. Man måste sålunda på annat håll söka förklaring till bolagens tillmötesgående och en sådan torde icke vara så svår att finna.

Anledningen till prisnedsättningen är enligt Telegrafstyrelsens förmenande otvifvelaktigt en följd af den ändrade ställning rikstelefonen numera intager i hufvudstaden. Vid 1901 års början uppgick antalet rikstelefonapparater inom Stockholm till 7,333 och inom öfriga delen af 70-kilometersområdet till 3,492 eller sammanlagdt till 10,825 stycken. Vid 1905 års utgång voro motsvarande siffror 12,530, 6,047 och 18,577. Rikstelefonens abonnentantal inom nämnda område var vid 1905 års slut lika stort som bolagens abonnentantal vid utgången af år 1897. Under det att bolagens

abbonnentantal år 1897 var omkring tre gånger så stort som rikstelefonens inom samma område, var bolagens abonnentantal vid slutet af år 1905 endast något mera än dubbelt så stort som rikstelefonens. Genom denna betydliga tillväxt äfvensom genom samtrafikens upphörande intager rikstelefonnätet i Stockholm med omnejd numera en helt annan ställning än år 1901. Detta förändrade förhållande mellan rikstelefonnätet och de enskilda näten äfvensom den önskan, som under förhandlingarna lagts i dagen, att medverka till ordnandet af de för närvarande för allmänheten högst otillfredsställande telefonförhållandena i hufvudstaden, har synbarligen i hög grad bidragit till, att nu föreliggande uppgörelse kunnat komma till stånd. Telegrafstyrelsen har visserligen icke förbisett, att det ligger nära till hands, att häraf å andra sidan draga den slutsatsen, att, om inlösen af de enskilda telefonnäten finge anstå ytterligare några år, ännu förmånligare villkor för staten skulle kunna erhållas. Äfven om detta mot förmodan skulle kunna ske, lära de stora summor, som under uppköfstiden måste nedläggas på sådana arbeten, som efter nätens sammanslagning blifva obehöfliga eller måste göras om, komma att flerdubbelt öfverstiga en eventuell ehuru osannolik prisreduktion. Såsom ett mycket belysande exempel på ett sådant ganska betydande arbete är Telegrafstyrelsen i tillfälle meddela, hurusom bolagen redan fattat beslut om inredande af en ny telefonstation på Södermalm, för en kostnad af omkring en million kronor. Denna station skulle efter sammanslagningen blifva utan användning, enär samtliga ledningar från de å Södermalm och i staden inom broarna boende abonnenterna därefter böra sammanföras till telegrafverkets nuvarande station vid Skeppsbron.

Köpeskillingen för fastigheterna n:rs 13 och 14 i kvarteret Åsk- Fastigheterna.
slaget var i 1901 års köpekontrakt bestämd till 954,477 kronor, jämte hvad Allmänna bolaget visat sig hafva efter ingången af år 1901 konstant utbetalt för fullbordande af egendomarnas bebyggande.

De tillkallade sakkunnige omförmälde beträffande berörda fastigheter, att dessa voro i köpekontraktet beräknade endast till sitt bokförda värde. Med hänsyn därtill och då särskildt den ena fastigheten af bolaget förvärfvats på en tid, då såväl tomtvärdet som byggnadskostnaderna voro betydligt lägre än för närvarande, ansågo de sak-

kunnige, att man torde kunna redan på förhand hafva skäl till det antagande, att priset måste anses vara för staten fördelaktigt. De sakkunnige hade emellertid, såsom ofvan nämnts, trott sig böra inhämta en särskild sakkunnig fackmans omdöme och därför vändt sig till en af hufvudstadens mest framstående byggmästare. Denne hade från ren byggnads- och tomtsynpunkt besiktigt fastigheterna och i afgifvet yttrande meddelat, att egendomarna befunnits väl underhållna och i godt stånd, och ansåg besiktningsmannen, att den begärda köpeskillingen för fastigheterna icke var för högt tilltagen. Efter verkställd ny undersökning har samme besiktningsman i afgifvet intyg meddelat, att egendomarna fortfarande finnas väl underhållna och i godt stånd samt att besiktningsmannen anser den begärda köpeskillingen icke var för högt tilltagen.

Sedan nybyggnaden afslutats äro nämnda fastigheter, som tillsammans omfatta en tomtareal af 1,030 kv.-meter, bokförda till det i köpekontraktet angifna värdet 1,040,000 kronor. Häruti inbegripes äfven värdet af de inom egendomarna befintliga maskinerna för elektrisk belysning.

Hysesinkomsterna å dessa fastigheter utgöra enligt från Allmänna bolaget lämnad uppgift:

Hyror påförda telefondriften	kr. 44,662: 50
Uthyrda butiker m. m.	» 11,900: —
eller tillsammans kr. 56,562: 50	

motsvarande 5,4 procent af köpeskillingen.

Allmänna telefonbolaget hade i 1901 års köpekontrakt förbundit sig att, såsom ägare till fastigheterna n:rs 11 och 12 i kvarteret Åskslaget, medgifva den nya ägaren till egendomen n:rs 13 och 14 i samma kvarter att äfven för framtiden begagna nuvarande fönsterrätt mot egendomen n:rs 11 och 12 samt att för denna servitutsrätt erhålla in-teckning i sistnämnda fastighet. Samma erbjudande har under förhandlingarna rörande det nu uppgjorda aftalet äfven från bolagets sida gjorts, men har Telegrafstyrelsen ansett sig böra påyrka att fastigheterna n:rs 11 och 12 äfven skola ingå i köpet. Mångårig erfarenhet har nämligen gifvit vid handen, att utvecklingen på telefonväsendets område sker hastigare än man kunnat haft anledning förutse. Särskildt hafva telefonlokalerna, äfven om de tilltagits så stora, att de efter verkställda beräkningar bort vara tillräckliga under en lång följd af år, redan efter ett fåtal år varit i behof af utvidgning. När sådan

utvidgning sedan måst ske, hafva de enskilda fastighetsägarna nästan utan undantag begagnat tillfället att utkräfvä oskäligen ersättning därför. Visserligen kunde i detta fall den egendom, i hvilken bolagets lokaler finnas inrymda, synas blifva äfven för en tid framåt tillräcklig för telefonrörelsens behof, men förr eller senare måste utvidgning ske. Då man icke har någon säkerhet för, att icke framtida egare till den närliggande egendomen komma att bereda sig en oskäligen vinst vid egendomens försäljning till staten, synes nödig förtänksamhet bjuda, att Telegrafstyrelsen begagnar tillfället att redan nu försäkra sig om möjlighet till framtida utvidgning utan alltför stora kostnader. Detta erbjuder sig nu, när Telegrafstyrelsen lyckats förvärfva ifrågavarande egendom till ett pris, som måste anses synnerligen billigt.

Egendomsvärdet i den centrala del af staden, där nu ifrågavarande fastigheter äro belägna, är nämligen mycket högt uppdrifvet. Till bedömning af detta värde tillåter sig Telegrafstyrelsen i underdånighet erinra, att en omedelbart norr om Allmänna bolagets fastigheter vid hörnet af Hamngatan belägen egendom nyligen af Stockholms stad inköpts för ett pris motsvarande 75 kr. per kvadratfot eller omkring 850 kronor för kvadratmeter. Likaledes har helt nyligen en annan egendom belägen vid Brunkebergstorg helt nära söder om bolagets fastigheter försålts för ett pris motsvarande kronor 69: 81 per kvadratfot eller omkring 790 kronor för kvadratmeter. Då meningen i detta senare fall varit att totalt ombygga de å tomten befintliga åbyggnaderna, representerar det angifna priset endast tomtens ungefärliga värde.

Med stora svårigheter har det lyckats Telegrafstyrelsen att träffa aftal om fastigheternas försäljning till taxeringsvärdet för desamma, eller 330,000 kronor. Denna köpeskillning motsvarar, då fastigheternas tomtareal är 797 kvadratmeter, ett pris af omkring 37 kronor per kvadratfot eller 414 kronor för kvadratmeter.

Hysesbeloppet för uthyrda lägenheter i fastigheterna n:ris 11 och 12 i kvarteret Åskslaget utgör för närvarande 19,200 kronor, eller 5,8 procent på köpeskillingen.

Hvad beträffar ifrågavarande egendomars beskaffenhet och deras värde ur ren byggnads- och tomtsynpunkt får Telegrafstyrelsen i underdånighet hänvisa till följande sakkunniga yttrande:

»Anmodad att afgifva utlåtande öfver Allmänna telefonbolagets egendom n:o 11 och 12 inom kvarteret Åskslaget vid Malmskillnadsgatan härstädes får jag härmed efter att hafva å samma egendom verkställt besiktning meddela, att egendomen befunnits i godt stånd samt

att jag anser det af bolaget begärda priset (330,000 kronor) för densamma är jämförelsevis billigt. Stockholm den 3 mars 1906.

Oscar Herrström.»

Det tillfälle, som här bjudes, att för ett pris, som med hänsyn till nuvarande tomtvärden och byggnadskostnader måste anses synnerligen förmånligt, förvärfva ifrågavarande fastigheter och därigenom förebygga att statsverket i en framtid tvingas att för desamma erlägga en kanske flerdubbelt högre köpeskilling anser Telegrafstyrelsen ovillkorligen böra begagnas.

Öfriga bestämmelser i köpekontraktet.

Hvad slutligen beträffar öfriga i köpekontraktet intagna bestämmelser öfverensstämma dessa i hufvudsak med 1901 års kontrakt. En del ändringar hafva dock ansetts böra vidtagas. För att icke gifva anledning till en sådan anmärkning, att bolagen genom särskild forcerad abonnentökning strax före tillträdesdagen skulle kunna betinga sig det för i bruk varande apparater bestämda högre pris äfven för sådana i sista stunden tillkomna abonnenter, har i kontraktet stipulerats, att, om värdet af telefont nätet vid tillträdet öfverstiger det i kontraktet angifna, betalning för öfverskottet skall erläggas beträffande apparater endast beräknadt efter dessas inköpspris och beträffande ledningar och nummer i växelbord enligt de under rubriken »reserver» angifna grunder. Till underlättande af denna afräkning hafva äfven i kontraktet intagits de pris på olika slags ledningar, som legat till grund vid bestämmandet af kontraktets à-pris på reservledningar.

Med afseende å de delar af telefontnäten, som utan särskild ersättning skola öfverlämnas till telegrafverket, hafva bland annat längden af föreningsledningarna mellan de olika stationerna ökats från 1,800 kilometer till 2,780 kilometer, föreningsborden från 12 till 15 stycken samt växelborden å landslinjestationerna i Stockholm från 9 till 11 stycken.

Allmänna telefonbolaget har i kontraktet förbundit sig att från öfverlåtelsedagen afstå från den genom nådiga resolutionen den 1 maj

1891 bolaget meddelade rätt att anordna telefonledningar inom 70-kilometersområdet.

Betalning för de sålda näten äfvensom för fastigheterna, inventarier, verktyg och möbler skall erläggas före innevarande års slut å dag, som Telegrafstyrelsen minst en månad förut meddelar bolagen, med skyldighet för Telegrafstyrelsen att å köpeskillingen erlægga 4 procents ränta från tillträdesdagen. De för köpeskillingen erläggande nödvändiga medlen hade Telegrafstyrelsen tänkt sig kunna erhålla genom lån, anvisadt af Riksdagen, på samma villkor, som gälla för de lån Telegrafstyrelsen sedan flere år tillbaka årligen erhållit för fortsatt utveckling af statens telefonväsende. För att möjligen underlätta likvidens verkställande är i kontraktet rätt förbehållen telegrafverket att erlægga köpeskillingen genom öfverlämnande åt bolagen till parikurs af Riksgäldskontorets obligationer. Telegrafverket är i detta fall dock skyldigt ansvara för, att bolagen å sin fordran erhålla ränta under de första tio åren efter fyra procent och sedermera, tills betalning sker, efter tre och en half procent.

Betalningen för reserverna skall erläggas kontant med en fjärdedel af beloppet vid ingången af åren 1907, 1908, 1909 och 1910. Genom denna bestämmelse skulle likviden för reservledningarna icke behöfva erläggas förrän ungefär samtidigt som dessa beräknas kunna tagas i bruk, hvarigenom telegrafverket undgår att hafva ett så stort antal reservledningar liggande obegagnade under flere år utan att gifva någon afkastning. De för betalning af reservledningarna erforderliga medlen har Telegrafstyrelsen ansett lämpligast böra tagas från de lånemedel, som äfven framdeles komma att erfordras för den alltjämt fortgående utvecklingen af telefonväsendet.

Punkterna 4, 5, 6, 7, 10 och 11 äro, med erforderliga tidsändringar, i hufvudsak lika med motsvarande punkter i 1901 års kontrakt. De i sistnämnda kontrakt under punkterna 7, 9, 10 och 13 intagna bestämmelserna hafva, såsom numera obehöfliga, i det nu uppgjorda kontraktet uteslutits.

Sedan Telegrafstyrelsen här ofvan redogjort för köpekontraktets innehåll och jämfört detsamma med 1901 års kontrakt, går Telegrafstyrelsen nu att lämna en redogörelse för den föreslagna affären med hänsyn till *telefonnätens räntabilitet*, sedan de öfvergått i statens ägo.

Telefonnätens
räntabilitet.

Såsom förut omförmäls hade de sakkunnige beräknat, att afkastningen å näten under år 1903 skulle lämna en ränta å köpeskillingen — oberäknadt fastigheterna — af 6,25 procent. I köpeskillingen var då inberäknadt ett belopp af 100,000 kronor, utgörande betalningen för den vid öfverlåtelsen i förråd befintliga materielen. Endast en liten del af denna materiel är emellertid erforderlig för de i bruk varande nätens underhåll, i det att den allra största delen däraf är afsedd för anläggning af nya förbindelser åt nytillkommande abonnenter. Det synes därför Telegrafstyrelsen riktigast, att denna post uteslutes, i hvilket fall öfverskottet af telefondriften under nämnda år skulle hafva lämnat en ränta af omkring 6,3 procent på det i affären nedlagda kapitalet.

Telefonnätens värde den 1 juli 1906 beräknas i det nu upprättade kontraktet komma att utgöra:

Stockholmsnäten	kr. 11,478,330: —
Landsnätet	» 2,059,670: —
Möbler m. m. för telefondriften	» 80,000: —
eller tillsammans kr. 13,618,000: —	

Enligt räkenskaperna för år 1904 hafva inkomster och utgifter i medeltal per abonnent hos de enskilda bolagen utgjort:

Inkomster:

Inom Stockholm	kr. 56: 52
Utom »	» 50: 80

Utgifter:

Inom Stockholm	kr. 32: 10
Utom »	» 25: 16

Under antagande att näten vid öfverlåtelsen komma att omfatta 35,300 abonnenter inom och 6,700 abonnenter utom Stockholm, skulle med användande af nyss anförda siffror de inkomster och utgifter, som de inköpta näten komme att medföra för telegrafverket, utgöra:

Inkomster:

35,300 abonnenter inom Stockholm	
à kronor 56: 52	kr. 1,995,156: —
6,700 abonnenter utom Stockholm	
à kronor 50: 80	» 340,360: —
	kr. 2,335,516: —

Utgifter:

35,300 abonnenter inom Stockholm	
à kronor 32: 10	kr. 1,133,130: —
6,700 abonnenter utom Stockholm	
à kronor 25: 16	» 168,572: —
	kr. 1,301,702: —

och således uppkomma ett öfverskott af kr. 1,033,814: —

Å den för själfva näten öfverenskomna köpesumman — 13,618,000 kronor — utgör nämnda öfverskott en ränta af 7,6 procent.

Ehuru Telegrafstyrelsen utan tvifvel kommer att kunna betjäna och underhålla ledningarna i landsnätet för samma kostnad, kr. 25: 16 per abonnent, som bolagen, har emellertid Telegrafstyrelsen ansett sig böra vid beräkningen af nätens räntabilitet öka denna kostnad till samma belopp, som upptagits såsom utgift för abonnenterna inom Stockholm, eller kr. 32: 10. Om inkomsterna, såsom förut, beräknas uppgå till

kr. 2,335,516: —
 men utgifterna anses uppgå till kr. 32: 10 för hvar
 och en af samtliga 42,000 abonnenter eller » 1,348,200: —

skulle öfverskottet utgöra kr. 987,316: —
 eller 7,²⁵ procent af köpeskillingen, 13,618,000 kronor.

Då Telegrafstyrelsen, äfven med den för landsnätet höjda utgifts-siffran, ansett sig böra beräkna en afkastning å det nedlagda kapitalet af 7,²⁵ procent, för att detta kapital skulle kunna med den i kontraktet bestämda räntan amorteras på 20 år, har Telegrafstyrelsen fasthållit vid sin fordran om sådan rabatt på det begärda priset å landsnätet, att nämnda afkastning å köpeskillingen skulle med säkerhet kunna påräknas. Efter långvariga underhandlingar har äfven denna nedsättning af bolaget beviljats.

I detta sammanhang torde böra framhållas de besparingar i utgifter, som uppkomma genom statens öfvertagande af de enskilda näten och

därmed möjliggjord gemensamhet i förvaltningen. De sakkunnige framhöllo i sitt merberörda utlåtande, att, förutom den minskning i nyanläggningskostnad, som kommer att under flere år föränledas af det stora antalet redan befintliga reservledningar och det befintliga utrymmet i cementkabelblocken, förvaltningskostnaderna skulle blifva betydligt lägre därigenom, att en gemensam skötsel först och främst medförde minskning af stationernas antal och användande i vidsträckt mån af gemensam personal och gemensamma lokaler, jämte däraf föränledd sänkning af utgifterna för aflöningar, hyror, vedbrand, ljus m. m. Vidare kommede direkta underhållskostnaderna att sjunka, då de af nuvarande förhållandena nödvändiggjorda dubbla linjerna i mycket stor utsträckning kommede att försvinna. Slutligen kunna en del expeditiionskostnader nedbringas, hvarjämte vissa utgifter helt och hållet bortfalla, såsom bolagens skatter och förvaltningskostnader m. m. Beträffande sist nämnda utgifter äro i bolagens bokslut för år 1904 upptagna såsom arfvoden till verkställande direktör, styrelse och revisorer samt såsom utskylder i Stockholm och på landet ett belopp af kronor 80,697: 08, som sålunda efter telegrafverkets öfvertagande af näten kommer att inbesparas.

I afseende på personalen kunna, i den mån behofvet växer och personalen hinner omplaceras, inbesparas aflöningar till ett antal vid linje- och trafikafdelningarna anställda funktionärer äfvensom till kontorsbiträden, nummerbyrå- och katalogredaktionspersonal m. fl. Äfven i utgifterna för hyror kunna besparingar ske, och slutligen komma kostnaderna för tryckning af kataloger att afsevärdt kunna nedbringas. Besparingarna i nu angifna hänseenden beräknades år 1901 af Telegrafstyrelsen komma att utgöra omkring 95,000 kronor per år och torde säkerligen icke heller nu komma att uppgå till lägre belopp.

I detta sammanhang torde böra omnämnas ett annat förhållande, som verkar i motsatt riktning d. v. s. kommer att förorsaka en minskning i inkomsterna. Man måste nämligen förutsätta, att en del af de abonnenter, som för närvarande hafva såväl rikstelefon som enskild telefon, efter statens öfvertagande af de enskilda näten icke längre skola hafva behof af två telefonapparater. Större delen af dessa till ett antal af omkring 6,300 stycken uppgående abonnenter med dubbelapparater torde emellertid, såsom de sakkunnige äfven på sin tid framhållit, hafva behof af båda apparaterna äfven efter nätens sammanslagning. Till och med om man antager, att ett så stort antal som 3,000 af dessa abonnenter skulle nöja sig med en apparat, skulle den här af minskade inkomsten, omkring 170,000 kronor, mer än väl mot-

vägas af de ofvan omförmälda besparingarna i utgifter. Inom två år vore för öfrigt dessa afgående abonnenter ersatta af nytillkommande.

Det torde knappast behöfva omnämnas, att Telegrafstyrelsen vid afslutandet af nu föreliggande köpeaftal måst gå tillväga med den allra största varsamhet och först efter moget öfvervägande nu för Eders Kungl. Maj:t framlägger detta köpeaftal, sedan bolagen förmåtts ingå på den af Telegrafstyrelsen fordrade nedsättningen i köpesumman.

Visserligen synes det Telegrafstyrelsen vara ådagalagdt, att med den nu föreslagna köpeskillingen, telefonnäten, sådana de finnas vid öfvertagandet, komma att lämna en fullt tillfredsställande afkastning, men då såväl köpesumman som kostnaderna för nätens framtida utvidgning måste bestridas af lånemedel, hvilka skola förräntas och under tjugu år amorteras, har Telegrafstyrelsen ansett försiktigheten bjuda, att en undersökning sker, huruvida under denna tid Telegrafstyrelsen med säkerhet skall blifva i stånd att fullgöra de förbindelser Styrelsen iklädt sig beträffande lånens förräntning och amortering.

För detta ändamål har Telegrafstyrelsen uppgjort en beräkning öfver den ekonomiska ställningen under åren 1906—1928, beträffande telefonnäten, sådana de vid öfvertagandet finna sig, och utan att den under åren skeende utvidgningen tagits med i beräkningen. Abonentantalet antages sålunda under hela denna period utgöra 42,000. Vid nätets öfvertagande den 1 juli 1906 beräknas 3,000 s. k. dubbelabbonenter afgå, och af de därigenom lediga apparaterna uppsättas under år 1906 hos nya abonnenter 1,000 stycken och under år 1907 återstoden, 2,000 stycken. Uppsättningskostnaden för dessa apparater beräknas såsom vanlig flyttningskostnad till 15 kronor för stycket.

Åren 1906 och 1907 anses åtgå för ordnandet af driften hos de sammanslagna näten. Kostnaderna för de genom sammanslagningen erforderliga tekniska anordningarna äro beräknade att uppgå till 36,000 kronor under år 1906 och till 120,000 kronor under år 1907. Ökad expeditionskostnad genom samtrafiken är antagen till 12,000 kronor för år. Medelabonnemangspriset för hela nätet, såväl Stockholms- som landsnätet, utgör kronor 55: 60, hvilket medelpris erhållits sålunda:

$$\frac{35,300 \times 56: 52 + 6,700 \times 50: 80}{42,000} = 55: 60.$$

Driftkostnaden för hela nätet är upptagen till kronor 32: 10 per abonnent; dock har intet afdrag gjorts för de under åren 1906 och 1907 bortfallande dubbelapparaterna.

Till köpeskillingsens likvidering har antagits att ett amorteringslån å 13,620,000 kronor upptagits, å hvilket under år 1906 skulle afbetalas 92,700 kronor och under år 1907 242,700 kronor. Från och med år 1908 skulle återstoden amorteras på 20 år medelst halfårsinbetalningar. Vid uppgörandet af denna kalkyl har nämligen antagits, att den tid af $1\frac{1}{2}$ år, som ansetts behöflig för telefonförhållandenas ordnande efter öfvertagandet, icke bör inberäknas i den tjuguariga amorteringsperioden.

Räntan har i enlighet med bestämmelserna i köpekontraktet beräknats utgå med 4 % under de tio första åren ($\frac{1}{7}$ 1906— $\frac{1}{7}$ 1916) och därefter med $3\frac{1}{2}$ %.

Som abonnemangsaftifterna inbetalas i förskott, har å dem beräknats ränta under i medeltal två månader. Denna ränta har satts till 2 %. Å i bank insatta medel har beräknats $3\frac{1}{2}$ % ränta. Visserligen erhåller telegrafverket ingen ränta å sina i riksbanken insatta medel, men då här ifrågavarande belopp kunna användas till amortering af telegrafverkets lånemedel, hvarigenom räntan å dessa lån, $3\frac{3}{4}$ å 4 %, insparas, har Telegrafstyrelsen ansett riktigt att i kalkylen tillgodoräkna sig räntan å dessa medel, men har denna ränta endast satts till $3\frac{1}{2}$ %.

Vid 1927 års slut och sedan årets vinst fördelats, är enligt kalkylen 1906 års amorteringslån till fullo betaldt med tillsammans kronor 13,620,000: —, dessutom har under året erhållits en nettovinst

af	»	716,100: —
----------	---	------------

och sålunda under den angifna perioden intjänats kronor 14,336,100: —

År 1928 kommer enligt denna kalkyl att lämna en disponibel vinst af 1,007,800 kronor.

Såsom af bilagan 3 framgår har bolagens abonnentantal varit i ständigt stigande. Ökningen under de senaste fem åren visar ett medeltal af 2,721 abonnenter. Medtages i beräkningen denna alltjämt fortgående utvidgning af näten blir nettovinsten naturligtvis större, och öfverskottet kan användas till en hastigare amortering af köpesumman.

Om nu det ifrågasatta köpet sålunda granskas såväl beträffande anläggningarnas materiella värde, som beträffande affärens räntabilitet, icke endast under den närmaste tiden efter köpets afslutande utan också under hela den tid, som åtgår, för köpesummans amortering, måste detsamma efter Telegrafstyrelsens uppfattning anses såsom från alla synpunkter fördelaktigt för staten. Ehuru det för köpesummans gäldande erforderliga beloppet uppgår till en högst betydlig summa,

har Telegrafstyrelsen dock ansett sig utan tvekan kunna föreslå denna summas uppbringande i form af lån, då, efter hvad Telegrafstyrelsen visat, de till inköp föreslagna näten kunna gifva en afkastning, som genast lämnar medel både till ränta och till köpesummans amortering under en så jämförelsevis kort tid som tjugu år och som, med den ökning i trafik och abonnentantal, hvilken efter hittills vunnen, mångårig erfarenhet är att emotse, förvisso kommer att än ytterligare växa.

På grund af hvad Telegrafstyrelsen här ofvan anført får Styrelsen i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t, under förutsättning att Stockholms Allmänna telefonaktiebolag lämnat i ärendet omförmäldt godkännande, täcktes

dels godkänna det underställda, af Telegrafstyrelsen med styrelserna för Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell telefonaktiebolag upprättade köpekontrakt om de nämnda bolag tillhöriga telefonnäten m. m.;

dels ock föreslå Riksdagen att, med gillande af detta köpekontrakt, bemyndiga Riksgäldskontoret att under innevarande år tillhandahålla Telegrafstyrelsen det belopp, som efter uträkning och Eders Kungl. Maj:t pröfning erfordras för fullgörande af den på Styrelsen ankommande betalningsskyldighet enligt nämnda kontrakt, att af Telegrafstyrelsen i Riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till Telegrafstyrelsen förorsakas Riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af Telegrafstyrelsen för Riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Ehuru det af Stockholms stadsfullmäktige den 14 mars 1902 lämnade medgifvande, att det Stockholms Allmänna telefonaktiebolag meddelade tillstånd att i vissa gator och öppna platser i hufvudstaden nedlägga och under viss tid begagna telefonkablar m. m., af Telegraf-

styrelsen finge öfvertagas på i hufvudsak oförändrade villkor, är affattadt i så allmänna ordalag, att detsamma äfven torde hafva giltighet vid det nu träffade köpeaftalet, kunde det möjligen ifrågasättas, om icke det oaktadt yttrande från stadsfullmäktige torde böra infordras, huruvida stadsfullmäktige vidhålla sitt beslut om berörda tillstånds öfverlåtande å Telegrafstyrelsen, i den händelse köpeaftalet skulle vinna Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens godkännande.

Underdånigst.

ARVID LINDMAN.

AXEL RYDIN.

Föredragande.

KNUT ERICSSON.

NILS L. H. JOHANSON.

ERNST CARLBERG.

V. Carlheim-Gyllensköld.

Stockholm den 8 Mars 1906.

Bil. 1.

(till telegrafstyrelsens skrivelse.)

Kontrakt.

Emellan Kungl. Telegrafstyrelsen, å ena sidan, samt Stockholms Allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell telefonaktiebolag, härnadan kallade bolagen, å andra sidan, är slutadt följande aftal:

§ 1.

Bolagen försälja till Kungl. Telegrafverket på villkor, detta kontrakt angifver, samtliga sina telefonanläggningar i Stockholm med omnejd att af Kungl. Telegrafverket tillträdas och öfvertagas den 1 juli 1906. Därjämte försäljer Allmänna telefonaktiebolaget till Kungl. Telegrafverket fastigheterna n:rs 13 & 14 i kvarteret Åskslaget med adressnummer 28 och 30 vid Malmskillnadsgatan samt 25 och 27 vid Norra Smedjegatan, äfvensom n:ris 11 & 12 i samma kvarter med adressnummer 26 vid Malmskillnadsgatan samt 23 vid Norra Smedjegatan, allt Jakobs församling, Stockholm, att af Kungl. Telegrafverket tillträdas den 1 juli 1906.

§ 2.

Köpeskillingen för telefonnäten, sådana de befinnas den 1 juli 1906, beräknas sålunda:

Näten i Stockholm med alla ledningar dubbeltrådiga af koppar- eller fosforbronstråd.

a) Hufvudstationerna vid Malmskillnadsgatan, Svartmangatan och Hornsgatan med växelbord, annan attiralj samt dit indragna abonnentledningar:

4,756 stjärntelefoner mot årspris af	
100 kronor à 480 kronor	kr. 2,282,880: —
1,980 apparater med direkt egen led-	
ning, årspris 80 kronor à 440 kronor »	871,200: —

Transport kr. 3,154,080: —

	Transport	kr. 3,154,080: —	
10,552 apparater med kombinerad ledning, årspris 60 kronor å 400 kronor	»	4,220,800: —	
67 apparater för Allmänna bolagets eget behof å 200 kronor	»	13,400: —	
3,904 anknytningar och sidoapparater å 150 kronor	»	585,600: —	
b) Sekundärstationerna Brunkeberg, Östermalm, Kungsholmen, Vasa, Storkyrkan, Maria, Ersta, Tanto och Djurgården med tillbehör:			
13,983 apparater med begränsadt fri samtalsrätt, årspris 36 å 45 kronor jämte afgift för öfversamtal, å 250 kronor	»	3,495,750: —	
58 anknytningar och sidoapparater å 150 kronor	»	8,700: —	11,478,330: —

Landsnätet.

Alla ledningar här likasom i Stockholm dubbeltrådiga.

149 stjärntelefoner med direkta ledning till centralstation i Stockholm å 480 kronor	»	71,520: —	
858 telefonapparater i Uppsala med ledningar å 175 kronor	»	150,150: —	
1,307 apparater i Norrtälge, Vaxholm, Södertälge, Trosa, Mariefred, Strängnäs, Enköping, Sigtuna samt Gnesta stationssamläge å 150 kronor	»	196,050: —	
3,741 telefonapparater å landsbygden med ledningar intill 2 km. längd samt andel i växelstation å 200 kronor	»	748,200: —	
2,220 km. abonnentledning bortom 2 km. från centralstationen å 120 kronor	»	266,400: —	

Transport kr. 1,432,320: — 11,478,330: —

Transport		kr. 1,432,320: —	11,478,330: —
263 apparater med anknytningsledningar i ofvannämnda städer à 100 kronor	»	26,300: —	
382 telefonapparater med anknytningsledningar å landet à 150 kronor	»	57,300: —	
7,000 km. hufvudledningar af järntråd n:r 11 à 120 kronor	»	840,000: —	
1,600 km. hufvudledningar af järntråd n:o 8, koppartråd, bronstråd eller bimetallisk tråd à 150 kronor	»	240,000: —	
138,354 meter sjökabelledning à 75 öre	»	103,765: 50	
		kr. 2,699,685: 50	
Afgår öfverenskommen rabatt å landsnätet	»	640,015: 50	2,059,670: —
		Summa kronor	13,538,000: —

*Reserver:**I nätet inom Stockholm:*

3,514 st. reservklaffar i hufvudstationen vid Malmskillnadsgatan à 60 kronor	kr.	210,840: —	
22,789 km. ännu ej i bruk tagna ledningar i underjordskablar, indragna i cementtrummor, à 65 kronor pr km. dubbeltrådig kopparledning	»	1,481,285: —	
		kr. 1,692,125: —	
Afgår öfverenskommen rabatt	»	180,375: —	1,511,750: —

I nätet utom Stockholm:

2,250 st. reservklaffar i landsstationer med inledningar à 25 kronor	kr.	56,250: —	
1,025 km. reservledningar i luft- och jordkablar à 60 kronor	»	61,500: —	
8,75 km. dubbelledning i sjökabel à 400 kronor pr km.	»	3,500: —	121,250: —
		Summa kronor	1,633,000: —

Skulle värdet af telefonnätet efter de i detta kontrakt angifna à-pris den 1 juli 1906 understiga den här ofvan beräknade summan, göres motsvarande afdrag. Öfverstiger däremot värdet nämnda dag det här ofvan upptagna, erlägges betalning för öfverskottet beträffande apparater endast beräknadt efter dessas inköpspris samt beträffande ledningar och nummer i växelbord enligt de under rubriken »Reserver» angifna grunder, hvarvid särskildt iakttages, att i nätet inom Stockholm ledning i jordkabel beräknas till kronor 38:78, ledning i sjökabel till 400 kronor och ledning i luftkabel till 30 kronor, allt per kilometer dubbelledning. Vid tillträdet sker äfven justering enligt enahanda grunder af de under rubriken »Reserver» upptagna värden äfvensom af längder och antal.

Utan särskild ersättning öfverlämnas till Kungl. Telegrafverket, hvad af bolagens kabelcementtrummor och kabelrör med en sträcklängd af cirka 24,690 meter och en piplängd af cirka 172,190 meter ännu ej tagits i bruk, äfvensom i Stockholm alla reserver i sjö- och luftkablar samt alla luftreservledningar med nedledningar och tillhörande telefonstativ. Vidare alla föreningslinjer mellan de olika stationerna i Stockholm, motsvarande en dubbeltrådig längd af cirka 2,780 kilometer, alla föreningsbord (15 multipelbord med automatiska afkopplingssignaler) samt reserver (cirka 3,000) i stationerna i Stockholm med undantag af ofvan omnämnda reserver i hufvudstationen, landslinjestationen i Stockholm med 11 växelbord, likasom all annan till näten hörande egendom, som ej i detta kontrakt särskildt upptagits.

§ 3.

Köpeskillingen för fastigheterna utgör:

för egendomen n:ris	13 och 14 kvart.	Åskslaget		kr.	1,040,000:	—
»	»	»	11 och 12	»	»	330,000: —
						eller tillsammans kronor 1,370,000: —

§ 4.

Sådan materiel, som säljarne vid tillträdestiden inköpt eller kontraherat, men som vid samma tid ännu ej användts för anläggningarne, öfvertages till inköpspris.

§ 5.

Säljarne tillhöriga möbler, verktyg och inventarier för telefonaffären lösas af Kungl. Telegrafverket efter värdering.

§ 6.

Alla af någotdera bolaget nu anställda tjänstemän samt andra biträden för anläggningarne eller deras drift, med undantag af öfveringenjören hos Allmänna bolaget samt bolagens styrelsemedlemmar och revisorer, anses från den 1 juli 1906 anställda hos Rikstelefonen med rätt att, så länge de till Kungl. Telegrafstyrelsens belåtenhet fullgöra sina åligganden, åtnjuta samma löneförmåner, som nu tillkomma dem; och skall härvid den del af aflöningen, hvilken utgår som tantième eller annat särskildt arfvode, utgå med samma belopp som för år 1905.

§ 7.

Alla de någotdera bolaget åliggande skyldigheter enligt upprättade abonnemangskontrakt eller enligt aftal om rätt till fäste för telefonledningar eller eljest angående telefondriften öfvertagas från den 1 juli 1906 af Kungl. Telegrafverket, som däremot från samma tid tillgodojuter alla de rättigheter, hvilka enligt samma kontrakt eller aftal tillkomma bolagen eller något af dem.

§ 8.

Allmänna Telefonaktiebolaget afstår från öfverlåtelsedagen från den genom nådiga resolutionen den 1 maj 1891 bolaget meddelade rätt att anordna telefonledningar inom 70-kilometersområdet.

§ 9.

Betalning för de sålda näten likasom för fastigheterna, inventarier, verktyg och möbler, skall å dag, som Kungl. Telegrafstyrelsen minst en månad förut meddelar bolagen, erläggas före innevarande års slut med tillägg af ränta efter 4 procent från den 1 juli 1906. Kungl. Telegrafverket äger verkställa likviden genom öfverlämnande åt bolagen till parikurs af Riksgäldskontorets obligationer, ställda att betalas i kronor, pund sterling, francs och tyska riksmark, dock med skyldig-

het för telegrafverket att ansvara, det bolagen å fordringen erhålla ränta under de första tio åren efter fyra procent och sedermera, tills betalning sker, efter tre och en half procent.

Före tillträdesdagen åligger det säljaren att hafva till Kungl. Telegrafstyrelsen öfverlämnat behöriga åtkomsthandlingar rörande fastigheterna.

Reserverna likvideras kontant med en fjärdedel af beloppet hvarje 2 januari 1907, 1908, 1909 och 1910.

§ 10.

Allmänna bolagets styrelse skall ofördröjligen underställa detta kontrakt samma bolags pröfning, och är kontraktet att anses såsom förfallet, därest det ej godkännes af detta bolag å stämma senast tre veckor härefter.

§ 11.

Detta kontrakt skall jämväl anses till alla delar förfallet, därest icke Kungl. Maj:t och 1906 års Riksdag gilla detsamma.

Af detta kontrakt äro tre lika lydande exemplar upprättade och utväxlade. Stockholm den 8 mars 1906.

(Underskrifter.)

Bil. 2.

(till telegrafstyrelsens skrifvelse.)

Jämförande tablå öfver 1901 och 1906 års köpekontrakt.

	å pris.	1901.		1906.				
		Antal.	Värde.	Antal.	Värde.			
A. Näten i Stockholm med alla ledningar, dubbeltrådiga af koppar- eller fosforbronstråd.								
a) Hufvudstationerna vid Malmskillnadsgatan, Svartmangatan och Hornsgatan med växelbord, annan attiralj samt dit indragna abonnentledningar:								
Stjärntelefoner med årspris af 100 kronor.....	480	—	3,886	1,865,280	—	4,756	2,282,880	—
Apparater med direkt egen ledning, årspris af 80 kronor	440	—	2,005	882,200	—	1,980	871,200	—
Apparater med kombinerad ledning, årspris af 60 kronor	400	—	5,600	2,240,000	—	10,552	4,220,800	—
Apparater för Allmänna bolagets eget behof ..	200	—	61	12,200	—	67	13,400	—
Anknytningar och sidoapparater	150	—	2,348	352,200	—	3,904	585,600	—
b) Sekundärstationerna Brunkeberg, Östermalm, Kungsholmen, Vasa, Storkyrkan, Maria, Ersta och Tanto (äfvensom 1906 Djurgården) med tillbehör:								
Apparater med begränsadt fri samtalsrätt, årspris 36 à 45 kronor, jämte afgift för öfversamtal	250	—	8,596	2,149,000	—	13,983	3,495,750	—
Anknytningar och sidoapparater	150	—	—	—	—	58	8,700	—
Summa antal apparater och köpesumma	—	—	22,496	7,500,880	—	35,300	11,478,330	—
Kostnad per apparat	—	—	—	333 43	—	—	325 16	—
B. Landsnätet.								
Stjärntelefoner med direkta ledningar till centralstation i Stockholm	480	—	—	—	—	149	71,520	—
Telefonapparater i Uppsala med ledningar	175	—	664	116,200	—	858	150,150	—
Transport	—	—	664	116,200	—	1,007	221,670	—

	à pris.	1901.		1906.	
		Antal.	Värde.	Antal.	Värde.
Transport	—	664	116,200	1,007	221,670
Apparater i Norrtälje, Vaxholm, Södertälje, Trosa, Mariefred, Strängnäs, Enköping samt Gnesta stationssamhälle (äfvensom 1906 Sig-tuna)	150	950	142,500	1,307	196,050
Telefonapparater å landsbygden med ledningar intill 2 km. längd samt andel i växelstation	200	2,377	475,400	3,741	748,200
Kilometer abonnentledn. bortom 2 km. från centralstationen	120	1,924	230,880	2,220	266,400
Apparater med anknätningsledningar i ofvan-nämnda städer	100	155	15,500	263	26,300
Telefonapparater med anknätningsledn. å landet	150	275	41,250	382	57,300
Km. hufvudledningar af järntråd N:o 11	120	5,063	607,560	7,000	840,000
” ” ” ” N:o 8, kop-partråd, bronstråd eller bimetallisk tråd	150	1,562.5	234,375	1,600	240,000
Km. hufvudledningar inom Stockholm	120	561.4	67,368	—	—
” sjökabelledningar	750	100.8	75,060	138.354	103,765 50
Summa apparater och köpesumma	—	4,421	2,006,093	6,700	2,699,685 50
Afgår	—	—	67,368	—	—
Afgår rabatt i 1906 års förslag	—	—	—	—	640,015 50
Verklig köpesumma	—	—	1,938,725	—	2,059,670
Kostnad per apparat	—	—	438 52	—	307 41
Reserver:					
<i>I Stockholmsnätet:</i>					
c) Km. ännu ej i bruk tagna reservledningar i underjordskablar, indragna i cementtrummor	100	7,000	700,000	—	—
D:o d:o enligt 1906 års förslag	65	—	—	22,789	1,481,285
d) Under byggnad varande ny centraltelefon-station i Stockholm	—	—	370,800	—	—
Reservklaffar i hufvudstationen vid Malm-skilnadsgatan	60	—	—	3,514	210,840
Transport	—	—	1,070,800	—	1,692,125

	å pris.	1901.		1906.	
		Antal.	Varde.	Antal.	Varde.
Transport	—	—	1,070,800	—	1,692,125
<i>I landsnätet:</i>					
Km. reservledningar i luft- och jordkabel	60	446	26,760	1,025	61,500
Reservlinjer (klaffar) i centralstationerna med inledningar	25	1,442	36,050	2,250	56,250
Km. dubbelledning i sjökabel	400	—	—	8.75	3,500
Summa	—	—	—	—	1,813,375
Afgår rabatt	—	—	—	—	180,375
Köpesumma	—	—	1,133,610	—	1,633,000
Summa km. reservledning	—	7,446	—	23,822.75	—
Summa st. reservklaffar	—	1,442	—	5,764	—

Sammanfattning.

	1901.		1906.	
	Antal app.	Varde.	Antal app.	Varde.
Stockholmsnätet	22,496	7,500,880	35,300	11,478,330
Landsnätet	4,421	1,938,725	6,700	2,059,670
Reserver	—	1,133,610	—	1,633,000
Summa	26,917	10,573,215	42,000	15,171,000

1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911.

